

MASTERAVHANDLING I ØKONOMI
OG LEDELSE, STUDIERETNING
BEDRIFTSØKONOMI

Handelshøgskolen og fakultet for samfunnsvitenskap

Lønnskostnaders effekt på sportslige prestasjoner

- En analyse av norsk og svensk fotball

Steffen Boas Hansen

Ali Zagheri

04.05.2015

hbv.no

*Høgskolen i
Buskerud og Vestfold*

Forord

Denne masteavhandlingen er gjennomført som en avslutning på et femårig masterstudium i Økonomi og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold, campus Ringerike. Selv om det var tilfeldigheter som brakte oss sammen i Hønefoss, så har vi på disse fem årene samarbeidet på samtlige gruppeoppgaver. Snart er fem år med høyere utdanning slutt og vi ser frem til nye utfordringer i livet.

Avhandlingens tema er økonomi i fotball, der vi i hovedsak tar for oss lønnskostnader og måler disse mot sportslige prestasjoner. Valget av tema er basert på egen interesse, da vi så på dette som en god anledning til å kombinere studier, hobby og lidenskap. Vi tenkte også at dette ville gi oss et ekstra driv igjennom denne avhandlingen. Da vi satt i gang med arbeidet fant vi raskt ut at det ikke var mye forskning på dette området, dermed så vi potensialet til å bidra med ny kunnskap på dette feltet. Arbeidet med denne avhandlingen har både vært arbeidskrevende og utfordrende, men til gjengjeld meget interessant og spennende.

Vi ønsker å rette en stor takk til Dag Øyvind Madsen for god veiledning igjennom denne avhandlingen, samt at han alltid har vært tilgjengelig og kommet med gode innspill. Vi vil også takke våre familier for gode råd og mange timer med korrekturlesning. Til slutt vil vi takke biblioteket på Høgskolen i Hønefoss for god hjelp ved bestilling av bøker.

Hønefoss 2015

Steffen Boas Hansen

Ali Zagheri

Sammendrag

Fotball er en idrett som har en stor plass i manges hjerter, og har etter hvert blitt en av de største idrettene i verden. Idretten har utviklet seg fra å være en hobby til å bli en profittsøkende business, og flere fotballklubber omsetter millioner. Lønnskostnadene utgjør fotballklubbens klart største kostnad og blir stadig diskutert i media.

I denne masteravhandlingen har vi undersøkt i hvilken grad lønnskostnadene til fotballklubber i Norge og Sverige påvirker deres sportslige prestasjoner. Klubbene vi har tatt for oss befinner seg henholdsvis i Tippeligaen, OBOS-ligaen, Allsvenskan og Superettan. Problemområdet denne avhandlingen springer ut fra er at tidligere forskning har avdekket sterke sammenhenger mellom lønnskostnader og sportslige prestasjoner, dette gjorde oss nysgjerrige og dermed laget vi denne problemstillingen:

I hvilken grad påvirker fotballklubbens lønnskostnader deres sportslige prestasjoner?

For å svare på denne problemstillingen startet vi med å samle inn data for fotballklubbene som tilfredsstilte våre kriterier. Dette ble i alt 44 klubber fra år 2010 til 2013, altså en fireårsperiode. Analysene som vi tok for oss i denne avhandlingen ble gjennomført med analyseprogrammet IBM SPSS Statistics. Våre resultater viste signifikante sammenhenger mellom lønnskostnadene og de sportslige prestasjonene. De observerte sammenhengene var lavere enn hva tidligere forskning har vist.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	II
Sammendrag.....	III
Figur- og Tabelliste.....	VII
1. Innledning.....	1
1.1 Introduksjon.....	1
1.2 Aktualitet.....	2
1.3 Bakgrunn og motivasjon.....	3
1.4 Problemstilling og begrensninger.....	4
1.5 Avhandlingens struktur.....	5
2. Norsk og svensk fotball.....	6
2.1 Ligasystem.....	6
2.2 Landslag.....	7
2.3 Klubbprestasjoner i Europa.....	7
2.4 Tilskuere.....	8
2.5 Økonomi.....	9
2.6 Oppsummering.....	10
3. Tidligere forskning og teoretisk bakgrunn.....	12
3.1 Fotball som næring.....	12
3.1.1 Business og frivillig arbeid.....	12
3.1.2 Fotballklubbene er til for hverandre.....	13
3.1.3 Medieeksponering og måling fra mange kanter.....	13
3.1.4 Klubbene disponerer for høy satsing.....	14
3.1.5 Omveltninger i rammebetingelser.....	14
3.2 Økonomistyring i fotballklubber.....	14
3.3 Trampolineøkonomi.....	16
3.4 Lønnsdrivere.....	17
3.4.1 Lønns spiral.....	18
3.4.2 Fangens dilemma.....	19
3.4.3 Kritiske sportslige terskelverdier.....	21
3.4.4 Lønnstak?.....	21
3.5 Performance - pay.....	22
3.6 Oppsummering.....	24

4. Metode.....	26
4.1 Tilnærming og design.....	26
4.2 Problemstilling.....	27
4.3 Variablene.....	28
4.3.1 Lønnskostnader	28
4.3.2 Tabellplassering	29
4.3.3 Cup-prestasjoner	30
4.3.4 Tilskuertall	30
4.4 Avgrensninger	31
4.5 Analyser og forventninger	32
4.5.1 Korrelasjonsanalyse	33
4.5.2 Regresjonsanalyse.....	35
4.6 Vurdering av datamaterialet	38
4.6.1 Reliabilitet.....	38
4.6.2 Validitet.....	39
4.7 Oppsummering	40
5. Resultater.....	42
5.1 Lønn – Tabellplassering	42
5.2 Lønn – Cup	43
5.3 Lønn – tilskuertall.....	45
5.4 Tilskuere - prestasjoner	46
5.5 Oppsummering	47
6. Diskusjon.....	49
6.1 Drøfting av resultater.....	49
6.2 Styrker og svakheter	53
6.2.1 Styrker.....	53
6.2.2 Svakheter.....	54
6.3 Videre forskning	55
6.4 Oppsummering	55
7. Konklusjon	57
Referanser.....	59
Vedlegg 1. Regresjonsforutsetninger	63
Vedlegg 1.A: Regresjonsforutsetning 2.....	63

Vedlegg 1.B: Regresjonsforutsetning 3	63
Vedlegg 1.C: Regresjonsforutsetning 4	64
Vedlegg 1.D: Regresjonsforutsetning 6	67
Vedlegg 1.E: Regresjonsforutsetning 7	69
Vedlegg 1.F: Regresjonsforutsetning 8	71
Vedlegg 2. Analyse totaltall	74
Vedlegg 2.A Beskrivende statistikk	74
Vedlegg 2.B Korrelasjonsanalyse	74
Vedlegg 2.C Regresjonsanalyse	75
Vedlegg 3. Analyse gjennomsnitt	80
Vedlegg 3.A Korrelasjonsanalyse	80
Vedlegg 3.B Regresjonsanalyse	81
Vedlegg 4. Datamaterialet	89
Vedlegg 4.A Tilskuertall og kapasitetsutnyttelse	89
Vedlegg 4.B Klubbenes lønnskostnader	90
Vedlegg 4.C Klubbenes tabellplassering	91
Vedlegg 4.D Klubbenes poengfangst i den nasjonale cupen	92

Figur- og Tabelliste

Figur 1: Gjennomsnittlig tilskuertall 1995-2014 (Svenska Fotbollförbundet; Norges Fotballforbund).....	8
Figur 2: Utvikling i spillerlønnene (Sahlström, 2014; Nordhaug, 2013).....	10
Figur 3: Markedsverdien til norske spillere (Gammelsæter & Ohr, 2002: 77).....	17
Figur 4: Lønnsspiral (Bertheussen, 2011).	19
Figur 5: Fangens dilemma.....	20
Figur 6: Forskningsmodell	28
Figur 7: Relasjonen mellom lønnskostnader og tabellplassering	42
Figur 8: Relasjonen mellom lønnskostnader og cup-prestasjoner.	43
Figur 9: Relasjonen mellom lønnskostnader og tilskuere.	45
Figur 10: Relasjonen mellom sportslige prestasjoner og tilskuere.	46
Figur 11: Revidert modell	53
Figur 12: Oppsummerende modell (totaltallene)	57
Figur 13: Oppsummerende modell (gjennomsnittstallene)	57
Tabell 1: Klubbenes økonomiske status per 31/6-2014 (Norges Fotballforbund).....	9
Tabell 2: Beskrivende statistikk for de totale lønnskostnadene.	32
Tabell 3: Korrelasjon mellom variablene.....	47
Tabell 4: Modellenes forklaringskraft.....	48

1. Innledning

«Some people believe football is a matter of life and death, I am very disappointed with that attitude. I can assure you it is much, much more important than that.»

- Bill Shankly

I dette kapitlet gir vi en kort introduksjon om hvordan fotballen har utviklet seg siden dens begynnelse. Videre ser vi på denne avhandlingens aktualitet, samt bakgrunnen og motivasjonen vår for å skrive den. Avslutningsvis presenterer vi avhandlingens problemstilling og avgrensninger.

1.1 Introduksjon

Fotball er en av de største idrettene i verden, og muligens den aller største om vi begrenser oss til Europa. Fotball har, siden dens begynnelse på midten av 1800-tallet, utviklet seg fra å være et ritual og en lek, til å bli en profittsøkende business. Det er usikkerheten av utfallet, kombinert med konkurransen mellom to lag, som er essensen i fotball. Denne usikkerheten skaper spenning og forventning i kampene, og er med på å trekke mennesker og organisasjoner til fotballen. Det er dette som til syvende og sist skaper den finansielle inntekten for klubbene (Neale, 1964).

Hvorvidt en fotballklubb kan karakteriseres som en tradisjonell bedrift er et spørsmål som er reist av mange. Neale (1964) mener det er ligaen snarere enn de individuelle lagene som utgjør bedriften. Påstanden begrunnes med at selv om et idrettslag eller en sportsklubb er en bedrift i lovens forstand, er de ikke det i økonomisk forstand. Videre argumenteres dette med at ett enkelt lag ikke kan forsyne hele markedet alene, fordi det da ikke hadde vært noen andre lag og spille mot. Med andre ord må altså alle klubbene samarbeide om å skape en levedyktig liga, og dermed skaper de en felles produksjon (Neale, 1964).

Påstanden om at det er ligaen i seg selv som er bedriften kan diskuteres, og Sloane (1971) setter et spørsmålstegn ved denne konklusjonen. Han mener at selv om produksjonsmengden, altså antall lag og antall kamper som er tillatt i ligaen, er regulert er de fleste økonomiske avgjørelsene opp til klubbene selv. Dette betyr at klubbene i seg selv er bedriftene, men at de til sammen utgjør et kartell.

Dersom man skal prøve å plassere en fotballklubb som bedrift, mener vi at det er mest nærliggende å kategorisere den som en tjenesteytende bedrift, der formålet er å tilby underholdning. En ting som skiller tjenesteytende bedrifter fra andre typer bedrifter, er at lønnskostnadene utgjør en stor del av de totale kostnadene (Hansen, 2014). For slike bedrifter vil det være viktig at produktet som tilbys samsvarer med hvilke lønninger tjenesteyterne har. I fotballsammenheng er spillerlønninger blitt et meget omdiskutert tema (Bertheussen, 2011; Frick, 2011; Thrane, 2009). Et spørsmål som ofte stilles er hvorvidt fotballspillere tjener for mye i forhold til hvor godt de presterer.

1.2 Aktualitet

I løpet av de siste tiårene har fotballen stått overfor en kraftig utvikling spesielt når det kommer til omsetning, spilleroverganger, spillerlønninger og mediedekning. Dette har medført en enorm interesse blant sponsorer, investorer og supportere. Dette har igjen bidratt til at mange fotballklubber verden over omsetter for millioner, og i noen tilfeller milliarder. Real Madrid, Manchester United, Juventus og Bayern München er eksempler på klubber som har passert milliardomsetninger (Deloitte, 2015). Selv om interessen og de medfølgende finansielle prestasjonene øker rundt om i Europa, synes det å være en motsatt utvikling i Norge og Sverige. Fotballen her har riktignok også utviklet seg kraftig i løpet av de siste tiårene, men der mange andre land fortsatte utviklingen, virker det som den nådde et toppunkt rundt 2006-2007 i disse landene.

Det er spesielt to argumenter som kan begrunne påstanden om at 2006-2007 var et toppunkt i norsk og svensk fotball; tilskuertall og europacupspill. Tilskuersnittet i Tippeligaen begynte sitt fall etter toppåret 2007, hvor det var i snitt 10 522 tilskuere som tok turen til stadion. I 2014 hadde snittet falt til 6 961 (Altomfotball, 2015). 2007 var også det året med høyest tilskuersnitt i Allsvenskan, med 10 258. Siden den gang har tilskuertallet falt til 7 132 i 2014 (Svenska Fotbollförbundet, 2014). Med europacupspill sikter vi til klubbenes deltakelse i Champions League eller Europa League. Når det kommer til dette har ikke Norge hatt en representant i gruppespillet i Champions League siden sesongen 2007/2008. Dette til tross for at Rosenborg var et tilnærmet fast innslag i denne cupen i perioden 1995/1996 – 2007/2008. Sverige hadde på sin side ett lag i gruppespillet i 2014/2015, dette var første gang siden 2000/2001. Selv om Europa League ikke er like gjevt som Champions League, er dette en turnering som også kan generere gode penger for fotballklubbene. Men heller ikke i denne

turneringen har norske eller svenske lag klart å hevde seg, og innslagene har kun vært sporadiske.

Etter nedgangen i både Norge og Sverige, følger også økonomiske vanskeligheter. Norges fotballforbund innførte i 2009 et finansielt oppfølgingssystem (FOS) som skulle sikre klubbenes økonomi. Siden den tid har klubbene tatt grep, og i oktober 2014 publiserte NRK en artikkel med følgende overskrift «*Eliteserieklubbene har kuttet 32 årsverk det siste året - Likevel er ikke norsk fotballøkonomi friskmeldt*». Dette utgjør i gjennomsnitt to årsverk per klubb. Selv om dette kan tolkes som noen lunde gode nyheter, beskriver Pedersen (2014) situasjonen i norsk fotball på en litt mer klargjørende måte i sin kronikk: «*Inntektene øker, utgiftene minsker, og det betyr at kursen på den norske fotballøkonomien er riktig. Problemet er at skuta knapt har moment. Og blant besetning i M/S Tippeligaen er det mange som ikke får hyra til å strekke til*» (Dagbladet, 29/10-2014). Kommentaren til Pedersen kom samme dag som nyheten om bedring i økonomien. Kanskje var dette for å minne om at situasjonen fremdeles er ganske kritisk.

Også i Sverige går det dårlig økonomisk for fotballen, og overskrifter om økonomisk krise dukker stadig opp i mediene. I januar 2014 ble det presentert en rapport som viste en situasjon med røde sifre, samt tiltak som må gjennomføres for å få bukt med problemet. Klubb sjefen i Kalmar FF var en av de som var enig i at noe må gjøres og har uttalt at lønnsnivået må justeres til den virkeligheten klubbene eksisterer i (Olofsson, 2014).

1.3 Bakgrunn og motivasjon

Interessen vedrørende klubbenes lønnsstruktur og spillernes personlige lønninger er stadig økende, og blir ofte diskutert i ulike medier. Kanskje er dette et resultat av det som kan synes å være en kollektiv oppfatning om dårligere sportslige prestasjoner, til tross for et økt lønnsnivå. Dette gjelder både for de norske klubbene og landslaget. Det er mange klubber i både Norge og Sverige som sliter økonomisk. Ettersom lønnskostnadene utgjør de klart største kostnadene for fotballklubbene er dette et tema som bør fokuseres på. Vi ønsker derfor med denne avhandlingen å få et dypere innblikk i hvordan klubbenes lønnskostnader henger sammen med deres sportslige prestasjoner. Ved å basere oss på data fra de to øverste divisjonene i norsk og svensk fotball undersøker vi hvorvidt klubbenes lønnskostnader henger sammen med og påvirker sportslige prestasjoner.

Tidligere studier (Szymanski, 2010; Sperling et al., 2010; Gammelsæter & Ohr, 2002; Forrest & Simmons, 2002) har funnet at klubbens lønnskostnader kan forklare 77 % til 90 % av variasjonene i prestasjonene i klubbens hjemlige ligaer. Dette indikerer at klubbens tabellplassering i stor grad kan forklares ut fra deres lønnskostnader. Når det kommer til fotballen i Norge og Sverige, er vi ikke overbevist om at denne sammenhengen er så sterk som tidligere studier hevder. Det er i hovedsak to årsaker til dette. For det første oppfatter vi de øverste divisjonene i Norge som ligaer der «alle slår alle». Med dette mener vi at svært få klubber presterer jevnt gjennom en sesong, og enda sjeldnere over flere år. Vi har sett eksempler på flere lag i Tippeligaen som tilsynelatende har kollapset sesongen etter sterke prestasjoner. Det har også vært tilfeller der nyopprykkede lag har vært med å kjempe i toppen. Slike tilfeller har vi også lagt merke til når det kommer til de øverste divisjonene i Sverige.

Den andre årsaken til at vi ikke er overbevist er at lønnsnivået synes å stadig øke, til tross for at de sportslige prestasjonene tilsynelatende blir svakere. Dette gjelder i hovedsak for det siste tiåret. Lønnskostnadene henger tilsynelatende ikke sammen med det som blir prestert, hverken for enkelte klubblag eller landslaget. Når det kommer til dårlige prestasjoner hos landslag sikter vi i hovedsak til det norske landslaget, ettersom landslaget til Sverige ikke har prestert nevneverdig dårlig i denne perioden.

Med dette som bakgrunn vil vi i denne avhandlingen undersøke hvordan lønnskostnadene i fotballen henger sammen med de sportslige prestasjonene. Vi anser det som meget interessant å undersøke eventuelle sammenhenger i både norsk og svensk fotball. Vi velger disse landene ettersom spillerlønningene her er omdiskuterte. Disse landene er også mest nærliggende for oss. Ved å inkludere fotballen i Sverige kan vi se på forskjeller og likheter mellom to relativt like fotballnasjoner.

1.4 Problemstilling og begrensninger

Det er en utfordring å kartlegge hvilke kostnader som kan knyttes direkte til den sportslige delen av klubbens drift. Og ettersom vi i denne avhandlingen i hovedsak vil hente de økonomiske dataene ut fra klubbens regnskap, har vi valgt å kun basere oss på lønnskostnadene. En ulempe ved dette er at vi på denne måten vil få klubbens totale lønnskostnader, og ikke lønnskostnadene for kun spillere. Dette kan anses som en svakhet ved avhandlingen, ettersom det i hovedsak er prestasjonen til spillerne som skaper klubbens sportslige suksess. Likevel vil vi argumentere for at dette også kan sees på som en styrke,

ettersom trenere, speidere, regnskapsansvarlige, kontrollere etc. også må gjøre riktige valg og prestere optimalt for at en klubb skal oppnå gode sportslige prestasjoner. Avhandlingen søker å gi svar på følgende problemstilling:

I hvilken grad påvirker fotballklubbenes lønnskostnader deres sportslige prestasjoner?

Vi har valgt å ta for oss klubber i både Norge og Sverige, slik at vi kan se på eventuelle forskjeller og likheter mellom disse landene. I tillegg gir dette en større datamengde enn om vi kun hadde valgt Norge. Dette bidrar til å styrke avhandlingen. Disse to landene er naturlig å kombinere og benytte til sammenligning grunnet likheter i ferdighetsnivå, lønnsnivå og ligasystem. Videre har vi valgt å kun se på de lagene som har vært sammenhengende i de to øverste divisjonene i sitt land fra perioden 2010 til 2013. Med andre ord har vi ekskludert de lagene som har vært innom nivå tre i løpet av denne perioden. Periodevalget er naturlig som følge av overgangen til 16 lag i ligasystemet, dette ble gjennomført i 2008 i Sverige og i 2009 i Norge. Grunnen til at vi har ekskludert 2009-sesongen er manglende data for klubbene i Superettan.

1.5 Avhandlingens struktur

Avhandlingen er delt inn i syv kapitler. Innledningsvis har vi presentert avhandlingens aktualitet, samt vår motivasjon og valg av problemstilling. I kapittel 2 presenterer vi avhandlingens case, hvor vi går nærmere inn på landenes ligastruktur og prestasjoner. Kapittel 3 redegjør for den teoretiske bakgrunnen og tidligere relevante studier innenfor fotballøkonomi. Metodiske valg, problemstilling og avgrensinger kommer i kapittel 4. Resultatene fra våre analyser vil bli presentert i kapittel 5, mens diskusjons og drøfting i henhold til resultatene kommer i kapittel 6. Avslutningsvis, i kapittel 7, kommer avhandlingens konklusjon.

2. Norsk og svensk fotball

«For mye fotball på TV? Jeg sier som Sølve Grotmol; Det er for mange bøker på biblioteket også.»

- Arne Scheie

Fotball har utviklet seg enormt i løpet av de siste tiårene, dette gjelder også i Norge og Sverige. Dersom vi kun ser på det siste tiåret virker det dog som utviklingen i disse to landene har stagnert, og kanskje til og med gått i motsatt retning. Om dette skyldes at fotballindustrien i andre land har utviklet seg i et tempo som norsk og svensk fotball ikke har klart å følge, eller om det rett og slett bare er tilfeldigheter, er ikke lett å avgjøre. Dette kapittelet har som hensikt å redegjøre for fotballens utvikling i Norge og Sverige. Vi redegjør kort for blant annet landenes ligasystem, prestasjoner og fotballøkonomi.

2.1 Ligasystem

Norsk toppfotball består av landslaget og de klubbene som spiller i Tippeligaen, OBOS-ligaen og Toppserien (Norges Fotballforbund, 2012). Navnene på ligaene kommer av de ulike selskapene som er hovedsponsor for ligaen. Den øverste ligaen i Norge har hatt Norsk Tipping som hovedsponsor siden 1991, og har vært under stadig utvikling. I 1972 gikk serien fra 10 til 12 lag, før den igjen ble utvidet til å inneholde 14 lag i 1995. Den foreløpig siste justeringen fant sted i 2009, da den nok en gang ble utvidet, denne gangen til 16 lag (Wikipedia, 2015).

Den nest øverste divisjonen i Norge fikk navnet OBOS-ligaen så sent som i 2015, etter ett år uten hovedsponsor. Dette er et godt eksempel på den fallende interessen for norsk fotball. Adecco, som hadde sponset norsk 1. divisjon siden 2005, trakk seg som sponsor før 2014-sesongen (Lyngøy, 2014). Det lyktes ikke å komme til enighet med en ny hovedsponsor, og dermed ble sesongen spilt uten. Kanskje ble innholdet og det divisjonen kunne tilby verdsatt for høyt?

I Sverige selges ikke liganavnet til sponsorene slik det gjøres i Norge. Her heter den øverste og nest øverste divisjon henholdsvis Allsvenskan og Superettan. Allsvenskan har hatt navnet helt siden 1924, mens Superettan fikk navnet sitt i 2000. Svenska Spel er hovedsponsor for begge divisjonene (Svenska Fotbollförbundet, 2014). Også det svenske ligasystemet har vært under stadig utvikling. Fram til 1993 avsluttet serien med et sluttspill blant de øverst plasserte

lagene. Fra 1993 ble det derimot endret til det man i Norge kaller normalt seriespill, der det laget som står øverst når sesongen er ferdig har vunnet. Fram til 2008 besto Allsvenskan av 14 lag, mens den foreløpige siste endringen i denne ligaen kom i 2008, med utvidelsen til 16 lag (Wikipedia, 2015)

2.2 Landslag

Norges fotballandslag hadde helt klart sin storhetstid på 90-tallet, hvor Norge gjentatte ganger kvalifiserte seg til sluttspill i de store internasjonale mesterskapene. Landslaget lå plassert blant de beste landene på FIFA-rankingen, hvor beste plassering var en andreplass i oktober 1993 og fra juli til august 1995 (FIFA, 2015). Europamesterskapet i 2002 var den foreløpige siste gangen Norge klarte å kvalifisere seg for et internasjonalt mesterskap. Etter at VM-billetten røk i kvalifiseringen i 2002 har det stort sett gått nedover.

I løpet av samme periode har Sveriges landslag oppnådd en god del mer, sammenlignet med Norge. Deres største prestasjoner i denne perioden var bronsemedaljene fra EM 1992 og VM 1994. Etter dette klarte ikke Sverige å kvalifisere seg til et gruppespill igjen før EM 2000. Siden det har de deltatt i alle Europamesterskapene, men har måttet bli hjemme de to siste Verdensmesterskapene i 2010 og 2014 (Svenska Fotbollförbundet, 2014).

2.3 Klubbprestasjoner i Europa

Bortsett fra Molde i 1999/2000, er det Rosenborg som har vært representant for norsk fotball i Europa. Med unntak av sesongen 2003/2004, kvalifiserte de seg for gruppespillet i Champions League hvert år fra perioden 1995/1996 til 2005/2006. Den foreløpig siste gangen de klarte dette var sesongen 2007/2008 (Fotballposten, 2014). Europa League er den nest gjeveste turneringen for klubblag i Europa. Selv om Norge fra tid til annen har klart å kvalifisere seg til gruppespill i denne turneringen, har ikke prestasjonene derfra vært noe å skryte av.

I Sverige klarte IFK Göteborg å kvalifisere seg til gruppespillet i Champions League fire ganger i perioden 1992/1993 til 1997/1998, mens AIK tok over i 1999/2000 og 2000/2001. Det tok hele 15 år før et svensk lag igjen klarte å kvalifisere seg, og i sesongen 2014/2015 var det Malmö sin tur (Svenska Fotbollförbundet, 2014). Svenske lag har, i likhet med de norske,

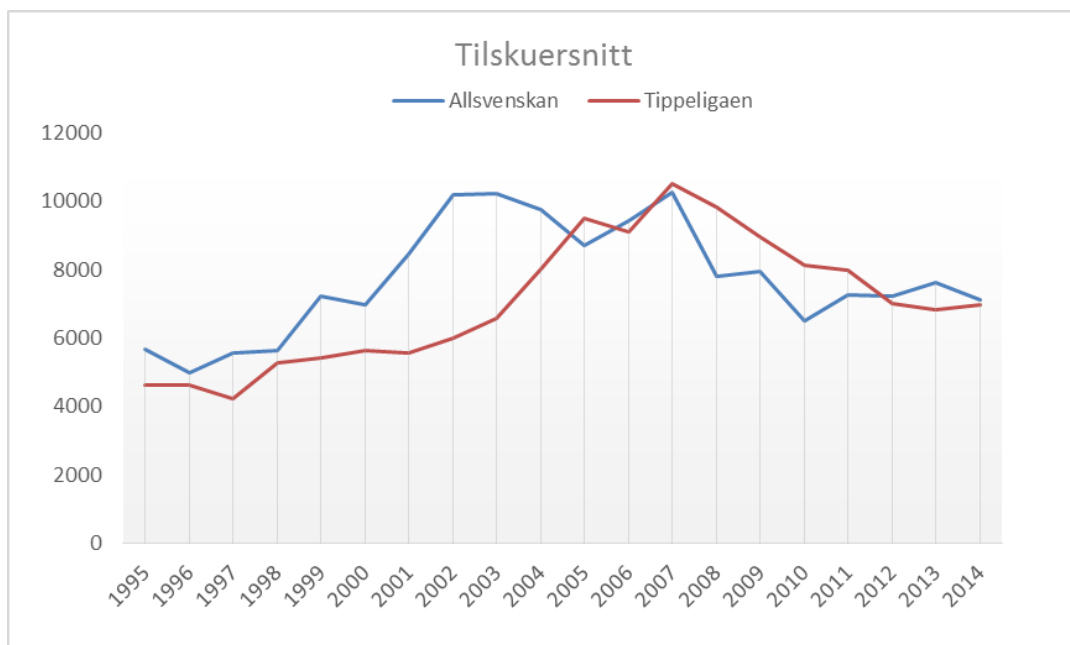
også kun hatt sporadisk deltakelse i Europa League, men heller ikke våre naboers prestasjoner er å skryte av.

2.4 Tilskuere

Tilskuertallene har stadig vært et meget omdiskutert tema. I Aftenposten fra mai 2011 lød overskriften: «*Publikum svikter fotballen*». Her kunne vi lese at gjennomsnittlig tilskuertall i eliteserien for første gang på syv år lå an til å ende under 8 000, og med den utviklingen kunne tallet ved sesongslutt ende med å bli det laveste siden 2003-sesongen. Det viste seg til slutt at dette stemte, tilskuersnittet endte på 7 994 (Haavik, 2013).

Fallet i tilskuertallet stoppet ikke der, og så sent som i november 2014 publiserte TV2 artikkelen ”2000 tilskuere har forsvunnet fra Tippeligaen siden 2009”. Her kommer det fram at tallet for 2014 har falt til 6 961, riktig nok en økning med drøyt 100 i forhold til året før.

Tilskuertallet er kanskje den beste måten å vurdere interessen for den respektive idretten, ligaen eller klubben. De lagene som skaper underholdning og presterer bra skaper interesse, og tiltrekker seg til slutt supportere. I figur 1 ser vi en oversikt over tilskuersnittet for Allsvenskan og Tippeligaen de siste 20 årene.

Figur 1: Gjennomsnittlig tilskuertall 1995-2014 (Svenska Fotbollförbundet; Norges Fotballforbund).

Selv om snittet i Allsvenskan var høyt også i 2002 og 2003, med over 10 000 tilskuere, ser vi at tilskuersnittet i både Allsvenskan og Tippeligaen har hatt en markant nedgang etter 2007-sesongen. Om fallet i tilskuertallene skyldes endringer i TV-avtaler, økte billettpriser eller nedgang i sportslige prestasjoner er vanskelig å fastslå. Men mye tyder i hvert fall på at interessen for fotball har blitt redusert i begge landene etter 2007.

2.5 Økonomi

Som følge av en økonomisk nedgang innførte Norges Fotballforbund et finansielt oppfølgingssystem (FOS) i 2009 (Norges fotballforbund, 2012). Systemet gjelder for klubbene som befinner seg i de to øverste divisjonene i Norge. FOS ble innført for å bidra til en bærekraftig økonomi i norsk toppfotball (Norges fotballforbund, 2014). For å beholde eller få tildelt lisens til å spille på toppnivå må klubbene oppfylle de økonomiske kriterier som står i FOS. Dette systemet deler klubbene inn i tre kategorier, der klubber med svak økonomi havner i kategori 1 og klubbene med sterk økonomi havner i kategori 3. På bakgrunn av klubbenes økonomiske tilstand får de utdelt poeng i henhold til kriteriene i FOS. Jo høyere poengsum, desto sunnere økonomi. Poengskalaen går fra under 65 poeng til over 130 poeng (Norges fotballforbund, 2012). Situasjonen i norsk fotball per 31/6-2014 så slik ut:

Status 31.06.14	Kategori 3	Kategori 2	Kategori 1
Tippeligaen	5	9	2
1. divisjon	3	10	3

Tabell 1: Klubbenes økonomiske status per 31/6-2014 (Norges Fotballforbund).

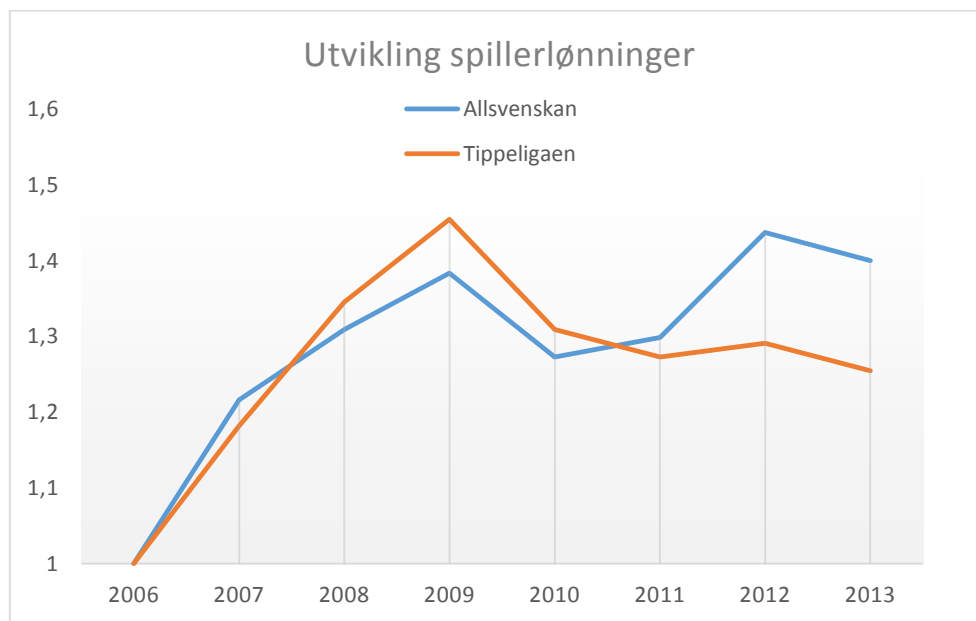
Her ser vi at majoriteten av klubbene enten befinner seg i kategori 2 eller 3, og det er kun fem klubber som er i kategori 1. At klubbene er i kategori 1 medfører at de må lage en handlingsplan for å etablere seg i kategori 2 eller 3 innenfor en treårsperiode (Norges fotballforbund, 2012). Siden FOS ble innført i 2009 har poengsnittet i Tippeligaen gått fra 65 til 114 poeng i 2013, og i 1. divisjon har den gått fra 38 poeng til 127 (Norges fotballforbund, 2014).

Bertheussen (2011) mener at et problem med dette oppfølgingssystemet er at klubber som plasseres i kategori 3 ikke nødvendigvis driftes godt. Han begrunner dette med at drift kun teller én fjerdedel av totalen, mens likviditet og soliditet teller resten. Hvorvidt disse

lisenskravene vurderes på feil grunnlag eller ikke kan sikkert diskuteres, men det er ikke hensikten i denne avhandlingen.

Det finnes ikke et tilsvarende oppfølgingssystem når det kommer til Sverige, men Sveriges Fotballforbund publiserer hvert år en rapport over økonomien i Allsvenskan. I rapporten for 2013-sesongen kom det fram at økonomien kunne vært bedre. Man kunne blant annet lese at spillerlønningene hadde økt kraftig siden 2006-sesongen. Figur 2 viser en oversikt over utviklingen i spillerlønningene i Allsvenskan og Tippeligaen fra 2006 til 2013.

Figur 2: Utvikling i spillerlønningene (Sahlström, 2014; Nordhaug, 2013).

Til tross for en marginal nedgang fra 2012- til 2013-sesongen, har spillerlønningene økt med 40 % i løpet av de syv årene. Når det kommer til Tippeligaen ser vi at lønningene i samme periode har økt med om lag 25 %. Det interessante her er at spillerlønningene økte med hele 45 % kun fra 2006 til 2009, men at de fra 2009 til 2013 har blitt redusert med om lag 20 prosentpoeng.

2.6 Oppsummering

Dette kapittelet har omhandlet hvordan norsk og svensk fotball har utviklet seg i løpet av de seneste årene. Vi startet med en introduksjon av landenes ligasystem før vi gikk over på landslagenes prestasjoner. Her så vi at det norske landslaget ikke har deltatt i et internasjonalt mesterskap siden Europamesterskapet i 2000. Det svenske landslaget har på sin side deltatt i alle de internasjonale mesterskapene siden 2000, med unntak av verdensmesterskapene i 2010

og 2014. Vi tok også for oss klubbagenes prestasjoner i de europeiske turneringene, hvor ingen norske klubblag har avansert til gruppespillet i Champions League siden Rosenborg i 2007/2008-sesongen. Svenske klubblag har heller ikke prestert i disse turneringene, med unntak av Malmö i 2014/2015-sesongen.

Videre i kapitlet tok vi for oss hvordan tilskuertallene i både Tippeligaen og Allsvenskan har hatt en markant nedgang siden 2007-sesongen. Det ble redegjort for innføringen av FOS i 2009, og at norske fotballklubbers økonomi har bedret seg noe etter dette. Avslutningsvis så vi på utviklingen i spillerlønningene fra 2006 til 2013. Her så vi at spillerlønningene i Allsvenskan hadde økt med 40 %, mens de i Tippeligaen hadde økt med 25 %.

3. Tidligere forskning og teoretisk bakgrunn

«Football shouldn't become submerged by financial interests. It ought to be more about the excellence of performing than about possession.»

- John Paul II

I dette kapitlet tar vi for oss forskningsbidrag og teorier vedrørende fotball og økonomi. Vi starter med teori om hvordan fotball kan sammenlignes med tradisjonell næring. Deretter går vi videre til teorier i forbindelse med fotballøkonomi og økonomistyring i fotballklubber.

Videre går vi nærmere inn på lønnskostnader i fotballen og hva som påvirker disse.

Avslutningsvis tar vi for oss teorier i forbindelse med «performance – pay» i idrettssammenheng.

3.1 Fotball som næring

Med tiden har fotballen tilsynelatende blitt mer og mer preget av næringslivet, og fotballindustrien er blitt mer lik tradisjonelt næringsliv. Den blir også stadig oftere fremstilt som en næring eller en underholdningsbransje. I bransjen har det blitt profesjonalisering og mer kapital som gjør at mange drar paralleller mot tradisjonelt næringsliv. Med tradisjonelt næringsliv menes det virksomheter som stadig søker etter å utnytte sine ressurser til det maksimale for å oppnå en høyest mulig avkastning. Som næring har fotballen noen spesielle kjennetegn som man oftest ikke tenker på som vanlig næringsvirksomhet (Gammelsæter & Ohr, 2002: 12-15):

- Fotball er både business og frivillig arbeid.
- I fotball er klubbene til for hverandre.
- Klubbenes resultater er sterkt medieeksponert og utsatt for måling fra mange hold.
- Fotballen disponerer for høy satsning.
- Fotballen er utsatt for store omveltninger i rammebetingelser og regelverk.

3.1.1 Business og frivillig arbeid

Sammenlignet med næringslivet er ikke fotball kun business. På grunn av dette har mediernes oppmerksomhet gjentatte ganger vært rettet mot organiseringen av fotballen, og ikke bare de sportslige aktivitetene. Som i de fleste av Fotballforbundets lag, er fotball tradisjonelt sett frivillig arbeid. Etter at aksjeselskapene kom inn på 1990-tallet ble deres primære oppgave å lokke mer investeringskapital inn i fotballen. Dette førte etter hvert til et krav fra

kapitaleiernes selskaper om å få styre den sportslige eliten, og dermed de betalte utøverne, samtidig som den frivillige delen ble igjen i foreningene. Det var på denne måten man ville rendyrke toppfotballen som næringsvirksomhet (Gammelsæter & Ohr, 2002: 12).

3.1.2 Fotballklubbene er til for hverandre

I tradisjonelt næringsliv er bedriftene avhengig av hverandre for å kunne utvikle seg videre. Tradisjonelle bedrifter vil likevel være langt mindre avhengig av hverandre sammenlignet med fotballklubber. Dette er ikke bare grunnet de økonomiske årsakene, men også for at idretten skal kunne overleve. Selve ligasystemet, som ikke finnes i næringslivet, er avgjørende og grunnleggende i fotballen. For at publikum skal opprettholde interessen i fotballen er det også avgjørende at «ballen er rund». Uansett hvor stort et lag er, hvor gode spillerne er eller hvor flinke trenerne er, må alle lag ha en motstander på banen.

Selv om det er sjelden som følge av reguleringer, kan man i det tradisjonelle næringslivet finne monopoltilstander. Dette kan også overføres til en viss grad inn i fotballen, eksempelvis Rosenborgs dominerende periode i Tippeligaen fra 1992 til 2004. Store ulikheter mellom klubbene kan skape monopoltilstander, som igjen kan resultere i lavere interesse og inntjening. Effekten av dette er kamper uten spenning som kan skape store problemer for fotballen som næring (Gammelsæter & Ohr, 2002: 12-13).

3.1.3 Medieeksponering og måling fra mange kanter

Resultateksponeringen som er i fotball er stor. I en fotballsesong kan et lag på det meste spille opp til tre kamper i uken. Og siden fotballklubbene spiller for et offentlig publikum, i motsetning til tradisjonell næringsliv, blir prestasjonene deres vurdert med korte mellomrom og i langt større grad i det offentlige rom, sammenlignet med tradisjonelt næringsliv. Dette ville ikke funnet sted i et konkurranseutsatt næringsliv.

Det er ikke bare mediene som er med på dette, men med dagens teknologi kan de fleste ytre sin mening igjennom aviser, sosiale medier og fotballklubbens nettsted. Man finner alltid noen som har meninger om en klubb. Til og med i hverdagslige samtaler på skoler og arbeidsplasser er fotball et hyppig diskutert tema. Men det er ikke bare resultatene som er i fokus. Hvordan spillere og støtteapparat er, hvorvidt prosessene fungerer eller ikke, og hva som bør gjøres har alle en mening om. Alle er «eksperter», et fenomen som i USA har fått navnet «monday morning quarterback». I forhold til andre virksomheters ledere får fotballtrenerne langt mer oppmerksomhet. Alt fra hva som gjøres på treninger og kamper, til uttalelser fra treneren (Gammelsæter & Ohr, 2002: 13-14).

3.1.4 Klubbene disponerer for høy satsing

Som i fotballen, kåres det også vinnere og tapere i næringslivet, men på andre premisser. Her er bedriftene ofte vinnere og tapere samtidig, dette er avhengig av for eksempel økonomiske konjunkturer. Hvert år kåres det vinnere som går av med seieren i ligaserien, cuper eller som kvalifiserer seg til spill i europeiske cuper. Disse klubbene stikker av med gevinstene mens de resterende lagene sitter igjen som taperne med en uforholdsmessig stor del av regningen. Dette er en av grunnene til at alle satser på å vinne og ingen regner med nedrykk. Det handler om å se oppover på tabellen, ikke nedover (Gammelsæter & Ohr, 2002: 14).

Selv om alle vet at noen til slutt må tape, så satser alle på å vinne. Dette kommer av at ønsket om å vinne er så stort at konsekvensene ved å tape gjør det lett for klubbene å satse over sine egne evner. Denne ønsketekningen er ikke bare blant spillerne, men finnes også blant trenere, supportere og de økonomiske støttespillerne (Gammelsæter & Ohr, 2002: 14).

3.1.5 Omveltninger i rammebetingelser

FIFA (Fédération Internationale de Football Association) og UEFA (Union of European Football Associations), som henholdsvis er det internasjonale og det europeiske fotballforbund, har tidligere tatt avgjørelser som har forandret betingelsene for driften av blant annet norsk fotball. Slike omveltninger er ikke nødvendigvis særegent for fotballnæringen, men gjør det desto viktigere å forstå de fire foregående kjennetegnene.

Internasjonale endringer har reist nye utfordringer i forbindelse med blant annet organisering av fotballklubbene, spilleroverganger og rekruttering, klubbens økonomiske betingelser og muligheter, i tillegg til den økonomiske fordelingen mellom klubber og forbund. (Gammelsæter & Ohr, 2002: 15). Eksempler på slike omveltninger er innføringen av «financial fair play», kvoter for egenutviklede spillere og antall utlendinger, samt overgangsvinduer. Gammelsæter og Ohr (2002) mener at fotballindustriens særegenheter skiller det å lede, bygge og utvikle fotballklubber fra det å lede en tradisjonell næringsvirksomhet. Selv om det er annerledes er det ikke dermed sagt at det er enklere, snarere tvert imot.

3.2 Økonomistyring i fotballklubber

Hamil og Chadwick (2010) belyser hvordan fotballindustrien kan møte de utfordringene som følger av den enorme utviklingen fotballen som industri har hatt. De tar for seg flere områder

innenfor fotball og fotballedelse, men vi har i denne avhandlingen hovedsakelig benyttet oss av de teorier som direkte knyttes til økonomistyringen i fotballklubber.

Hvis man ser bort fra kjøp og salg av spillere består hovedinntektskildene til fotballklubber av inntjening i forbindelse med kampdag, kringkastingsrettigheter og kommersiell handel. De største utgiftene knytter seg i hovedsak til spillerlønnene (Hamil & Chadwick, 2010). Det er også blitt dokumentert at skader og dårlig helse blant fotballspillere har en stor påvirkning på de økonomiske prestasjonene til en fotballklubb (Drawer & Fuller, 2002).

Inntektene på kampdager knytter seg til billettsalg, salg av supportereffekter, kiosksalg, etc. Dette kan potensielt være en viktig inntektskilde for klubbene. I norsk og svensk sammenheng er det kun 15 ganger i løpet av en sesong klubbene spiller på sin hjemmearena, i tillegg et lite antall cup- og treningskamper. Viktigheten av fulle tribuner kommer derfor klart til syne. Kringkastingsrettighetene knytter seg til TV-rettigheter så vel som sponning, varehandel og tilleggstjenester. Sponning knytter seg til draktsponsor (hovedsponsor) og reklameplasser på stadion, mens et typisk eksempel på tilleggstjeneste kan være utleie av stadion i forbindelse med konserter. Varehandel har etter hvert blitt en stor del av fotballklubbens drift og forbindes i hovedsak med supporterbutikker. Disse finnes ikke lenger bare på stadionene, men ofte også i sentrale strøk i klubbens hjembyer og hjemsteder.

På kostnadssiden er det spillerlønnene som utgjør den største andelen, og det er også disse som stadig diskuteres i mediene. Fristelsen med å betale mer for å få bedre spillere er forståelig, men den kontinuerlige eskaleringen observert de siste årene er ikke bærekraftig på lang sikt. UEFAs president, Michel Platini, har uttrykt et ønske om at klubbene ikke betaler mer enn 60 % av inntektene i spillerlønnene (Hamil & Chadwick, 2010: 132).

Hamil og Chadwick (2010: 146) konkluderer med at den beste måten å sikre en sunn økonomi for en fotballklubb er å:

- Opprettholde en stabil posisjon på midten av tabellen i en liga som egner seg for klubbens potensielle fanskare, unngå nedrykk og, i noen tilfeller, opprykk.
- Utvikle en engasjert fanskare.
- Utvikle et langsiktig samarbeid med en sponsor som i seg selv er økonomisk stabil.
- Unngå den langsiktige usikkerheten i forbindelse med avhengighet av velgjørere.
- Eie egen stadion som har VIP-fasiliteter og som er egnet til ikke-kampdag aktiviteter som kan skape ekstraintekter.

- Ha prestasjonsrelaterte kontrakter med spillerne.
- Opprettholde en spillertropp som reflekterer klubbens nåværende posisjon i ligaen, både i form av prestasjoner og lønninger.
- Ansette en manager/trener som er suksessfull på banen og som er anerkjent for økonomiske begrensinger.

Det er sannsynligvis svært få, kanskje ingen, fotballklubber i Norge eller Sverige som tydelig tilfredsstillende alle disse forutsetningene. Likevel synes det å være en fornuftig målsetning å jobbe mot for å sikre økonomisk stabilitet.

3.3 Trampolineøkonomi

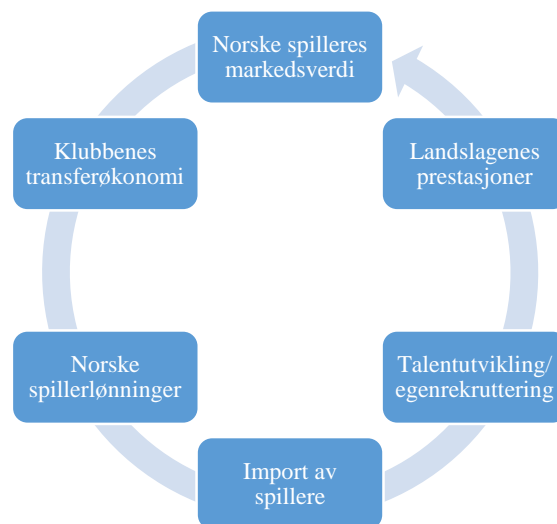
Som følge av at norske toppklubber ofte havner i økonomiske vanskeligheter, har Gammelsæter og Ohr (2002: 63-72) karakterisert norsk fotball som en «trampolineøkonomi». Dette begrunnes med at klubbene har store investeringer og ambisiøse mål i gode tider, men havner i økonomiske kriser kort tid etter. Kort sagt kan man si at: «Etter den søte kløe kommer den sure svie».

Bakgrunnen for at Gammelsæter og Ohr (2002) karakteriserer økonomien for en «trampolineøkonomi», er flere observasjoner og antagelser når det kommer til spillerlogistikken i idretten. Forholdene mellom kjøp og salg av spillere den viktigste inntektsposten i klubbenes totalinntekter. Dette blir beskrevet som klubbenes transferbalanse. Dersom klubbene har en positiv økning i transferbalansen vil det gjenspeile seg i økte spillerlønnings. Motsatt vil en redusert transferbalanse gjenspeile seg i lavere spillerlønnings.

Det relative nivået på spillernes lønninger påvirker på sin side spillerrekrutteringene til eliteserien. Økte spillerlønnings i ligaen, sett i forhold til konkurrentland, vil medføre at utenlandske spillere betrakter norske klubber som mer attraktive. Det vil da bli lettere å rekruttere utenlandske spillere, og disse tar plassene til unge norske talenter. Når det blir en reduksjon i egenproduserte spillere, vil dette medføre færre potensielle salgsobjekter. Motsatt, dersom det er reduserte spillerlønnings i ligaen, vil andelen av egenproduserte spillere øke. Dette skjer som følge av at det blir vanskelig å rekruttere utenlandske spillere, noe som igjen vil føre til at antall potensielle salgsobjekter øker.

Tilgangen på norske spillere fra den norske eliteserien påvirker på sin side prestasjonene til de norske landslagene. Landslagenes prestasjoner vil over tid bli svekket, i tillegg til at kvaliteten på norske spillere vil bli redusert, dersom andelen egenproduserte spillere går ned. Dersom andelen på egenproduserte spiller går opp vil landslagenes prestasjoner over tid bedres, i tillegg til kvaliteten på norske spillere. De norske landslagenes prestasjoner vil igjen påvirke markedsverdien, etterspørselen og attraktiviteten til norsk fotball.

Gammelsæter og Ohr (2002) sitt utgangspunkt for antakelsene ovenfor er forståelsen av norsk fotball som en kommersiell næring, altså en næring der klubbene inntekter ikke bare skal dekke utgiftene de har men også gi avkastning på kapitalen. De beskrevne relasjonene ovenfor kan bedre illustreres ved hjelp av figur 3.

Figur 3: Markedsverdien til norske spillere (Gammelsæter & Ohr, 2002: 77)

Gitt at disse årsakssammenhengene stemmer, vil toppklubbene på sikt få en økning i antall unge og egenutviklede spillere dersom spillerlønningene blir redusert. Dette vil igjen føre til en økning i salgsobjekter, samt bedre utviklingsmuligheter for potensielle landslagsspillere. Det vil også ha en positiv innvirkning på toppklubbene transferinntekter og klubbøkonomi, da dette vil føre til flere mulige salgsobjekter.

3.4 Lønnsdrivere

Frick (2011) gjennomførte en langsgående undersøkelse i tysk Bundesliga der han tok for seg spillergodtgjørelser og kontraktens varighet. Han avdekket at spillerne i hovedsak fikk lønn ut fra iboende talent og prestasjoner, hvor de seneste prestasjonene var klart viktigst. I studien fant han også ut at fotballspillere øker prestasjonsnivået med 2-3 % når de er inne i siste år av

kontrakten. Dette kan for eksempel skyldes at spillere som er i sitt siste kontraktsår må prestere for egen vinning, altså for å sikre seg ny kontrakt eller gjøre seg attraktiv for andre klubber.

Thrane (2012) undersøkte sammenhengen mellom prestasjon og lønn blant spillerne i Tippeligaen for 2009-sesongen. Han så på hvilke faktorer som kunne forklare lønnsvariasjonen blant spillerne. Det ble undersøkt i hvilken grad spillernes sportslige prestasjoner, i tillegg til utenomsportslige faktorer, hang sammen med spillernes lønn. Variablene som ble brukt til å måle prestasjoner var antall spilte kamper, mål og landskamper, samt gjennomsnittlig karakter på VGs spillerbørs. De utenomsportslige faktorer som ble benyttet var alder, nasjonalitet og hvilket lag spillerne spilte for.

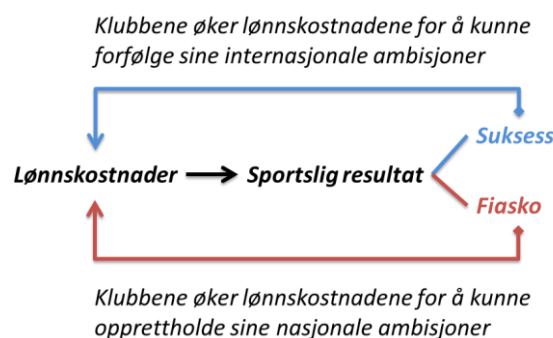
Thrane (2012) konkluderte med at alle de sportslige variablene hadde en signifikant positiv påvirkning på spillerlønningene. Det eneste mulige unntaket i konklusjonen var at spillerbørsvariabelens effekt på lønnen var noe kurvlineær, og at den positive sammenhengen kun gjaldt for de første $\frac{3}{4}$ av spillerbørsskalaen som ble benyttet i dataene. Han nevner at en mulig forklaring på dette kan være at de etablerte «stjernene», som normalt har høy lønn, ikke klarer å innfri forventningene til sportsjournalistene som deler ut børspongene. I tillegg fant han ut at alder har en kurvlineær effekt på lønnen. I Tippeligaen 2009-sesongen økte lønnen i takt med alderen inntil et toppunkt rundt 31-32 år, deretter flatet den ut og ble suksessivt lavere ettersom alderen økte. Nasjonaliteten på spillerne hadde også en viss effekt på lønnsvariasjonene, og det ble dokumentert at spillere med utenlandsk opprinnelse tjente om lag 10 % mer enn de norske spillerne. Det ble også dokumentert at hvilket lag man spiller på utgjorde omtrent 26 % av den individuelle lønnsvariasjonen.

3.4.1 Lønns spiral

Selv om fotballspillere tilsynelatende får betalt etter talent og prestasjoner, er det en kjent sak at lønnsnivået har økt kraftig i nyere tid over hele fotballverden. Hva er det egentlig som bidrar til en slik kraftig lønnsvekst i fotballen? Bertheussen (2011) hevder at det er en lønns spiral i norsk fotball, og peker på en rekke faktorer som er med på presse lønnsnivået oppover. For det første er det en asymmetrisk maktfordeling mellom spillerne og klubbene, som følge av at klubbene er mer avhengig av spillerne enn omvendt. Den asymmetriske maktfordelingen forsterkes ved at det er et globalt marked for fotballspillerne, mens klubbene er knyttet til tilhengers geografiske nedslagsfelt. Dette gjør at spillerne er mobile, men ikke klubben. Innføringen av Bosman-dommen i 1995 har også bidratt til å forsterke asymmetrien i

maktfordelingen. Denne dommen medførte at spillere kunne forlate klubbene etter eget ønske ved kontraktslutt. Dette har ført til at klubbene signerer spillere på lengre kontrakter i frykt for å miste de uten å få igjen penger. Ønsket om lengre kontrakter har spillerne på sin side benyttet til å kreve høyere lønn. Spillere på lange kontrakter skaper større risiko for klubbene. I tillegg til risiko ved langtidsskader vil det være vanskelig for klubbene å nedjustere lønnsnivået dersom dette skulle bli nødvendig, for eksempel ved nedrykk.

En annen vesentlig faktor i lønnsøkningen som Bertheussen (2011) peker på, er den kraftige rivaliseringen mellom klubbene og ligasystemenes sportslige terskelverdier. Dette er terskelverdier som kan gi store økonomiske uttelling er enten positivt eller negativt. Kvalifisering til Europacup-spill vil for enhver klubb være positivt, da det kan skape store ekstrainntekter. En negativ terskelverdi er risikoen for nedrykk, som vil kunne medføre stor nedgang i inntekter. Den beste, og kanskje eneste, muligheten for en klubb å styrke sin posisjon på kort sikt er å hente bedre spillere. Bedre spillere krever på sin side som regel høyere lønn. Dette fører til at klubbene kommer i en ond sirkel (spiral) som gir økt lønnsnivå, dette er illustrert i figur 4.

Figur 4: Lønsspiral (Bertheussen, 2011).

De beste klubbene henter dyre spillere for å kunne konkurrere om topplasseringer, mens de andre klubbene også må bruke mer penger for å ikke havne for langt bak. Bertheussen (2011: 64) beskriver dette som en sum av individuelle rasjonaliteter som sammen skaper en kollektiv irrasjonalitet. Som han selv sier: «Siden alle aktørene forsøker å forbedre sin tabellplassering på bekostning av de andre ved hjelp av den samme uregulerte innsatsfaktoren - lønnskostnader - blir det kollektive økonomiske resultatet en tragedie».

3.4.2 Fangens dilemma

Lønsspiralen som Bertheussen beskriver kan også forklares ut i fra spillteori. I boken «Spillteori – en innføring» viser Hovi (2009) til nettopp dette med spillerlønninger i fotballen. I 2008 sa Stabæk nei til en spiller som hadde prestert veldig bra og som krevde høyere lønn.

Grunnen til at dette vakte oppsikt var at Stabæk hadde sluppet å betale denne lønnsøkningen, ettersom sponsorene til klubben hadde sagt seg villig til å finansiere den. Beslutningen ble begrunnet med at verden ikke sto og falt på denne ene spilleren, men at de hadde 21 andre spillere å ta hensyn til. Videre kom uttalelsen om at dette også handlet om alle spillerne i Tippeligaen, og at én klubbs valg påvirker de andre klubbene. Klubbene i Tippeligaen påvirker hverandre gjennom deres egne lønnspolitikk. Med andre ord avhenger sluttresultatet for hver klubb av hvilken lønnspolitikk de andre klubbene fører, og ikke bare den lønnspolitikken de selv fører (Hovi, 2009).

Fangens dilemma er en kjent modell innen spillteori, og kan benyttes til å forklare den kollektive irrasjonaliteten vi ser i fotballen (se figur 5). Som nevnt tidligere er det å forsterke troppen med bedre spillere den beste måten for fotballklubbene å bedre prestasjoner på kort sikt. Vi tar utgangspunkt i at bedre spillere tilsvarer økte lønnskostnader, noe som ikke er en urimelig forutsetning. Ettersom det alltid vil være klubber som presterer bedre enn andre, står de andre klubbene igjen med to valg. De kan ta opp konkurransen ved å forsterke troppen eller de kan la være å forsterke troppen, men da forvente å ha ulemper i forhold til sine konkurrenter.

		Klubb X	
		Ikke forsterke	Forsterke
Klubb Y	Ikke forsterke	$X = Y +$	$X > Y$
	Forsterke	$X < Y$	$X = Y -$

Figur 5: Fangens dilemma

Dersom klubb Y ønsker å skaffe seg konkurransefortrinn og forsterker troppen og klubb X velger å ikke forsterke, vil klubb Y ha en fordel overfor klubb X. På samme måte vil klubb X ha fordel overfor klubb Y om det omvendte skulle forkomme. Det som skjer når en klubb da forsterker er at de andre klubbene velger å følge etter, slik at de slipper å se at det forsterkede laget gå ifra på tabellen. Når dette skjer befinner klubbene seg i situasjonen nederst til høyre, der fortrinnene den ene klubben fikk ved å forsterke er blitt utjevnet. I dette eksempelet vil da hverken klubb X eller klubb Y ha fordeler overfor en annen, men begge vil ha skaffet seg økte lønnskostnader. Det optimale ville vært at klubbene befant seg i det vi har valgt å kalle positiv likevekt (øverst til venstre), men ettersom klubbene alltid vil forsøke å bli bedre, ender de opp i negativ likevekt (nederst til venstre). Etter å ha vært i denne situasjonen lenge nok vil

klubbene igjen forsøke å forsterke seg, og spiralen som Bertheussen (2011) beskrev, vil være et faktum.

3.4.3 Kritiske sportslige terskelverdier

Det er et annet viktig element som bidrar til økte kostnader og lønninger, nemlig det Bertheussen (2011) omtaler som de kritiske sportslige terskelverdiene. Dette er terskler som kan gi store økonomiske uttellingene dersom man passerer de, enten i en positiv forstand eller negativ. Eksempler på positive sportslige terskelverdier er kvalifisering for Europa Cup-spill eller opprykk, mens nedrykk er den klart største negative terskelverdien. Klubbene øker kostnadene i håp om å klare mulighetstersklene som kan gi dem en vesentlig inntektsøkning, eller de øker kostnadene for å unngå negative terskelverdiene.

Den største mulighetsterskelen i norsk og svensk fotball er helt klart i førsteomgang å vinne muligheten til å kvalifisere seg for Champions League, og videre å kvalifisere seg for gruppespillet. De klubbene som kvalifiserte seg til gruppespillet i Champions League i 2012/2013-sesongen kunne innkassere et minimumsbeløp på 8,6 millioner Euro (UEFA, 2014), godt over 60 millioner norske kroner. For klubbene i Norge og Sverige vil dette utgjøre enormt mye ettersom gjennomsnittlig inntekt per klubb for 2012-sesongen i Allsvenskan og Tippeligaen var henholdsvis SEK 79,5 millioner og NOK 88,5 millioner (Sahlström, 2013; Norsk Toppfotball, 2013). En ekstraintekt på denne størrelsen vil kunne gi enhver norsk eller svensk klubb en stor fordel i sin hjemlige liga. Rosenborg sin storhetstid er et godt eksempel på dette.

Klubbene øker også kostnadene i håp om å unngå den negative terskelverdien, som i hovedsak er nedrykk. Klubbene som rykker ned må belage seg på kraftig reduksjon i inntekter, både som følge av reduserte tilskuertall og TV-rettigheter. Dersom klubbene forsøker å unngå nedrykk ved å benytte seg av bedre spillere og dermed også høyere lønn, men mislyktes, sitter de igjen med de økte kostnadene i tillegg til reduserte inntekter (Bertheussen, 2011)

3.4.4 Lønnstak?

I følge Andreff (2007) er kappløpet om de beste spillerne med på å fyre oppunder lønnsveksten. Et problem som ofte knytter seg til dette er at det økende lønnsnivået ikke balanseres og finansieres av nye økonomiske ressurser. I slike tilfeller mener han at styringsstrukturen bør strammes inn ved å forsterke den interne revisjonen i ligaen, slik at det bygges en bedre praksis i fotballindustrien. Han mener derfor at det er nødvendig å

gjenopprette den økonomiske disiplinen, hovedsakelig gjennom en innføring av lønnstak. Det siste tiltaket er hensiktsmessig med tanke på å dempe kappløpet om spillerne. (Andreff, 2007) Lønnstak eller «salary cap» er vanlig innen idretten i USA, og er innført i blant MLS (Major League Soccer) for å holde det totale kostnadsnivået nede, men også for å sikre likevekt mellom klubbene (MLS, 2011).

Lønnstak blir også diskutert av Bertheussen (2011). Han mener dette vil redusere den økonomiske byrden for alle klubbene, uten at det går utover spenningen og konkurransen. Poenget her er at antall poeng det kjempes om vil være uendret, selv om den kollektiv ressursinnsats reduseres. Bertheussen (2011) peker dog på to utfordringer knyttet til innføring av lønnstak. Det første er at det ikke kan forventes at klubbene innfører dette på eget initiativ. Grunnen til dette er risikoen i å være første klubb ut, som gjør at ingen tar det første steget. Hvis en fotballklubb bestemmer seg for å innføre et lønnstak for å opptre ansvarlig, risikerer den å bli straffet dersom ingen klubber følger etter. Den siste utfordringen er at en innføring av lønnstak må skje i samtlige profesjonelle ligaer, dersom den ikke skal svekke konkurransevnen til den enkelte ligaen. Dersom de norske ligaene er alene om å innføre en slik begrensning vil de bli mindre attraktive for gode utenlandske spillere, i motsetning til eksempelvis de svenske eller danske ligaene. En slik utvikling vil i neste omgang risikere at norske klubbers evne til å konkurrere ute i Europa reduseres.

3.5 Performance - pay

Prestasjon og lønninger er et tema som ofte knyttes opp mot hverandre, og dette temaet har fått navnet «performance – pay». Det er i hovedsak gjort mest studier på dette innenfor det tradisjonelle næringslivet (Lazear, 1996), men også noe innen sport og idrett (Jane et al., 2009; Thrane, 2012; Torgler & Schmidt, 2005). Lazear (1996) tar for seg hvordan produktiviteten endres ved overgang fra timebasert avlønning til prestasjonsbasert. Han mener at et problem med mange «performance – pay»-studier er at de ikke får målt endringer i prestasjon og produktivitet ved overgang til prestasjonsbasert avlønning på en tilfredsstillende måte. Han peker på at det er vanskelig å finne virksomheter som har ulike avlønningsmetoder innad i bedriften.

Lazear (1996) undersøkte en bilglassprodusent som nettopp hadde skiftet ledelse, og som gikk over til prestasjonsbasert avlønning. Ettersom skiftet nettopp hadde funnet sted besto

bedriften både av arbeidere som ble avlønnet etter det nye lønssystemet, og arbeidere som ble avlønnet basert på tradisjonell timebetaling. Resultatene viste at produktiviteten økte alt fra 20 % til 36 %, avhengig av hvilke faktorer som ble holdt konstante. I tillegg til økt produktivitet, ble det også dokumentert en reduksjon i fravær.

Fotballen kan sannsynligvis dra nytte av studien til Lazear (1996). Ved å ha prestasjonsbaserte kontrakter vil ikke klubbene bare kunne justere kostnadene ved nedgang i prestasjoner (Hamil & Chadwick, 2010: 133), men det er også nærliggende å tro at økte insentiver for å prestere vil bidra til økt produktivitet også i denne bransjen. I fotballsammenheng vil økt produktivitet eksempelvis være flere scorede mål og færre innslupne, og dermed flere kamper med seier. Fotballklubber som går over til prestasjonsbaserte kontrakter vil kanskje også trekke til seg mer effektive og hardtarbeidende spillere. Dette vil resultere i gevinster som fordeles mellom virksomheten (klubben) og arbeidstakerne (spillerne) (Lazear, 1996).

Torgler og Schmidt (2005) dokumenterte en avtakende gevinst i forbindelse med «performance – pay» når det kommer til fotballspillere og lønn i tysk Bundesliga. De mener også at relative lønnsforskjeller innad i klubben kan påvirke prestasjonene til spillerne enten i negativ eller positiv retning, men at store lønnsforskjeller innad resulterer i lavere prestasjoner. Jane et al. (2009) fant også lignende fenomen innen baseball, da de undersøkte sammenheng mellom lønnsstruktur og lagprestasjoner. De konkluderer med at store lønnsvariasjoner innad i en klubb medfører lavere prestasjoner. De mener dermed at et lag med gjennomsnittlig gode spillere som er likt lønnet vil prestere bedre enn et lag sammensatt av noen «superstjerner» og noen mindre gode spillere som hever ulik lønn. Det er nærliggende å tro at dette også gjelder for fotballen.

Som nevnt er det ett tiltak klubbene kan foreta for å bedre prestasjoner på kort sikt, nemlig å forsterke troppen. Forsterkning av laget krever at klubben benytter mer midler til lønnskostnader. Professor Stefan Szymanski har ved flere anledninger undersøkt relasjonen mellom lønnskostnader og tabellplassering i engelsk fotball (Szymanski & Kuypers, 1999; Kuper & Szymanski, 2009; Szymanski, 2014). Szymanski og Kuypers (1999) undersøkte denne sammenhengen i den engelske Premier League i perioden 1978-1997. Resultatene viste at klubbenes lønnskostnader påvirket deres tabellplassering med en forklaringskraft på 92 %. I en lignende studie for perioden 1998-2007, hvor også klubbene i den engelske Championship ble inkludert, ble det oppdaget en forklaringskraft på 89 % mellom de samme

variablene (Kuper & Szymanski, 2009). For perioden 2003-2012 var denne forklaringskraften på 91 % for klubbene i de to øverste divisjonene i England (Szymanski, 2014).

Det er også av flere andre blitt dokumentert at størrelsen på lønnskostnadene påvirker klubbens plasseringer på tabellen (Sperling et al., 2010; Gammelsæter & Ohr, 2002; Forrest & Simmons, 2002). Det er blitt funnet tydelige sammenhenger mellom klubbens lønnsnivå og tabellplassering i blant annet England, Italia og Danmark. Sperling et al. (2010) skriver at penger ikke betyr alt, bare 85 %. Dette kan tolkes som en noe humoristisk fremleggelse av de faktiske forholdene, nemlig at størrelsen på klubbens lønnsbudsjett har en innflytelse på sportslige prestasjoner på hele 85 %. Kun 15 % bestemmes av andre faktorer, slik som treners dyktighet, spillere som spiller bedre enn forventet, tilskuerstøtte etc. Forrest og Simmons (2002) fant ut at sammenhengen mellom lønnskostnader og sportslig prestasjoner dog var mindre åpenbar når det kom til den tyske Bundesligaen, til tross for at det var soleklare sammenhenger i engelsk Premier League og italiensk Serie A. Gammelsæter og Ohr (2002: 78) undersøkte denne sammenhengen i norsk Tippeliga for perioden 1997 til 2000, og konkluderte med at variasjonen i lønnsnivået til klubbene kunne forklare 77 % av variasjonene i tabellplasseringene.

Argumentet om å øke lønnskostnader for å øke de sportslige prestasjonene kan med andre ord forsvares basert på tidligere forskning. Et spørsmål som likevel bør stilles er om lønnskostnadene øker relativt fortere enn prestasjonene. Dersom vi ser på norsk og svensk fotball er det meget mulig at plassering på tabellen i stor grad avhenger av lønnsnivå, og at dette har bidratt til lønnsvekst i klubbene slik at de kan opprettholde konkurransemulighetene sine i den hjemlige ligaen. Men til tross for en vesentlig lønnsvekst har ikke konkurranseevnen til norske og svenske lag bedret seg i forbindelse med europacupspill.

3.6 Oppsummering

I dette kapitlet startet vi med hvordan Gammelsæter og Ohr (2002) mener fotball som næring skiller seg fra tradisjonell næring. Videre så vi på aspekter ved økonomistyring i fotballklubber av Hamil og Chadwick (2010). «Trampolineøkonomi» kan brukes til å beskrive norsk fotball. Dette ble argumentert for som følge av at klubbens ambisiøse mål i gode tider ofte fører til økonomiske kriser i ettertid. Videre ble det redegjort for lønnsdrivere i

fotballen og hva som bidrar til å presse lønnsnivået opp. Nøkkelpbegreper her var: lønns spiral, asymmetrisk maktfordeling, sportslige terskelverdier og fangens dilemma.

«Performance – pay» gikk på hvordan ulike avlønningsstrukturer kan påvirke ansatte, og således også klubbens prestasjoner. I slutten av kapittelet så vi på tidligere studier som hadde tatt for seg hvordan klubbens lønnskostnader påvirker tabellplasseringene. For ulike ligaer er det dokumentert at lønnskostnadene kan forklare alt fra 77 % til 90 %.

4. Metode

I dette kapitlet redegjør vi for hvilke metodiske valg som er tatt i forbindelse med avhandlingen. Her presenteres avhandlingens problemstilling, samt at vi går nærmere inn på relaterte forskningsspørsmål og avgrensninger. Videre diskuterer vi de variablene som er benyttet i vårt datamateriale. Analysene som er gjennomført i denne avhandlingen presenteres også i dette kapitlet.

4.1 Tilnærming og design

I vår undersøkelse av sammenhengene mellom lønnskostnader og sportslige prestasjoner har vi valgt en kvantitativ tilnærming. Vi ønsker å se på årsaksforklaringer innenfor et felt der datagrunnlaget i all hovedsak består talldata, noe som er klare karakteristika ved kvantitative studier (Ringdal, 2007: 97). På bakgrunn av at vi ikke hadde et klart teoretisk utgangspunkt, startet vi med å samle inn data. Dette gjorde vi for å se etter mønstre som kan gjøres til teorier eller generelle begreper. Denne typen tilnærming karakteriseres som *induktiv*, det vil altså si at man går «fra empiri til teori». Dette er også en eksplorerende tilnærming, altså at man søker kunnskap på områder hvor det finnes lite forhåndskunnskaper (Johannessen et al., 2010: 51).

Da vi skulle velge hvilket design som egnet seg best til vår tilnærming til oppgaven, diskuterte vi hva slags informasjon vi trengte og hvorvidt informasjonen kunne anskaffes. Etersom vi ønsker å se på om det foreligger sammenhenger mellom klubbens lønnsnivå og prestasjoner innen fotballen i Norge og Sverige, fant vi ut at vi trengte tilstrekkelig kvantifiserbar data som kunne benyttes til måling av prestasjon. For å styrke denne avhandlingen har vi samlet data fra de samme klubbene over flere år, i tillegg til at vi benytter oss av to land, i stedet for kun ett. Vårt design for denne avhandlingen kan dermed sees på som en kombinasjon av langsgående tidsdesign og casestudie (Ringdal, 2007).

Langsgående tidsdesign har ifølge Ringdal (2007: 127) tre kjennetegn, hvor det første er at data skal samles inn på minst to tidspunkt. I vår avhandling har vi samlet inn data ved fire tidspunkter, sesongslutt i perioden fra 2010 til 2013. Et annet kjennetegn er at enhetene må være de samme gjennom hele perioden, eller i hvert fall sammenliknbare. Enhetene det undersøkes for i vår avhandling er de klubbene som har holdt seg sammenhengene i to øverste divisjonene i sitt respektive land i perioden 2010-2013, og dermed er klubbene de samme

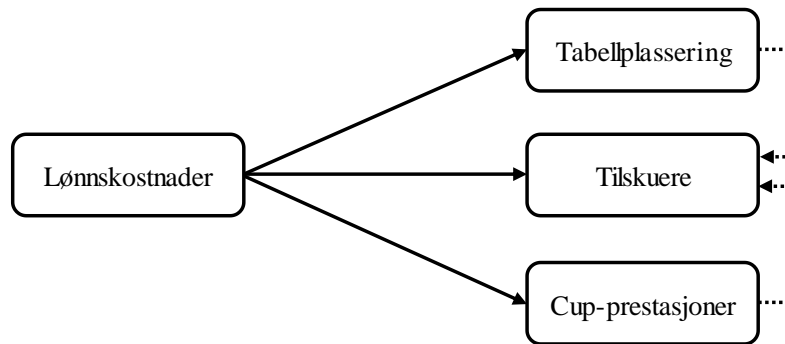
gjennom perioden. Til slutt må analysen være basert på å sammenlikne data over tid, dette er også oppfylt i vår avhandling ettersom vi har sett på sammenhengen mellom lønnskostnader og prestasjoner over en periode på fire år. Langsgående tidsdesign kan deles i tre hovedtyper av design; gjentatte tverrsnittsundersøkelser, prospektive undersøkelser og retrospektive undersøkelser (Ringdal, 2007: 127). Ettersom vi tar for oss data tilbake i tid har vi basert oss på et retrospektivt design.

Casestudier er mest vanlig når det kommer til kvalitative tilnærminger, men også nokså vanlig innenfor kvantitativ forskning. Enkelt sagt kan man si at et case er én eller flere analyseenheter som er gjenstand for undersøkelse (Ringdal, 2007: 95), eksempelvis en person, en bedrift eller et land. Innenfor casestudier er det fire hovedtyper av design hvor man kan ha ett eller flere case, som igjen kan ha én eller flere analyseenheter (Yin, 2014). I vår oppgave utgjør norsk og svensk fotball to ulike case, hvor lagene som benyttes til å analysere utgjør analyseenhetene innenfor sine respektive case. Ettersom vi har valgt to case som hver seg har flere analyseenheter, har vi valgt det designet Yin (2014) beskriver som et «*embedded multiple-case*», altså et integrert flercasestudie.

4.2 Problemstilling

Da vi skulle starte datainnsamlingen forsøkte vi å kartlegge hvilke data som var relevante for vår problemstilling, og hvilke data som egnet seg for måling og analysering. Denne oppgaven baserer seg i all hovedsak på sekundære datakilder, da den informasjonen som var nødvendig er tilgjengelig på internett. Ettersom som vi ser på sammenhengen mellom klubbenes lønnskostnader og deres sportslige prestasjoner, ble nødvendig informasjon i denne sammenheng bestemt til å være klubbenes *lønnskostnader*, *tabellplassering*, *cup-prestasjoner* og *tilskuertall*.

Vi har illustrert sammenhengen mellom variablene i figur 6, der vi ser at klubbenes lønnskostnader er satt som en uavhengig variabel som påvirker de tre avhengige prestasjonsvariablene. Selv om vi mener at klubbenes tilskuertall (målt i kapasitetsutnyttelse) er et mål for sportslige prestasjoner, ønsker vi å undersøke om eventuelle relasjoner mellom denne variabelen og lønn kanskje kommer som et resultat av de to andre avhengige variablene. Altså om høye lønnskostnader øker sjansen for bedre prestasjoner i cup eller serie, som igjen øker klubbenes tilskuertall. Denne relasjonen er illustrert ved de stiplede pilene i modellen.

Figur 6: Forskningsmodell

Problemstillingen vi ønsker å svare på er:

- **I hvilken grad påvirker fotballklubbenes lønnskostnader deres sportslige prestasjoner?**

Ved hjelp av modellen har vi laget fem forskningsspørsmål som skal bidra til å besvare denne problemstillingen. Disse er:

1. I hvilken grad påvirker lønnskostnadene klubbenes tabellplassering i de hjemlige ligaene?
2. I hvilken grad påvirker lønnskostnadene klubbenes prestasjoner i de nasjonale cupene?
3. I hvilken grad påvirker lønnskostnadene klubbenes tilskuertall?
4. I hvilken grad påvirkes klubbenes tilskuertall av:
  - a. Tabellplassering i de hjemlige ligaene?
  - b. Prestasjoner i de nasjonale cupene?

4.3 Variablene

Vi vil nå diskutere litt rundt hvilke variabler som benyttes, hvorfor disse er valgt og hvordan vi mener disse måler ønskede områder. For å svare på vår problemstilling var vi nødt til å finne variabler som kunne måle klubbenes lønnsnivå og deres sportslige prestasjoner.

Variablene som benyttes i denne avhandlingen er «lønnskostnader», «tabellplassering», «cup-prestasjoner» og «tilskuertall».

4.3.1 Lønnskostnader

Lønnskostnadene vil være den uavhengige variabelen ved gjennomføring av analyser i denne avhandlingen. Vi har valgt å benytte klubbenes regnskapstall og posten «lønnskostnader» for å finne klubbenes lønnsnivå, her inngår lønn som betales til alle ansatte i klubben, alt fra

regnskapsansvarlig og annet kontorpersoneell til spillere og trenere. Dette valget ble blant annet tatt for å gjøre det enklere å innhente data, men også fordi vi ønsket å se på hvor mye penger som gikk med til lønn i hele klubborganisasjonen. Vi mener at alle ansatte i en klubb må prestere for at klubben skal oppnå resultater, både økonomisk og på banen. På bakgrunn av dette mener vi derfor at klubbens regnskapstall er optimalt å benytte i en slik avhandling. Klubbens totale lønnskostnader er for de fleste klubbene i Norge offentlig informasjon, og er samlet inn via nettsidene www.purehelp.no, www.forvalt.no eller via klubbens årsrapporter. For klubbene i Sverige er lønnsdataene samlet inn via årlige rapporter om Allsvenskan og Superettan. Disse rapportene er gjort tilgjengelig på det svenske fotballforbundets hjemmesider (svenskfotboll.se).

En utfordring vi møtte på ved innhenting av dataene for de norske fotballklubbene var klubbens organisering. Fotballklubbene i Norge er organisert på ulike måter, noe som medførte vanskeligheter med å avgjøre hvilke tall som var gjeldene for den aktuelle klubben. Eksempelvis er det noen av klubbene som kun står oppført som ett selskap, mens andre har delt opp i ulike selskaper som er knyttet til fotballklubben. Sistnevnte gjorde at vi måtte ta stilling til hvilke tall som var knyttet til selve laget som representerer klubben i seriesammenheng. I noen tilfeller var dette en relativt klar avgjørelse, mens det for noen av klubbene var litt mindre opplagt. Vi mener likevel at dataene vi benytter i forbindelse med de norske lønnskostnadene er tilstrekkelig pålitelige til å benyttes i en slik avhandling. For noen av klubbene var det enkelte år hvor det ikke forelå noen regnskapstall. Dette har vi løst ved at disse observasjonene, og tilknyttede verdier til disse, ble satt som «missing» i analysearbeidet. På denne måten blir disse observasjonene utelatt ved gjennomføring av korrelasjons- og regresjonsanalysene. Når det kommer til lønnskostnadene for de svenske klubbene mener vi at dataene er meget pålitelige. Her benytter vi de tallene som klubbene selv har rapportert inn til det svenske fotballforbundet, som igjen har publisert disse i sine årlige rapporter.

4.3.2 Tabellplassering

Vi benytter klubbens slutt plassering i seriespillet som et mål på prestasjonene i den hjemlige ligaen, og dette er én av de avhengige variablene i denne avhandlingen. Tidligere studier har benyttet gjennomsnittlig poengfangst i stedet for tabellplassering (Sperling et al., 2010), men ettersom vi ser på lag i to ulike divisjoner ville dette vært lite hensiktsmessig for oss. Dette kan forklares med at et lag som ender på andreplass en sesong i OBOS-ligaen mest sannsynlig vil ha flere poeng enn et lag som ender på syvendeplass i Tippeligaen, ettersom det spilles om like mange poeng i begge ligaene. Laget som spiller i OBOS-ligaen kan likevel ikke sies å ha

prestert bedre enn laget i Tippeligaen, ettersom de spiller én divisjon lavere. Slike eksempler unngår vi ved å benytte tabellplassering.

Klubbenes tabellplasseringer i den nest øverste divisjonen regnes derfor som klubbenes avsluttende plassering pluss 16. I det samme eksempelet vil laget som endte på syvendeplass i øverste divisjon få regnet inn en syvendeplass ved regning av gjennomsnittlig plassering, mens laget som endte på andreplass i nest øverste divisjon vil få regnet inn en 18. plass (2+16). Dersom vi hadde tatt for oss kun ett år ville en slik omregning kanskje blitt noe ukorrekt, ettersom vinneren av nest øverste divisjon mest sannsynlig er et bedre lag enn sisteplassen i den øverste divisjonen akkurat den sesongen. Likevel mener vi en slik omregning er en korrekt måte å måle på når vi ser på en periode over fire år. Over flere år vil denne forskjellen jevne seg ut ettersom det laget som rykket opp det ene året vil få en bedre plassering neste år, kontra det laget som rykket ned samme år.

4.3.3 Cup-prestasjoner

Klubbenes prestasjoner i de nasjonale cupene blir også benyttet som et mål på sportslige prestasjoner, denne variabelen er avhengig. Denne måles ved å se på klubbenes oppnådde poengfangst i den nasjonale cupen for det gitte året. I teorien kan dette være en feil måte å måle på, ettersom et lag som røyk ut av cupen i semifinalen kan ha samlet flere poeng enn det laget som ender opp som vinner av cupen. Dette kan forekomme dersom vinnerlaget avanserte fra hver runde etter ekstraomganger, da dette ville gitt kun ett poeng i kampene i stedet for tre. Vi undersøkte om dette hadde forekommet i løpet av perioden, noe det viste seg at det ikke hadde gjort. Derfor holdt vi fast ved denne måten å måle cup-prestasjoner på.

4.3.4 Tilskuertall

Tilskuertall kan også være et godt mål på sportslige prestasjoner, og dette er den siste avhengige variabelen i denne avhandlingen. En klubb som presterer like bra eller bedre enn forventet vil naturlig nok tiltrekke seg flere supportere, som etter hvert også vil ta turen til stadion. Når det kommer til tilskuertallene har vi valgt å benytte kapasitetsutnyttelse heller enn absolutte tall, da vi mener dette måler klubbens sportslige prestasjoner på en bedre måte.

Vi mener at absolutte tilskuertall ikke er en hensiktsmessig måte å måle sportslige prestasjoner på tvers av klubbene, ettersom størrelsen på potensiell fanskare varierer stort mellom klubbene. Årsaken til dette skyldes i hovedsak geografiske forskjeller mellom klubbene. På bakgrunn av at klubbenes stadion er bygget basert på deres potensielle antall tilskuere, mener vi det er bedre å se på klubbenes tilskuertall i forhold til den kapasiteten de har. For å illustrere dette kan vi bruke Sportsklubben Brann og Sandefjord som eksempel.

Ettersom Brann har en langt større fanskare og stadion enn Sandefjord vil de mest sannsynlig ha et høyere tilskuertall en sesong de rykker ned (noe som for øvrig hendte i 2014-sesongen) enn det Sandefjord ville hatt om de vant gull i Tippeligaen samme sesong.

Kapasitetsutnyttelsen derimot, ville mest sannsynlig vært høyere hos Sandefjord enn hos Brann.

I vår undersøkelse vil det altså si at jo høyere gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse en klubb har i løpet av denne fireårsperioden, desto bedre har dens sportslige prestasjoner vært i forhold til forventningene. «Tilskuertall» i denne avhandlingen refererer dermed til klubbens utnyttelse av tilskuerkapasiteten på sine hjemmearenaer.

Både tabellplasseringer, cup-prestasjoner, tilskuertall og klubbens tilskuerkapasitet er innhentet via nettsidene www.altomfotball.no, www.nifs.no og klubbens respektive hjemmesider.

4.4 Avgrensninger

Ettersom denne avhandlingen tar for seg flere år, har vi valgt å kun ta med de klubbene som har vært sammenhengene i de to øverste divisjonene i sitt land. Dette er også et grep for å styrke eventuelle funn. Ved å avgrense på denne måten blir klubbene som analyseres konstante gjennom hele perioden, og på denne måten unngår vi at det er forskjellige klubber som analyseres fra år til år. Årsaken til at vi har valgt både norsk og svensk fotball er at vi ønsker et større datamateriale, i tillegg til at dette gir oss muligheten til å sammenligne og se på eventuelle likheter eller ulikheter. Disse to landene har like mange lag (16) i hver divisjon og er tilnærmet identiske når det kommer til strukturen i ligaene. I tillegg er ferdighetsnivået relativt likt, samt lønnsnivået og klubbens økonomiske situasjon. Etter å ha kartlagt hvilke klubber som har holdt seg på de to øverste nivåene gjennom perioden 2010-2013 satt vi igjen med 47 lag; 22 i Norge og 25 i Sverige.

Noen problemer dukket imidlertid opp i forbindelse med innsamlingen av regnskapstallene. For de norske klubbene var ikke tallene til alle klubbene tilgjengelige. Analysen omfatter dermed tall for 19 av 22 klubber. Som nevnt tidligere mangler det noen data for enkelte sesonger. Dette gjelder for tre av de 19 klubbene, noe som er løst ved å sette disse observasjonene som «missing» i analysene. Resultatet av dette ble at de analysene som

inkluderer «lønnskostnader» baserer seg på 71 observasjoner, mens de analysene hvor denne variabelen ikke er med baserer seg på 76 observasjoner.

I utgangspunktet var det tenkt å undersøke fra 2009-sesongen, men for klubbene i Superettan forelå det ikke tilstrekkelig informasjon i forbindelse med regnskapene for dette året. Vi sto her overfor valget om å redusere antall klubber som studeres, eller antall år. Ettersom de svenske klubbene ville blitt redusert med over ti stykker, falt valget på ekskludere 2009-sesongen. Som følge av disse utfordringene endte vi opp med komplett informasjon på 19 klubber i Norge og 25 i Sverige, med en periode som er justert fra 2009-2013 til 2010-2013.

Til tross for at vi nå bare ser på fire år, kontra de opprinnelig planlagte fem, er avhandlingen fremdeles bedre egnet til å luke ut eventuelle tilfeldigheter, enn om vi bare hadde tatt for oss én vilkårlig sesong. Gammelsæter og Ohr (2002) og Sperling et al. (2010) tok for seg kostnadsnivå og prestasjoner for henholdsvis Tippeligaen (Norge) og Superligaen (Danmark), divisjoner som på det tidspunktet hadde henholdsvis 14 og 12 lag. Derfor anser vi 19 norske lag som tilstrekkelig for å gjennomføre pålitelige analyser, selv om det naturligvis hadde tilført ekstra styrke om vi kunne basert analyser på alle 22 klubbene. Etter å ha justert perioden til sesongene fra 2010 til 2013 kan vi nå basere analysene for de svenske klubbene på data fra 25 klubber, noe vi ser på som et meget tilfredsstillende antall. I tabell 2 ser vi en oversikt over de totale lønnskostnadene for de norske og svenske klubbene i løpet den observerte fireårsperioden.

Beskrivende statistikk		
Lønnskostnader		
	Norge	Sverige
Observasjoner, N	71	100
Gjennomsnitt	34 690	30 207
Standardavvik	21 729	18 634
Range	105 585	69 000
Minimum	10 386	7 200
Maksimum	115 971	76 200

Tabell 2: Beskrivende statistikk for de totale lønnskostnadene.

4.5 Analyser og forventninger

I dette avsnittet presenteres analysene som er foretatt i denne avhandlingen. Vi har i første omgang foretatt analysene for alle observasjonene i både Norge (N=71 / N=76) og Sverige (N=100). Videre gjennomførte vi analysene basert på klubbenes gjennomsnittlige prestasjoner

i perioden 2010-2013 (N=19 for Norge og N=25 for Sverige). Analysene for de gjennomsnittlige tallene er foretatt for å se hvordan sammenhengen og relasjonene mellom variablene er over tid.

4.5.1 Korrelasjonsanalyse

For å besvare forskningsspørsmålene og problemstillingen vil vi først gjennomføre en korrelasjonsanalyse for å måle om det er samsvar mellom variablene. Korrelasjonsanalyse er et naturlig sted å begynne når en undersøker relasjonene mellom to variabler (Kringstad & Olsen, 2013, sitert i Fallan & Nyland, 2013: 269). Korrelasjonskoeffisienten gir et generelt mål for samvariasjonen mellom to ulike variabler, og korrelasjonskoeffisienten er som regel helt symmetrisk. Dette vil si at den ikke skiller mellom avhengig og uavhengig variabel (Skog, 2010: 213).

I korrelasjonsanalysene vil vi bruke *Pearsons*, også kalt *Pearsons r*, for å måle hvor sterk lineær sammenheng det er mellom variablene. Med *Pearsons r* kan vi se hvilken type samvariasjon det er mellom variablene. Disse kan være positive, negative eller fraværende. Den forteller også styrken på samvariasjonen mellom variablene. Dette er altså en standardisert koeffisient som varierer fra -1 til 1 (Johannessen et al., 2010: 303-304). Hvis man får en korrelasjon på -1 vil dette si at det er et fullstendig negativt sammenfall. Altså, en lav verdi på den ene variabelen medfører en høy verdi på den andre og omvendt. En korrelasjon på 0 vil si det samme som at det ikke eksisterer noen lineær sammenheng. Men om man får en korrelasjon på 1 kan vi si at det er et fullstendig positivt sammenfall mellom verdiene. Dette betyr da at en høy verdi på den ene variabelen også medfører en høy verdi på den andre variabelen. På samme måte vil også en lav verdi på den ene variabelen medføre en lav verdi på den andre variabelen (Johannessen et al., 2010: 303-304).

Hva som regnes som en sterk korrelasjon og ikke, er det ikke noe fasitsvar på. Dette kommer blant annet på hvor sterk korrelasjon som er forventet, samt hva som undersøkes (Johannessen et al., 2010: 304). En god tommelfingerregel er denne oversikten (Cohen & Holliday, 1982, sitert i Johannesen et al., 2010: 304):

0,00-0,19 veldig svak

0,20-0,39 svak

0,40-0,69 moderat

0,70-0,89 sterk

0,90-1,00 meget sterk

Når det kommer til denne avhandlingen hadde vi ingen klare forventninger til størrelsene på korrelasjonskoeffisientene. Basert på tidligere studier (Sperling et al., 2010; Szymanski, 2010; Gammelsæter & Ohr, 2002) ville det vært forventet en sterk korrelasjon mellom lønnskostnader og tabellplassering. På den annen side ville det, basert på vår motivasjon for å skrive denne avhandlingen, vært forventet med en noe svakere korrelasjon. Uavhengig av størrelsen på korrelasjonskoeffisienten forventet vi at den skulle være negativ. Årsaken til dette er at vi har målt prestasjoner i den hjemlige ligaen ut i fra sluttspillering i seriespillet. Med andre ord er den beste plasseringen en klubb kan få også det laveste tallet som kan oppnås i målingen, nemlig tallet 1. Ettersom vi forventet at høye lønnskostnader og gode tabellplassering henger sammen, ble derfor korrelasjonskoeffisienten også forventet å være negativ. Dette betyr at høye verdier i variabelen «lønnskostnader» vil gi lave verdier i «tabellplassering».

I forbindelse med klubbenes prestasjoner i cupen forventet vi en positiv korrelasjon mellom disse og klubbenes lønnskostnader. Vi har målt klubbenes prestasjoner i den hjemlige cupen ut i fra antall poeng samlet i cupen hvert år. Og ettersom vi forventet en positiv korrelasjon mellom disse to variablene, ble det i utgangspunktet antatt at de klubbene som har høyere lønnskostnader altså kommer lengre i cupen enn de med lavere lønnskostnader. Vi visste dog ikke hvor stor koeffisient vi kunne forvente. Utsagnet «cup er cup» var et element som vi tenkte kunne være med på å redusere størrelsen på koeffisienten. Med dette mener vi at de små klubbene ofte tenderer å overprestere når de møter større lag, på samme måte som de store klubbene ofte undervurderer de mindre klubbene. Etter å ha vurdert dette kom vi fram til at vi forventet en korrelasjonskoeffisient mellom «lønnskostnader» og «cup-prestasjoner» som var noe mindre enn den vi ventet mellom «lønnskostnader» og «tabellplassering».

Mellom klubbenes lønnskostnader og tilskuertall forventet vi også en positiv korrelasjon. Argumentet her var at med økte lønnskostnader følger ofte bedre spillere, noe som kan føre til bedre prestasjoner, som igjen skaper større underholdningsverdi for supporterne. Med tanke på korrelasjonskoeffisientens størrelse forventet vi at den skulle være tilnærmet like stor som koeffisienten mellom lønnskostnadene og tabellplassering, kanskje litt mindre. Dette henger sammen med vår forventning om at høyere lønnskostnader bidrar til bedre tabellplassering, og at bedre tabellplassering vil også trekke flere tilskuere.

Når det kom til korrelasjonen mellom «tilskuertall» og sportslige prestasjoner forventet vi at tilskuertallene korrelerte negativt med «tabellplassering», og positivt med «cup-prestasjoner».

Negativ korrelasjonskoeffisient mellom «tilskuertall» og «tabellplassering» er naturlig grunnet tabellplasseringens nummerering, altså jo lavere nummer på plassering desto bedre. Vi forventet en positiv korrelasjon med prestasjonene i cupen grunnet en teori om at gode prestasjoner i cupen vil bidra til større engasjement rundt klubbene også i serien. Korrelasjonskoeffisienten mellom «tilskuertall» og «tabellplassering» ble forventet å ha en høyere verdi enn den mellom «tilskuertall» og «cup-prestasjoner».

4.5.2 Regresjonsanalyse

Den andre analysen vi skal gjennomføre er en regresjonsanalyse. I motsetning til en korrelasjonsanalyse så behandles variablene i en regresjonsanalyse asymmetrisk, og skiller dermed mellom uavhengig og avhengig variabel. Formålet med en slik analyse er for å undersøke hvorvidt eller i hvilken grad én eller flere uavhengige variabler påvirker den avhengige variabelen (Johannesen et al., 2011: 335; Skog, 2010: 214). I vårt tilfelle hvordan «lønnskostnader» påvirker «tabellplassering», «cup-prestasjoner» og «tilskuertall». I tillegg til dette vil vi også undersøke andre relasjoner og forhold mellom variablene. Ved en slik analyse sier man seg ikke fornøyd med å kun finne en sammenheng mellom variablene, men man undersøker også hvilke verdier på den avhengige variabelen som oftest forekommer for ulike verdier på de uavhengige variablene. I følge Johannesen et al. (2011: 335) kan en slik analyse kan ha ulike hensikter, som ikke alltid er gjensidig utelukkende:

- *Beskrivelse:* Vise forskjeller i forventede verdier på avhengig variabel ut fra ulike verdier på uavhengig variabel.
- *Prediksjon:* Beregne hvordan enheter med ulike verdier på de uavhengige variablene forventes å skåre på den avhengige variabelen.
- *Årsaksforklaring:* Finne årsaksvariabler som kan forklare den observerte variasjonen i den avhengige variabelen.

Siden vi skal forske på om lønnskostnadene i en fotballklubb påvirker deres sportslige prestasjoner, har vi i hovedsak som hensikt å se på *årsaksforklaringer*. For å avgjøre hvorvidt en regresjonsanalyse egner seg til å beskrive relasjoner mellom de observerte variablene, må en rekke forutsetninger oppfylles. I Skog (2010: 236) nevnes det fem regresjonsforutsetninger, mens det i Berry (1993: 12) beskrives i alt åtte. Vi har i denne avhandlingen basert oss på Berry (1993) sine åtte regresjonsforutsetninger. Disse bør være til stede for at en regresjonsanalyse skal gi best mulig estimat. Vi utelater eventuelle grafer og

tabeller som medfølger under testingen, da dette vil gi bedre flyt for leseren. Grafene og tabellene har vi plassert i avhandlingens vedlegg.

Den første forutsetningen går på at alle de uavhengige variablene må være *kvantitative*, eller i det minste *dikotome*. Videre forutsettes det at den avhengige variabelen er kvantitativ eller kontinuerlig, samtidig som den ikke må være avgrenset. Det er også viktig at ingen av variablene inneholder målefeil. Alle variablene i denne avhandlingen er kvantitative, og således oppfylles denne forutsetningen uansett hvilken variabel som beskrives som den uavhengige.

Videre er det en forutsetning at de uavhengige variablene har en varians større enn null. Dersom variansen er null betyr det at beta (den standardiserte regresjonskoeffisienten) også er null, og det vil da også være umulig å forklare sammenheng mellom de uavhengige og den avhengige variabelen. Ved å se på «descriptive statistics» for alle variablene har vi kartlagt at de alle hadde en varians større enn null. Med andre ord oppfyller de uavhengige variablene i denne avhandlingen forutsetningen om at det må være fravær av nullvarians.

Den tredje regresjonsforutsetningen går på at det ikke kan være perfekt *multikollinearitet* mellom to eller flere uavhengige variabler. Dette har vi vurdert ved hjelp av en korrelasjonsanalyse. Ingen av variablene i denne avhandlingen har en nøyaktig sammenheng seg imellom. Dette ville uansett ikke vært et problem, ettersom vi kun benytter én uavhengig variabel i våre analyser.

Forutsetning nummer fire er at gjennomsnittsverdien til feilledet er null. Dette betyr at for hvert sett av verdier for k uavhengige variabler skal $(X_{1j}, X_{2j}, \dots, X_{kj}), E(\varepsilon_j | X_{1j}, X_{2j}, \dots, X_{kj}) = 0$. Det vil si at når vi har en lineær regresjonslinje skal spredningen være like stor over linja som under. Dette har vi sjekket ved hjelp av et «probability plot» i SPSS. Basert på dette ser vi at også den fjerde forutsetningen er tilfredsstillt i denne avhandlingen.

For hver X_i , $Cov(X_{ij}, \varepsilon_j) = 0$. Dette er forutsetning nummer fem og betyr at ingen uavhengige variabel kan *korrelere* med feilledet (Berry, 1993). Dette vil altså si at forklaringsvariablene ikke kan korrelere med noen eksterne variabler. Denne forutsetningen er vanskelig å teste ettersom det er mange ulike variabler som kan påvirke våre avhengige variabler. I forbindelse tilskuertallene kan disse også bli påvirket av eksempelvis vær og vind, i tillegg til hvilke dager og tidspunkter kampene spilles på. Tabellplasseringene kan på sin side også bli påvirket av for eksempel trenerens ferdigheter, kjemi innad i laget og skader på spillere. Med andre ord

er det en rekke variabler som også kan påvirke forklaringsvariablene, og det ville være ekstremt krevende å forsøke å samle inn data på alle disse.

Den sjettede forutsetningen er kravet om *homoskedastisitet*. Dette vil si at for hvert sett av verdier for k uavhengige variabler, $(X_{1j}, X_{2j}, \dots, X_{kj})$, $\text{VAR}(\epsilon_j | X_{1j}, X_{2j}, \dots, X_{kj}) = \sigma^2$, hvor σ^2 er en konstant. Med andre ord må den betingede variansen til feilleddet være konstant. Denne forutsetningen har vi vurdert grafisk med et «scatterplot» i SPSS, ved å plote inn standardiserte residualer mot standardiserte predikerte verdier. Resultatene viste at kravet om homoskedastisitet er oppfylt i denne avhandlingen.

Forutsetning nummer syv sier at for hvilke som helst to observasjoner, $(X_{1j}, X_{2j}, \dots, X_{kj})$ og $(X_{1h}, X_{2h}, \dots, X_{kh})$, $\text{COV}(\epsilon_j, \epsilon_h) = 0$. Dette vil si at feilleddene for ulike observasjoner ikke skal korrelere, og er altså et krav om fravær av autokorrelasjon (Berry, 1993). Dette har vi sjekket ved hjelp av «Durbin-Watson» i SPSS. Resultatene her viser at denne forutsetningen er oppfylt i vår avhandling.

Den siste forutsetningen er at for hvert sett av verdier for k uavhengige variabler, skal ϵ_j *normalfordelt*. Denne forutsetningen kreves dersom vi skal kunne rettferdiggjøre statistiske tester som baserer seg på estimerte regresjonskoeffisienter som er tatt ut fra et lite utvalg. Statistikk har vist at dersom estimatene er basert på et stort utvalg vil fordelingen av regresjonskoeffisient estimatene være normalfordelt, selv om ligningens feilledd ikke er det (Berry, 1993). Dette har vi sjekket grafisk i SPSS ved hjelp av «standardized residual plot». Ved å huke av for «histogram» og «normal probability plot» kunne vi vurdere i hvilken grad stolpene i histogrammet stemmer overens med en normalfordelings linje. Vi mener at forutsetning åtte er tilfredsstillt i denne avhandlingen.

I denne avhandlingen har vi gjennomført fem regresjonsanalyser. De tre første går på relasjonen mellom lønnskostnadene og de sportslige prestasjonene. Her har vi satt «tilskuertall», «tabellplassering» og «cup-prestasjoner» som avhengige variabler, og «lønnskostnader» som den uavhengige. Dette har vi gjort for det totale antallet observasjoner, samt gjennomsnittstallene, i Norge og Sverige. De to siste regresjonsanalysene ser på relasjonen mellom klubbens tilskuertall, tabellplassering og cup-prestasjoner. Vi undersøker hvordan den avhengige variabelen «tilskuertall» blir påvirket av «tabellplassering» og «cup-prestasjoner».

For å få en grundigere analyse har vi valgt å benytte dummyvariabler for sesongene i regresjonsanalysene. Dummyvariabel blir normalt kodet null eller én, og er altså en dikotom variabel. Denne brukes som en indikator på hvorvidt en egenskap eller kjennetegn er til stede eller ikke (Skog, 2010: 313). Ved å benytte dummyvariabel kan vi angi hvilken gruppe observasjonene tilhører, i dette tilfelle hvilken sesong. Vi har gjort dette for å se om det er store forskjeller mellom sesongene, og om det er enkelte som skiller seg tydelig fra de andre. Vi har gjort dette ved hjelp av to steg. Det første var å gjennomføre alle regresjonsanalysene for hver enkelt sesong for å avdekke eventuelle ekstreme resultater. Vi så etter store forskjeller i forklaringskraften eller sesonger som alene ikke ga signifikante gyldige resultater. Dersom vi oppdaget store variasjoner eller ugyldige relasjoner, gjennomførte vi steg to. Her gjennomførte vi regresjonsanalysen ved å ekskludere det året som skilte seg ut. Videre sammenlignet vi resultatene fra alle observasjonene med resultatene der vi ekskluderte en sesong.

4.6 Vurdering av datamaterialet

4.6.1 Reliabilitet

I forbindelse med en studie bør enhver forsker vurdere hvorvidt datamaterialet er pålitelig. Pålitelighet betegnes som *reliabilitet* på «forskningspråket» (Johannessen et al., 2010: 40). Reliabilitet omhandler hvor nøyaktig forskningsdataene er, hvordan dataen er innsamlet, hvilke data som brukes og hvordan de brukes. Dette er meget viktig når man skal utføre en kvantitativ studie (Johannessen et al., 2010: 40). Det er flere måter man kan teste reliabiliteten på, en av disse er å utføre en «test-retest». Man kan utføre en slik test ved måle graden av samsvar eller korrelasjon mellom to gjentatte målinger av samme variabel, på to ulike tidspunkt (Ringdal, 2007: 329). I vår avhandling har vi testet dette ved hjelp av dummyvariabler. Vi har sjekket for forskjeller mellom hver enkelt sesong, samt sett etter forskjeller ved å utelate én og én sesong av gangen i våre analyser.

En annen måte å sikre god reliabilitet på er ved å benytte allmenn kildekritikk. Det vil si at man går igjennom hvordan dataen ble innsamlet, nøyaktigheten, samt om det er relevant til studie (Ringdal, 2007: 86). I forbindelse med denne avhandlingen er alle data hentet fra pålitelige kilder. Vi har også forsøkt å kun trekke inn de dataene som tydelig representerer våre variabler, samt utelatt variabler som ikke er direkte relevant til våre analyser. De dataene vi har brukt i denne avhandlingen er hentet blant annet fra hjemmesidene til fotballklubbene,

samt det norske og det svenske fotballforbundet. For å hente inn data om klubbenes lønnskostnader har vi benyttet www.forvalt.no og www.purehelp.no, i tillegg til at vi har vært i direkte kontakt med enkelte klubber. På bakgrunn av dette mener vi at datamaterialet i denne avhandlingen kommer fra solide og sikre kilder.

4.6.2 Validitet

Validiteten til en studie referer til «sannhet» og hvor nøyaktig representasjonen av informasjonen er. Forskning kan beskrives og evalueres i form av fire typer validitet; konstruksjonsvaliditet, intern- og ekstern validitet og konklusjonsvaliditet (Cozby, 2009: 85). Begrepsvaliditet blir brukt i stedet for konstruksjonsvaliditet av blant andre Skog (2010: 89) og Johannessen et al. (2011: 73), og det er dette begrepet vi har valgt å benytte i videre.

Begrepsvaliditet går på studiens troverdighet og omhandler måling og registrering, og hvorvidt man i studien lykkes i å måle og registrere det man ønsker på en tilfredsstillende og pålitelig måte (Skog, 2010: 89). Dette dreier seg om hvorvidt dataene er gode, altså valide, representasjoner av det generelle fenomenet som studeres, med andre ord relasjonen mellom det generelle fenomenet og de konkrete dataene (Johannessen et al., 2011: 73). Vi mener begrepsvaliditeten i vår avhandling kan ansees som god, ettersom variablene og operasjonaliseringen av disse er nokså konkrete. Vi diskuterer nærmere valget av variabler og måleparametere i avsnitt 4.4.

Intern validitet refererer til hvorvidt man kan trekke konklusjoner om kausale sammenhenger basert på dataene (Cozby, 2009: 86). Det er et spørsmål om den kausale fortolkningen av data: hvorvidt det faktisk er A som frembringer observert endring i B, og eventuelt på hvilken måte. Intern validitet handler om spuriøsitet og mekanismer, altså om bakenforliggende og mellomliggende variabler (Skog, 2010: 107). I denne avhandlingen er det lønnskostnadens påvirkning på ulike prestasjonsvariabler som vil stå i fokus, derfor vil eventuelle sammenhenger trekkes direkte til lønnskostnadene som variabel. Dersom det fremkommer signifikante sammenhenger, der størrelsen på lønnskostnadene påvirker prestasjoner, vil vi ikke se på hvilke bakenforliggende variabler som kan være med på å forårsake dette. Med bakenforliggende variabler mener vi for eksempel hvilke faktorer som er med på å skape lønnskostnadene. Eksempelvis hvorvidt en klubb med høye lønnskostnader presterer bedre som følge av bred stall, eller som følge av noen få godt betalte «stjerner», er irrelevant i denne avhandlingen.

Ekstern validitet går på studiens overførbarhet (Johannesen et al., 2011: 367), og handler om i hvilken grad resultatene kan generaliseres til andre populasjoner og settinger. Den eksterne validiteten kan i noen tilfeller bli redusert som følge av målet om å oppnå høy intern validitet (Cozby, 2009: 86). Det er ingen enkel og typisk metode for å vurdere den eksterne validiteten, og ofte må man derfor benytte skjønsmessige betraktninger for å vurdere relevansen av resultatene (Skog, 2010: 114). Hvorvidt resultatene fra denne avhandlingen kan generaliseres til andre populasjoner og settinger er vanskelig å vurdere. Overføringsverdien vil trolig være stor i idretter og ligaer der bestemmelser og struktur er tilnærmet lik som casene i denne avhandlingen. Det kan likevel være vanskelig å generalisere som følge av at vi i denne avhandlingen ikke ser på hva som skaper lønnskostnadene. Som vi nevnte i forbindelse med den interne validiteten kan høye lønnskostnader skyldes ulike faktorer, og det kan tenkes at det er disse bakenforliggende variablene som skaper de resulterende sammenhengene. Det kan med andre ord hende at resultatene vil variere avhengig av om høye lønnskostnader i ligaene er resultat av en bred og moderat lønnet spillerstall, eller en spillerstall som er relativt liten, men med noen få store «stjerner». Når dette er sagt skal det også sies at klubber som opererer med relativt høye lønnskostnader, i forhold til sine konkurrenter, i utgangspunktet skal ha en fordel uavhengig av hvordan denne er fordelt.

Konklusjonsvaliditet handler om i hvilken grad konklusjonene vedrørende sammenhenger mellom variablene, som er tatt på bakgrunn av datamaterialet, er korrekte eller i det minste fornuftige (Cozby, 2009: 86). Denne type validitet går på tilfeldigheter, altså hvorvidt den observerte effekten eller sammenhengen er reell eller kun gjenstand av tilfeldigheter (Skog, 2010: 101). Vi har i denne avhandlingen observert sammenhenger ut i fra to case som er godt egnet til sammenligning. Gjennom analysene av disse casene har vi ikke oppdaget noen funn som er motstridende eller urimelige. Alle funn må dessuten være signifikant på 5 % nivå før vi kan påvise eventuelle relasjoner. Resultatene fra våre analyser blir i tillegg drøftet i diskusjonskapittelet, der vi peker på hva som kan ligge bak funnene.

4.7 Oppsummering

Vi har i dette kapittelet redegjort for avhandlingens tilnærming og design. Her gikk vi nærmere inn på langsgående tidsdesign og casestudie. Vi presenterte avhandlingens problemstilling og fem forskningsspørsmål, hvor vi også redegjorde nærmere for de aktuelle variablene: lønnskostnader, tabellplassering, cup-prestasjoner og tilskuertall. Videre tok vi for

oss korrelasjonsanalyse og regresjonsanalyse, som er de analysene som er blitt benyttet i denne avhandlingen. Avslutningsvis ble avhandlingens reliabilitet og validitet drøftet.

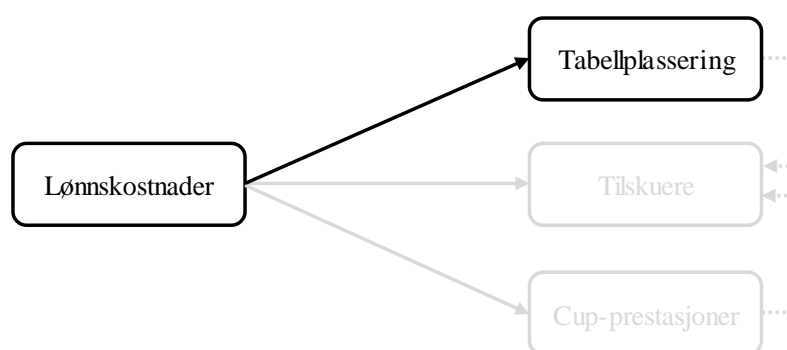
5. Resultater

I dette kapittelet presenterer vi resultatene til de analysene som er gjennomført i denne avhandlingen. Resultatene knyttet til hvert enkelt forskningsspørsmål vil bli presentert hver for seg i sine egne underkapitler. Vi vil ikke forsøke å forklare eller diskutere våre funn, da dette vil bli gjort i kapittel 6. Ettersom vi har gjennomført mange analyser mener vi det blir for mange tabeller til at vi kan inkludere alle i teksten. Alle resultater og tabeller fra analysene finnes i vedlegg 2 og 3. Denne avgjørelsen er i hovedsak tatt for å gi en bedre leservennlighet.

5.1 Lønn – Tabellplassering

I hvilken grad påvirker lønnskostnadene klubbenes tabellplassering i de hjemlige ligaene?

Resultatene knyttet til det første forskningsspørsmålet vil bli presentert i dette avsnittet. Dette spørsmålet gikk på sammenhengen og relasjonen mellom klubbenes lønnskostnader og klubbenes slutt-plassering i ligaen (illustrert i figur 7).

Figur 7: Relasjonen mellom lønnskostnader og tabellplassering.

Basert på en korrelasjonsanalyse for de norske dataene fant vi ut at det var en signifikant korrelasjon mellom variablene «lønnskostnader» og «tabellplassering» på $-0,571$ ($p < .01$). Denne analysen baserte seg på det totale antallet av observasjoner ($N=71$). Tilsvarende korrelasjonsanalyse for observasjonene i Sverige ($N=100$) ga en korrelasjonskoeffisient på $-0,777$ ($p < .01$). En negativ korrelasjonskoeffisient i denne sammenhengen betyr at med høyere lønn følger også en bedre tabellplassering. Ettersom den beste tabellplasseringen en klubb kan få er plass nummer én, vil en lavere plassering (målt i tall fra 1 til 26) i denne avhandlingen tilsvare en bedre plassering. Derfor er en negativ korrelasjon mellom lønnskostnader tabellplassering som forventet.

For å måle i hvilken grad lønnskostnader og tabellplassering henger sammen er det gjennomført en lineær regresjonsanalyse. Lønnskostnadene er satt som uavhengig variabel og tabellplassering som avhengig. Denne analysen avdekket at variasjonene i lønnskostnadene kan forklare 0,326, altså 32,6% ($p < .01$), av variasjonene i tabellplasseringene i norsk fotball. Når det kom til de svenske klubbene fikk vi forklaringskraft på 0,604 ($p < .01$).

Ved å basere disse variablene på de gjennomsnittlige verdiene for de norske klubbene ($N=19$) finner vi at korrelasjonen mellom lønnskostnader og tabellplassering øker til $-0,609$ ($p < .01$). Dette kan indikere at klubbens prestasjoner og lønnsnivå korrelerer mer over tid enn de gjør i én gitt sesong. Regresjonsanalysen bygger opp under denne påstanden. Den viser at over den observerte fireårsperioden kan variasjonene i klubbens lønnsnivå forklare 37,1 % av variasjonene i tabellplasseringene ($p < .01$).

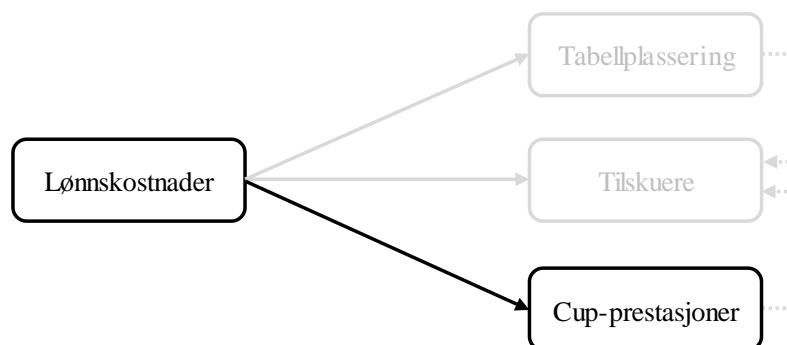
Også når det kom til de gjennomsnittlige tallene for de svenske klubbene ($N=25$) ble det registrert en økning i korrelasjonskoeffisienten. Her økte denne til $-0,834$ ($p < .01$).

Regresjonsanalysen viste at for den samme fireårsperioden i Sverige, kan variasjonene i klubbens lønnsnivå forklare 69,5 % av variasjonene i tabellplasseringene. Som i Norge er også denne relasjonen signifikant på 1 % nivå.

5.2 Lønn – Cup

I hvilken grad påvirker lønnskostnadene klubbens prestasjoner i de nasjonale cupene?

Det andre forskningsspørsmålet til problemstillingen gikk på hvorvidt klubbens prestasjoner i den hjemlige cupen kunne kobles til klubbens lønnsnivå. Sammenhengen mellom disse variablene er illustrert i figur 8, og dette avsnittet redegjør for resultatene i henhold til dette.

Figur 8: Relasjonen mellom lønnskostnader og cup-prestasjoner.

Korrelasjonsanalysen for det totale antallet observasjoner i Norge (N=71) viste en positiv korrelasjon mellom variablene «lønnskostnader» og «cup» på 0,263 ($p < .05$). Dette anses som en svak korrelasjon (Cohen & Holliday, 1982). Tilsvarende analyse for det totale antallet observasjoner i Sverige (N=100) ga en korrelasjonskoeffisient på 0,265 ($p < .01$). Med andre ord var det et svakt samsvar mellom disse variablene, også i svensk fotball.

En regresjonsanalyse for de norske klubbene viste at modellen, der klubbenes cupresultater er avhengig av klubbenes lønnskostnader, har en forklaringskraft på så lite som 6,9 %.

Resultatene fra regresjonsanalysen for de svenske observasjonene viste at tilsvarende modell i svensk fotball kun har en forklaringskraft 7,0 %. Både analysen for de svenske og de norske observasjonene er signifikant på 1 % nivå. Vi undersøkte vi for forskjeller mellom sesongene og fant kun er gyldige funn for 2013-sesongen. Dette gjaldt for både Norge ($R^2=0,252$ ($p = .040$)) og Sverige ($R^2=0,209$ ($p = .021$)). For de resterende sesongene kunne vi ikke bevise noen statistiske sammenhenger innenfor noen av signifikanskravene.

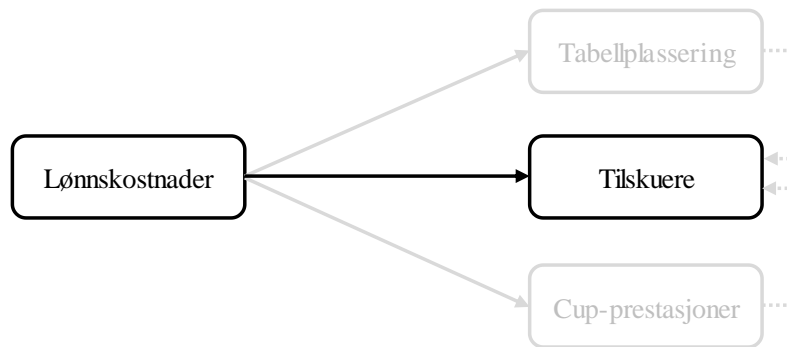
Da vi gjennomførte de samme analysene basert på gjennomsnittet for de norske klubbene (N=19), oppdaget vi noe interessant. Ved å benytte datasettet som baserer seg på klubbenes gjennomsnittlige lønnskostnader og prestasjoner, fant vi en korrelasjon på 0,436. Denne korrelasjonen er dog kun signifikant på 10 %-nivå ($p = .062$) sett ut i fra en to-halet test. Når det kommer til disse to variablene er det forventet en positiv korrelasjon, og vi kan derfor vurdere sammenhengen ut i fra en enhalet test (Sørebø, 2012). Med dette som argument blir derfor denne korrelasjonen også signifikant på 5 %-nivå ($p = .031$). Korrelasjonsanalysen som baserte seg på gjennomsnittstallene for de svenske klubbene (N=25) avslørte en korrelasjon på 0,417. Også denne er signifikant på 5 % nivå.

Regresjonsanalysen for det norske gjennomsnittet, der lønnskostnadene ble satt som den uavhengige variabelen og cupresultatene som den avhengige, viste en R^2 på 0,190. Med andre ord kan variasjonen klubbens lønnskostnader forklare 19,0 % ($p < .05$) av variasjonene i klubbenes cupprestasjoner. Tilsvarende modell for det svenske gjennomsnittet fikk en forklaringskraft på 17,4 % ($p < .05$). Dette kan indikere at de største klubbene, målt etter lønnskostnader, over tid kommer lenger i den nasjonale cupen enn de mindre klubbene.

5.3 Lønn – tilskuertall

I hvilken grad påvirker lønnskostnadene klubbenes tilskuertall?

Dette avsnittet redegjør for resultatene knyttet til det tredje forskningsspørsmålet. Spørsmål nummer tre gikk på lønnskostnadenes påvirkning på tilskuertallene (illustrert i figur 9).

Figur 9: Relasjonen mellom lønnskostnader og tilskuere.

Korrelasjonen mellom «lønnskostnader» og «tilskuere» viste seg å være på 0,443 ($p < .01$) basert det totale antall observasjoner i Norge ($N=71$). For de svenske observasjonene ($N=100$) fikk vi et tilnærmet identisk resultat med en korrelasjonskoeffisient på 0,435 ($p < .01$).

Regresjonsanalysen for modellen der klubbenes tilskuertall blir satt som avhengig av lønnskostnadene, viste en forklaringskraft på 19,6 % ($p < .01$) da den ble basert på de norske observasjonene. Da vi baserte modellen på de svenske observasjonene ble forklaringskraften til modellen på 18,9 % ($p < .01$).

Da vi her gjennomførte analysene for gjennomsnittstallene i Norge ($N=19$) fant så godt som ingen endring. Korrelasjonen mellom variablene ble målt til 0,447 og er gyldig på 10%-nivå to-halet, og på 5 %-nivå enhalet. Ettersom vi også her har en forventet retning på korrelasjonen benytter vi oss av signifikansnivået basert på en enhalet test. Basert på gjennomsnittstallene kan variasjonene i lønnskostnadene i de norske klubbene forklare 20,0 % av variasjonene i klubbenes kapasitetsutnyttelse.

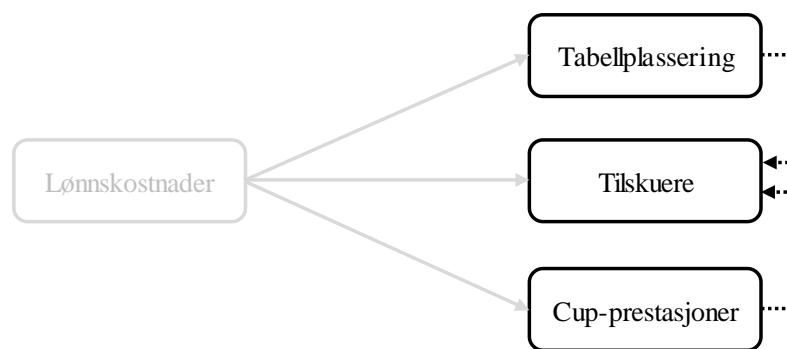
De samme testene for de svenske gjennomsnittstallene ($N=25$) viste heller ikke de store endringene. Korrelasjonsanalysen viste en koeffisient på 0,445, hvor også denne er gyldig på 5 % nivå. Videre viste regresjonsanalysen at en modell, der «tilskuertall» blir satt som avhengig av «lønnskostnader», har en forklaringskraft på 20,7 % ($p < .05$).

5.4 Tilskuere - prestasjoner

I hvilken grad påvirkes klubbenes tilskuertall av:

- a. Tabellplassering i de hjemlige ligaene?
- b. Prestasjoner i de nasjonale cupene?

Det fjerde forskningsspørsmålet var todelt og gikk på hvorvidt klubbenes tilskuertall følger som resultat av deres prestasjoner i cup- og serispill. Sammenhengen mellom disse variablene er illustrert i figur 10, og resultatene vedrørende det siste forskningsspørsmålet i denne avhandlingen vil bli presentert i dette avsnittet.

Figur 10: Relasjonen mellom sportslige prestasjoner og tilskuere.

Korrelasjonsanalysen for de totale observasjonene i norsk fotball (N=76) viste at «tilskuere» og «tabellplassering» hadde en korrelasjonskoeffisient på -0,642 ($p < .01$). Korrelasjonen mellom «tilskuere» og «cup-prestasjoner» var på 0,217. Denne korrelasjonen er signifikant på 5 % nivå dersom vi har en forventet retning på korrelasjonen, noe vi har i dette tilfelle. For de totale observasjonene i svensk fotball (N=100) var det korrelasjonene mellom de samme variablene henholdsvis -0,529 og 0,346. Begge disse observasjonene er signifikante på 1 % nivå.

Regresjonsanalysene som baserer seg på de samme dataene som ovenfor, viste at variasjonene i de norske tabellplasseringene kan forklare 41,2 % av variasjonene i klubbenes kapasitetsutnyttelse ($p < .01$). I Sverige var denne forklaringskraften på 28,0 % ($p < .01$). For den norske modellen, der tilskuertallene er avhengig av cup-prestasjoner, fikk vi i første omgang en forklaringskraft på 4,7 % ($p = .059$). Som følge av en forventet retning i denne modellen kan denne tolkes som signifikant på 5 % nivå ($p = .0295$). Da vi kontrollerte for ulikheter i de enkelte årene oppdaget vi dog at det bare kunne påvises en gyldig sammenheng for 2011-sesongen ($R^2 = 0,576$ ($p < .01$)). Resultatene for de tre andre årene var ikke gyldige

innenfor noen av signifikanskravene. I Sverige var sammenhengene gyldig for alle årene, og den samme modellen for de svenske klubbene hadde en forklaringskraft på 12,0 % ($p < .01$).

Igjen gjennomførte vi testene for å sjekke hvordan disse variablene henger sammen over tid. Basert på gjennomsnittstallene for Norge ($N=19$) og Sverige ($N=25$) fant vi at korrelasjonen mellom «tilskuertall» og «tabellplassering» er på henholdsvis -0,674 og -0,522. Denne samvariasjonen er signifikant på 1 % nivå for begge landene. Den påfølgende regresjonsanalysen for de samme variablene («tilskuertall» = avhengig og «tabellplassering» = uavhengig) viste en R^2 på 0,455 ($p < .01$) for de norske klubbene, og 0,272 ($p < .01$) for de svenske.

Mellom «tilskuertall» og «cup-prestasjoner» viste det seg at korrelasjonskoeffisienten var på henholdsvis 0,499 ($p < .05$) og 0,581 ($p < .01$) for de norske og de svenske klubbene.

Regresjonsmodellen med de samme variablene har en forklaringskraft på 24,9 % ($p < .05$) for klubbene i Norge, og 33,7 % ($p < .01$) for klubbene i Sverige.

5.5 Oppsummering

For å oppsummere analysenes resultater har vi produsert to tabeller. Tabell 3 gir en oversikt over korrelasjonene mellom alle variablene innenfor hvert av casene. I tabell 4 ser vi en oversikt over forklaringskraften til de ulike modellene vi har testet, samt modellenes signifikansnivå.

Variabler		Norge				Sverige			
		Totalt		Gjennomsnitt		Totalt		Gjennomsnitt	
		Pearsons r	Sig	Pearsons r	Sig	Pearsons r	Sig	Pearsons r	Sig
Lønnskostnader	Tabellplassering	-0,571	0,000	-0,609	0,006	-0,777	0,000	-0,834	0,000
Lønnskostnader	Cup-prestasjoner	0,263	0,027	0,436	0,062	0,265	0,021	0,417	0,038
Lønnskostnader	Tilskuere	0,443	0,000	0,447	0,055	0,435	0,000	0,455	0,022
Tabellplassering	Cup-prestasjoner	-0,343	0,002	-0,684	0,001	-0,279	0,015	-0,536	0,006
Tabellplassering	Tilskuere	-0,642	0,000	-0,674	0,002	-0,529	0,000	-0,522	0,007
Cup-prestasjoner	Tilskuere	0,217	0,059	0,499	0,030	0,346	0,002	0,581	0,004

Tabell 3: Korrelasjon mellom variablene

Modell		Norge				Sverige			
		Totalt		Gjennomsnitt		Totalt		Gjennomsnitt	
Uavhengig variabel	Avhengig variabel	R ²	Sig	R ²	Sig	R ²	Sig	R ²	Sig
Lønnskostnader	Tabellplassering	0,326	0,000	0,371	0,006	0,604	0,000	0,695	0,000
Lønnskostnader	Cup-prestasjoner	0,069	0,027	0,190	0,062	0,070	0,021	0,174	0,038
Lønnskostnader	Tilskuere	0,196	0,000	0,200	0,055	0,189	0,000	0,207	0,022
Tabellplassering	Tilskuere	0,412	0,000	0,455	0,002	0,280	0,000	0,272	0,007
Cup-prestasjoner	Tilskuere	0,047	0,059	0,249	0,030	0,120	0,002	0,337	0,004

Tabell 4: Modellenes forklaringskraft

6. Diskusjon

I dette kapittelet diskuterer og vurderer vi resultatene fra våre analyser. Vi vil forsøke å begrunne og forklare funnene ut fra eksisterende teorier og forskning. Vi går også inn på avhandlingens styrker og svakheter, og hvordan disse kan danne grunnlag for videre forskning.

6.1 Drøfting av resultater

Undersøkelsene i denne avhandlingen har avdekket en del interessante funn. I forbindelse med lønnskostnadenes påvirkning på klubbens tabellplassering oppdaget vi store forskjeller mellom Norge og Sverige. Over en fireårsperiode kan variasjonene i tabellplasseringene forklares ut fra variasjonene i klubbens lønnskostnader, med en forklaringskraft på henholdsvis 37,1 og 69,5 % i norsk og svensk fotball. Dersom vi ser på den samme relasjonen for én gitt sesong reduseres denne forklaringskraften noe. Dette tyder på at høyere lønnskostnader i større grad bidrar til bedre tabellplasseringer over tid, enn for kun én sesong. Selv om vi avdekket en signifikant relasjon mellom disse variablene, er den observerte sammenhengen svakere enn hva tidligere studier har oppdaget. Szymanski (2014) avdekket blant annet en sammenheng på 91 % i engelsk fotball, mens Gammelsæter og Ohr (2002) konkluderte med en forklaringskraft på 77 %. Den sistnevnte er mest relevant for å sammenligne funnene våre ettersom den tok utgangspunkt i Tippeligaen fra 1997-2000. Forklaringskraften vi avdekket er svakere enn hva Gammelsæter og Ohr (2002) avdekket, spesielt når det kommer til de øverste divisjonene i norsk fotball.

En mulig årsak til at vi finner en svakere forklaringskraft for lønnskostnadenes påvirkning av tabellplasseringene, kan være at vi inkluderer de nest øverste divisjonene i begge landene. I både OBOS-ligaen og Superettan er konkurransen mer likestilt enn i Tippeligaen og Allsvenskan. Med dette mener vi at variasjonen i lønnskostnadene er langt mindre i disse divisjonene, sammenlignet med Tippeligaen og Allsvenskan. Selv om lønnsvariasjonene er mindre i disse divisjonene er variasjonen i tabellplasseringene identiske i alle fire divisjoner. En annen årsak når det kommer til de norske resultatene kan være slutten på Rosenborg sin æra i norsk fotballsammenheng. Fra sesongen 1992 til sesongen 2004 vant Rosenborg Tippeligaen hvert eneste år, i tillegg til sterke prestasjoner også i Champions League. Gammelsæter og Ohr (2002) gjennomførte sin undersøkelse i løpet av denne perioden, og deres resultater kan ha båret preg av dette. I løpet av fireårsperioden vi tar for oss i denne

avhandlingen har det vært tre ulike seriemestere, deriblant Strømsgodset som hadde den sjette høyeste lønnskostnaden observert den sesongen.

I tillegg til Strømsgodset er det også flere klubber som har prestert jevnt bra i løpet av denne perioden, til tross for relativt lave lønnskostnader sett i forhold til konkurrentene. Haugesund, Tromsø og Odd er klubber som alle har hatt lavere lønnskostnader enn gjennomsnittet for ligaen. Disse klubbene har hatt en gjennomsnittsplassering i Tippeligaen på 5,5 (Haugesund), 6 (Tromsø) og 6,75 (Odd). Viking, Brann og Lillestrøm er klubber som på sin side har hatt blant de høyeste lønnskostnadene, men har likevel kun hatt gjennomsnittsplasseringer på 7,5 (Viking), 7,75 (Brann) og 10,5 (Lillestrøm). I Sverige fant vi ingen eksempler som var like tydelige.

Da vi undersøkte for lønnskostnadenes påvirkning av resultatene i de nasjonale cupene, fant vi i første omgang en svak forklaringskraft. I både Norge og Sverige kunne bare 7 % av variasjonene i cup-prestasjoner forklares ut fra lønnskostnadene. Dette indikerer at for én gitt sesong spiller klubbens lønnskostnader tilnærmet ingen rolle (kun 7 %) for deres prestasjoner i cupen. En svak forklaringskraft kan skyldes flere ting. For det første kan det tenkes at de store klubbene, målt ut fra lønnskostnadene, i hovedsak prioriterer seriespillet fremfor cup-spillet. I tillegg til dette betyr cupen ekstremt mye for de mindre klubbene, da dette kan skape en sjelden mulighet for god inntjening på kampdager. For det andre kan det tenkes at de store klubbene undervurderer de antatt svakere motstanderne, og stiller med et dårligere lag enn de kunne, eller at de rett og slett underpresterer. Det siste er at cupen ikke gir rom for at klubbene «tabber» seg ut. I seriespillet har klubbene 30 kamper på å samle mest mulig poeng, noe som gir rom for at de store klubbene kan avgi poeng mot antatt dårligere motstand. Dette kan også gjenta seg flere ganger uten at det nødvendigvis medfører en dårlig tabellplassering, ettersom det er den totale prestasjonen over 30 kamper som teller. I cupen vil derimot en «tabbe» mot antatt dårligere motstand medføre at klubben er ute av hele konkurransen.

Klubbens gjennomsnittlige prestasjoner over en fireårsperiode gir et representativt bilde av faktiske prestasjoner, hvor enkeltresultater fra cup ikke vil dominere. I løpet av denne perioden var relasjonen mellom klubbens lønnskostnader og cup-prestasjoner sterkere enn for kun én gitt sesong. Vi avdekket at forklaringskraften mellom variablene økte til 19,0 % for de norske klubbene, og 17,4 % for de svenske. Dette tyder altså på at de klubbene som har

høyere lønnskostnader, i forhold til sine konkurrenter, vil prestere bedre i den nasjonale cupen over tid.

Vi vurderte også klubbenes prestasjoner basert på utnyttelsen av tilskuerkapasiteten ved hjemmekamper. Analysene som tok for seg hvordan klubbenes tilskuertall ble påvirket av lønnskostnadene avdekket en sammenheng på om lag 20 %. Resultatene varierte lite for de ulike datasettene. Den svakeste forklaringskraften mellom disse variablene ble funnet for de totale observasjonene i Sverige, og var på 18,9 %. Den sterkeste forklaringskraften ble avdekket for de svenske gjennomsnittstallene, på 20,7 %. Altså kan vi si at variasjonene i klubbenes lønnskostnader forklarer om lag 20 % av variasjonene i klubbenes kapasitetsutnyttelse, uavhengig av om vi ser på én gitt sesong eller gjennomsnittlig for den observerte fireårsperioden.

Det er likevel usikkert hvorvidt det er en direkte sammenheng mellom lønnskostnadene og kapasitetsutnyttelsen til klubbene. Det kan tenkes at klubber med høye lønnskostnader skaper en forventning hos sine supportere. Supporterne forventer at klubben skal prestere bra ettersom klubben tilsynelatende har økonomien til det, og derfor trekkes de til stadion. Denne antakelsen er noe motsigende til vårt opprinnelige argument om å måle tilskuertall etter kapasitetsutnyttelse, men likevel ikke urimelig. Et annet argument for at det finnes en direkte sammenheng mellom lønnskostnadene og tilskuertallene, kan være at det med høyere lønnskostnader følger bedre og mer attraktive spillere. Dersom klubbene før sesongen har styrket laget sitt med kjente og høyt profilerte spillere kan dette også fungere som trekkplaster på supporterne. Vi tror imidlertid at lønnskostnadene i større grad har en indirekte påvirkning på tilskuertallene.

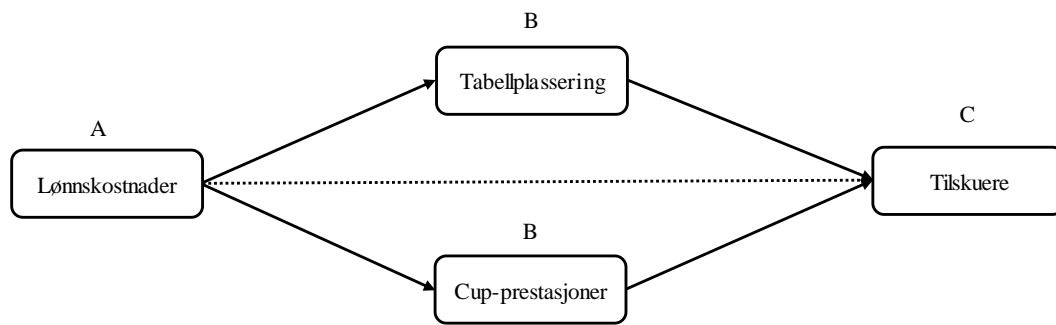
Ved analyse av klubbenes tilskuertall undersøkte vi hvorvidt tilskuertallene var et resultat av andre sportslige prestasjoner, altså de to andre prestasjonsvariablene; «tabellplassering» og «cup-prestasjoner». Da vi sjekket for hvordan klubbenes tabellplassering påvirker deres kapasitetsutnyttelse oppdaget vi at det var forskjeller mellom norsk og svensk fotball. For én gitt sesong i de norske ligaene fant vi ut at variasjonen i klubbenes kapasitetsutnyttelse kunne forklares ut fra variasjonen i tabellplasseringene, med en forklaringskraft på 41,2 %. Dersom vi ser på denne relasjonen over fireårsperioden, øker forklaringskraften til 45,5 %. I Sverige avdekket vi en noe svakere forklaringskraft mellom disse variablene, da den var på 28,0 % for totaltallene og 27,2 % og gjennomsnittstallene.

Disse resultatene viser at klubbens prestasjoner i serien spiller en rolle for hvorvidt supporterne velger å se kampen på stadion eller ikke. I Norge påvirker tabellplasseringene tilskuernes vilje til å se kampene på stadion i større grad enn den gjør i Sverige. Forskjellene mellom landene kan skyldes at det muligens er et høyere antall «medgangssupportere» i Norge enn i Sverige. Uansett viser disse funnene at med gode prestasjoner i serien selges det også flere kampbilletter.

Vi argumenterte også for muligheten om at klubbens prestasjoner i den nasjonale cupen kunne bidra til å trekke tilskuere i seriesammenheng. Analysene knyttet til dette viste at for én gitt sesong påvirker variasjonen i klubbens cup-prestasjoner kapasitetsutnyttelsen deres med 12,0 % i Sverige og kun 4,7 % i Norge. Da vi undersøkte disse relasjonene basert på klubbens gjennomsnittlige prestasjoner fant vi en markant økning i forklaringskraften. I løpet av den observerte fireårsperioden kunne variasjonen i cup-prestasjonene forklare 24,9 % av variasjonene i de norske klubbens kapasitetsutnyttelse. For de svenske klubbene var denne forklaringskraften 33,7 %.

Basert på disse funnene tyder det på at klubbens prestasjoner i den nasjonale cupen i én gitt sesong ikke påvirker supporterne i særlig grad. Dette betyr at selv om en klubb presterer bra i den nasjonale cupen i én sesong, endres ikke nødvendigvis tilskuertallene seg i den aktuelle sesongen. Over tid derimot, påvirker klubbens cup-prestasjoner supporterne i langt større grad. Dette indikerer at de klubbene som presterer bra i cupen over tid tenderer til å trekke flere supportere til sine kamper i seriespillet.

Våre analyser kan indikere at tilskuertallene til klubbene, og således også deres kapasitetsutnyttelse, i hovedsak påvirkes av de sportslige prestasjonene. Dette bygger oppunder vårt argument om å benytte dette som et mål på klubbens sportslige resultater. Likevel er det ikke like sikkert at det er relevant å analysere hvordan denne prestasjonsvariabelen blir påvirket av klubbens lønnskostnader. Det blir antydnet at det er en mer direkte relasjon mellom tilskuertallene og andre sportslige prestasjoner, snarere enn klubbens økonomi. På bakgrunn av dette mener vi det er mer hensiktsmessig å vurdere denne relasjonen ut fra en revidert modell (figur 11).

Figur 11: Revidert modell

Innledningsvis antydte vi en A-B sammenheng på relasjonen mellom lønnskostnadene og tilskuertallene, der lønnskostnadene (A) påvirket klubbens tilskuertall (B). Gjennom arbeidet med denne avhandlingen mener vi nå at en A-B-C sammenheng er mer nærliggende. Vi mener dermed at lønnskostnadene (A) påvirker klubbens sportslige prestasjoner (B), som igjen påvirker deres tilskuere (C).

6.2 Styrker og svakheter

6.2.1 Styrker

Denne avhandlingen har basert seg på observasjoner fra fire sesonger i norsk og svensk fotball, dette er en klar styrke i forhold til å kun ta for seg én sesong. I tillegg til dette har vi basert analysene på de samme klubbene gjennom hele perioden, i motsetning til blant annet Gammelsæter og Ohr (2002) som kun analyserer ligaen. Dette medfører at vi kan se på sammenhengene totalt, og vurdere hvordan relasjonene er sesong for sesong. Vi kan også se på relasjonene over tid ved bruk av gjennomsnitt, altså se hvordan klubbene har prestert i løpet av denne fireårsperioden. Ved at vi har benyttet de to øverste divisjonene i begge landene har vi også fått med eventuelle klubber som har høyere lønnskostnader enn enkelte konkurrenter i de øverste divisjonene, til tross for at de befinner seg i en divisjon under. I Sverige er Hammarby et godt eksempel på dette, til tross for at de befant seg i Superettan i løpet av denne perioden, hadde de lønnskostnader som kan sammenlignes med klubber som befant seg i Allsvenskan. Dette tas ikke høyde for i de studiene som kun følger ligaene (Sperling et al., 2010; Gammelsæter & Ohr, 2002; Forrest & Simmons, 2002).

I denne avhandlingen tar vi, i likhet med Gammelsæter og Ohr (2002) og Sperling et al., (2010), for oss blant annet hvordan tabellplasseringen blir påvirket av lønnskostnader. En annen styrke ved denne avhandlingen er at vi, i tillegg til tabellplassering, tar for oss flere

prestasjonsvariabler som cup-prestasjoner og tilskuertall. Dette gjør at vi måler sportslige prestasjoner på arenaer enn kun den hjemlige serien.

6.2.2 Svakheter

Det er også enkelte svakheter ved denne avhandlingen. For det første mangler vi informasjon om lønnskostnadene til tre norske klubber som i utgangspunktet skulle vært med i analysene, disse klubbene er Kongsvinger, Mjøndalen og Sarpsborg 08. I tillegg mangler vi data for enkelte sesonger fra tre av klubbene som er tatt med i avhandlingen. Det mangler informasjon om lønnskostnadene til Lillestrøm (2012 og 2013), Vålerenga (2011 og 2012) og Fredrikstad (2013). Disse manglene er med på å svekke analysene vedrørende de norske klubbene. For det andre lyktes vi heller ikke å hente inn lønnskostnadene for de klubbene som befant seg i den svenske Superettan i 2009-sesongen. Dette resulterte i at vi var nødt til redusere undersøkelsesperioden til fire år, altså én sesong mindre enn vi opprinnelig hadde planlagt.

Det er også knyttet en viss usikkerhet til to av variablene som er benyttet i avhandlingen; «lønnskostnader» og «tilskuere». Lønnskostnadene til de norske klubbene er i hovedsak hentet fra www.purehelp.no og www.forvalt.no. Usikkerheten rundt disse ligger i at klubbene er organisert på ulike måter. Da vi søkte etter de ulike klubbene oppdaget vi at flere av klubbene var knyttet til mer enn ett selskap, noe som gjorde det vanskelig å avgjøre hvilke tall som skulle bli benyttet. Enkelte av klubbene har tilsynelatende skilt ut toppfotballen i klubben, mens andre synes å ha både klubbens bredde- og toppfotball inkludert. Vi mener likevel at vi har klart å hente inn de tallene som knytter seg til de lagene som representerer klubbene i toppfotballen. Dette kan argumenteres for med at vi har sett på antall ansatte, inntekter og lønnskostnader for de aktuelle selskapene, og vurdert hvorvidt det er rimelig at dette representerer en toppklubb.

Dataene som omhandler tilskuertallene er det også knyttet en viss usikkerhet til. Dette skyldes to årsaker, hvor den første er knyttet til klubbens tilskuerkapasitet. Etersom vi baserer oss på klubbens kapasitetsutnyttelse var vi avhengig av å innhente informasjon om tilskuerkapasiteten til klubbens hjemmearenaer. Utfordringen her var at vi fant ulik informasjon fra flere pålitelige kilder. Dette kan skyldes at mange klubber stadig utvider stadion, eller bygger om. Vi valgte å basere disse dataene på den nyeste informasjonen vi fant om stadionene, med mindre det kom klart frem at endringer var blitt gjort. Hvorvidt en stadion er blitt utvidet i løpet av den observerte perioden er derfor ikke tatt hensyn til i denne avhandlingen. Den eneste klubben hvor vi har tatt hensyn til endringer i tilskuerkapasiteten er

Stabæk, da de har benyttet to ulike arenaer i løpet av perioden. Den andre årsaken til at det kan være usikkerhet når det kommer til tilskuertallene er sesongkort. Det er kjent at klubbene fører ulik praksis når det kommer til å telle tilskuere. Det er i hovedsak to måter klubbene gjør dette på. Noen klubber baserer seg kun på solgte billetter og sesongkort, uten å ta hensyn til om de faktisk kommer og ser på kampen, mens andre fører oversikt over hvor mange som faktisk kommer innenfor dørene. Uavhengig av hvordan tilskuerne har blitt telt har vi benyttet de tilskuertallene som er blitt oppgitt som de offisielle.

6.3 Videre forskning

Gjennom arbeidet med denne avhandlingen har vi funnet flere forslag for videre studier. Disse baserer seg i hovedsak på våre svakheter og begrensninger. Det ville blant annet være interessant å innhente primærdata fra alle klubbene for de variablene som er inkludert i denne avhandlingen. Dette ville bidratt til et mer fullstendig datasett. Det er viktig å huske at vår avhandling gir et øyeblikksbilde av fotballen. Derfor ville det vært hensiktsmessig å ta for seg en lengre periode for å skape et mer representativt og generaliserbart bilde av fotballnæringen. Her kunne man for eksempel basert analysene på et fireårs glidende gjennomsnitt de siste ti årene, slik at man får med seg endringen over tid.

På bakgrunn av våre observasjoner av klubber som presterer bra i forhold til kostnadsnivå ville det vært interessant å undersøkt hvordan lønnskostnadene i klubbene er fordelt. Med dette mener vi lønnsvariasjonen innad i klubben. Det kunne også i denne sammenheng vært aktuelt å sett på klubbenes forretningsstrategier, for å kartlegge hvorfor enkelte klubber klarer å prestere over tid med relativt lave lønnskostnader. Her ville det vært hensiktsmessig å innhente dataene gjennom intervjuer i en kvalitativ tilnærming. Ettersom vi avdekket en relativ lav relasjon mellom lønnskostnadene og prestasjoner, spesielt hos de norske klubbene, bør fremtidige studier søke etter å kartlegge hvilke andre faktorer som spiller inn på klubbenes prestasjoner. Her kunne man for eksempel sett på treningsfasiliteter, trener- og støtteapparat eller spillergruppens aldersfordeling.

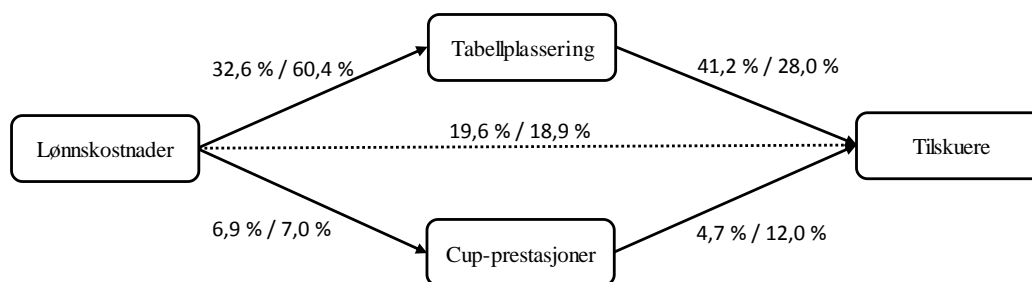
6.4 Oppsummering

I dette kapittelet har vi drøftet rundt analysenes resultater. Ettersom vi avdekket lavere relasjoner enn tidligere studier, drøftet vi hvorvidt forskjellene skyldes metodiske ulikheter.

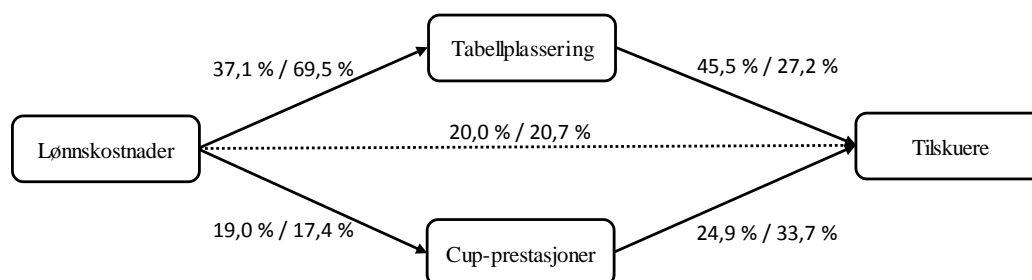
Vår avhandling har tatt utgangspunkt i klubbene heller enn ligaene, noe som kan ha medført ulike resultater. Observasjoner der klubber med lave lønnskostnader har prestert bedre enn klubber med langt høyere lønnskostnader støtter dog våre resultater. Dette gjelder i hovedsak for de norske klubbene. De største styrkene i avhandlingen ble argumentert å være at vi baserer oss på flere divisjoner i samme land, i tillegg til at vi inkluderer svenske klubber og flere prestasjonsvariabler. Manglende informasjon om i alt seks norske klubber ble trukket fram som avhandlingens svakheter, sammen med usikkerhet rundt blant annet de norske lønnskostnadene.

7. Konklusjon

I denne avhandlingen har vi undersøkt i hvilken grad klubbene lønnskostnader påvirker deres sportslige prestasjoner i norsk og svensk fotball. Vi mener vår problemstilling er besvart på en tilstrekkelig måte, og vi har oppsummert resultatene for total- og gjennomsnittstallene i figur 12 og 13. De første tallene i modellene er resultatene fra de norske klubbene, mens de siste er resultatene fra Sverige.

Figur 12: Oppsummerende modell (totaltallene)

Figur 13: Oppsummerende modell (gjennomsnittstallene)

Tidligere studier har avdekket en sterk relasjon mellom lønnskostnader og prestasjoner i flere internasjonale fotballigaer, inkludert i den norske Tippeligaen. Til tross for dette har vi avdekket at klubbene lønnskostnader påvirker deres sportslige prestasjoner i langt mindre grad enn hva tidligere studier har hevdet. Dette gjelder i hovedsak for de norske klubbene, og i hvilken grad deres lønnskostnader påvirker deres tabellplasseringer i ligaen. For de svenske klubbene var forklaringskraften mellom lønnskostnadene og tabellplasseringene langt sterkere enn den var for de norske, men fremdeles svakere sammenlignet med tidligere studier. I begge landene fikk vi en sterkere forklaringskraft mellom variablene over tid, enn for én gitt sesong.

Vi undersøkte også lønnskostnadenes påvirkning på andre prestasjonsvariabler. Disse var prestasjoner i de nasjonale cupene og klubbene tilskuertall målt etter kapasitetsutnyttelse. For

én gitt sesong avdekket vi at lønnskostnadene hadde tilnærmet ingen påvirkning på klubbens prestasjoner i de nasjonale cupene. Dette gjaldt både for den norske cupen og den svenske. Ved å se på denne relasjonen over tid avdekket vi at klubbens lønnskostnader påvirket cupprestasjonene i større grad.

Når det kom til i hvilken grad lønnskostnadene påvirket klubbens tilskuertall avdekket vi en forklaringskraft på tilnærmet 20 %, uavhengig av om vi så på relasjonen i én gitt sesong eller over tid. Her var resultatene tilnærmet identiske mellom landene. Selv om disse resultatene indikerer en direkte sammenheng mellom variablene argumenterte vi for at denne sammenhengen er mer nærliggende å være indirekte (se figur 11 s. 53).

Vi avsluttet med å se på i hvilken grad tilskuertallene ble påvirket av klubbens prestasjoner i den nasjonale cupen og hjemlig seriespill. Det ble avdekket at klubbens tabellplassering hadde en stor påvirkning på tilskuertallene til klubbene. Denne relasjonen var klart større i Norge enn den var i Sverige. Relasjonene var tilnærmet like for én gitt sesong og over tid. Vi avdekket avslutningsvis at prestasjoner i den nasjonale cupen påvirket klubbens tilskuertall over tid. For én gitt sesong ble ikke tilskuertallene påvirket nevneverdig.

Referanser

Altomfotball, 2015. *www.altomfotball.no*. [Internett]

Available at:

<http://www.altomfotball.no/element.do?cmd=tournamentStatistics&tournamentId=1&useFullUrl=false>

[Funnet Januar 2015].

Andreff, W., 2007. French Football - A Financial Crisis Rooted in Weak Governance. *Journal of Sports Economics*, 8(6), pp. 652-661.

Bertheussen, B. A., 2011. Lønsspiralen i fotballnæringen, en gordisk knute?. *Magma*, pp. 61-66.

Cohen, L. & Holliday, M., 1982. *Statistics for Social Scientist*. London: Harper and Row.

Cozby, P. C., 2009. *Methods in Behavioral Research*. 10. red. s.l.:McGraw-Hill.

Deloitte, 2015. *Commercial breaks - Football Money League*, s.l.: Sports Business Group.

Drawer, S. & Fuller, C., 2002. An economic framework for assessing the impact of injuries in professional football. *Safety Science*, Volum 40, pp. 537-556.

Fallan, L. & Nyland, K., 2013. *Perspektiver på økonomistyring*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

FIFA, 2015. *www.fifa.com*. [Internett]

Available at: <http://www.fifa.com/associations/association=nor/ranking/gender=m/>

[Funnet februar 2015].

Forrest, D. & Simmons, R., 2002. Outcome uncertainty and attendance demand in sport: the case of English soccer. *Royal Statistical Society*, 51(2).

Fotballposten, 2014. *www.fotballposten.org*. [Internett]

Available at: <http://www.fotballposten.org/norske-lag-i-europa>

[Funnet Januar 2015].

Frick, B., 2011. Performance, salaries, and contract length: empirical evidence from German soccer. *International Journal of Sport Finance*, Volum 2011.

Gammelsæter, H. & Ohr, F., 2002. *Kampen uten ball - Om penger, ledelse og identitet i norsk fotball*. Oslo: Abstrakt - Forlag.

Haavik, Y., 2013. *www.fotball.no*. [Internett]

Available at: http://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/Toppfotball/tippeligaen/Tilskuertallene-i-Tippeligaen/

[Funnet 12 januar 2015].

Haavik, Y., 2013. *www.fotball.no*. [Internett]

Available at: http://www.fotball.no/Landslag_og_toppfotball/Toppfotball/tippeligaen/Tilskuertallene-i-Tippeligaen/

[Funnet 20 Januar 2015].

- Hamil, S. & Chadwick, S., 2010. *Managing Football: An International Perspectiv*. Oxford UK: Elsveier Ltd.
- Hansen, O.-B., 2014. *Nøkkeltallanalyser*. Hønefoss: Høgskolen i Buskerud og Vestfold.
- Hovi, J., 2009. *Spillteori - En innføring*. 2. red. s.l.:Universitetsforlaget.
- Jane, W.-J., San, G. & Ou, Y.-P., 2009. The Causality between Salary Structures and Team Performance: A Panel Analysis in a Professional Baseball League. *International Journal of Sport Finance*, 2009(4), pp. 136-150.
- Johannesen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A., 2011. *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. 3. red. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L., 2010. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Johannesen, S., 2014. *www.tv2.no*. [Internett]
Available at: <http://www.tv2.no/a/6218922>
[Funnet 8 januar 2015].
- Kuper, S. & Szymanski, S., 2009. *Why England Lose: And other curious football phenomena explained*. 1 red. London: HarperSport.
- Lazear, E. P., 1996. PERFORMANCE PAY AND PRODUCTIVITY. *NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH*, 1996(NBER Working Paper 5672).
- Lyngøy, R., 2014. *Aftenposten.no*. [Internett]
Available at: <http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/forstediv/NFF-far-ikke-solgt-1-divisjon-etter-AdeccoAA-438431.snd>
[Funnet Januar 2015].
- MLS, 2011. *www.mlssoccer.com*. [Internett]
Available at: <http://www.mlssoccer.com/2011-mls-roster-rules>
[Funnet 16 Mars 2015].
- Neale, W., 1964. The Peculiar Economics of Professional Sports. *Quarterly Journal of Economics*.
- Nordhaug, R., 2013. *Klubblisens 1H 2013*, s.l.: Norges Fotballforbund.
- Norges fotballforbund, 2012. *ekstranett.fotball.no*. [Internett]
Available at:
http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Retningslinjer/Retningslinjer%20-%20C3%98konomi.pdf
[Funnet 19 Februar 2015].
- Norges Fotballforbund, 2012. *Handlingsplan*, s.l.: Norges Fotballforbund.
- Norges fotballforbund, 2014. *www.fotball.no*. [Internett]
Available at:
<http://www.fotball.no/Documents/Bilder/NFF/2014/Forsidebilder/NFF/Klubblisens%20mediapresenta>

[sion%201h2014-1.pdf](#)

[Funnet 19 Februar 2015].

Norsk Toppfotball, 2013. *Norsk Toppfotballs Samfunnsregnskap 2013*, s.l.: Norsk Toppfotball.

Olofsson, K., 2014. *www.svt.se*. [Internett]

Available at: <http://www.svt.se/sport/fotboll/ekonomisk-kris-i-svensk-elitfotboll>

[Funnet januar 2015].

Pedersen, M., 2014. *www.dagbladet.no*. [Internett]

Available at:

<http://www.dagbladet.no/2014/10/29/sport/nff/lisensnemda/valerenga/lillestrom/35980597/>

[Funnet 6 januar 2015].

Ringdal, K., 2007. *Enhet og mangfold*. 2. red. Bergen: Fagbokforlaget.

Sahlström, K., 2011. *Analys av allsvenska klubbarnas ekonomi 2010*, s.l.: Svenska Fotbollförbundet.

Sahlström, K., 2012. *Analys av allsvenska klubbarnas ekonomi 2011*, s.l.: Svenska Fotbollförbundet.

Sahlström, K., 2013. *Analys av allsvenska klubbarnas ekonomi 2012*, s.l.: Svenska Fotbollförbundet.

Sahlström, K., 2014. *Analys av allsvenska klubbarnas ekonomi 2013*, s.l.: Svenska Fotbollförbundet.

Sandven, A., 2013. *www.aftenposten.no*. [Internett]

Available at: http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/eliteserien/Publikum-svikter-fotballen-179267_1.snd

[Funnet 15 januar 2015].

Skog, O.-J., 2010. *Å forklare sosiale fenomener*. 2. red. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Sloane, P. J., 1971. The Economics of Professional Football: The Football Club as a Utility Maximiser. *Scottish Journal of Political Economy*.

Sperling, J., Nordskilde, H. & Bergander, E., 2010. *Spillet uden for banen*. 1 red. s.l.:LR Business.

Svenska Fotbollförbundet, 2014. *svenskfotboll.se*. [Internett]

Available at: <http://svenskfotboll.se/>

[Funnet Januar 2015].

Svenska Fotbollförbundet, 2015. *www.svenskfotboll.se*. [Internett]

Available at: <http://svenskfotboll.se/allsvenskan/historik/skyttekungar-publiksnitt/>

[Funnet 15 januar 2015].

Szymanski, S., 2010. *Football Economics and Policy*. London: Palgrave Macmillan.

Szymanski, S., 2014. *Open Learn*. [Internett]

Available at: <http://www.open.edu/openlearn/money-management/management/business-studies/stefan-szymanski-on-the-business-football>

[Funnet 17 4 2015].

Szymanski, S. & Kuypers, T., 1999. *Winners and Losers: The Business Strategy of Football*. London: Penguin Books.

- Sørebø, A. M., 2012. *SPSS - En innføring i kvantitativ dataanalyse med SPSS-17.0*. Hønefoss: Høgskolen i Buskerud.
- Thrane, C., 2012. Determinanter for lønn og lønnsvariasjon i Tippeligaen. *Beta, Scandinavian Journal of Business Research*, 2(26), pp. 94-104..
- Thrane, C., 2012. Determinanter for lønn og lønnsvariasjon i Tippeligaen. *Beta, Scandinavian Journal of Business Research*, NO.2, VOLUME 26, pp. 94-104.
- Torgler, B. & Schmidt, S., 2005. What Shapes Players' Performance in Soccer. *Center for Research in Economics, Management and the Arts*, Volum 5, p. 26.
- UEFA, 2014. *UEFA*. [Internett]
Available at: <http://www.uefa.com/uefachampionsleague/season=2015/finance/index.html>
[Funnet 27 Februar 2015].
- Undhjem, V., Bentsen, A. R., Engeland, A. & Rognerud, A., 2014. *www.nrk.no*. [Internett]
Available at: <http://www.nrk.no/sport/fotball/eliteseriekubbene-har-kuttet-32-arsverk-det-siste-aret-1.12012637>
[Funnet 6 januar 2015].
- Wikipedia, 2015. *wikipedia.no*. [Internett]
Available at: http://no.wikipedia.org/wiki/Eliteserien_i_fotball_for_menn
[Funnet Januar 2015].
- Wikipedia, 2015. *Wikipedia.se*. [Internett]
Available at: [https://sv.wikipedia.org/wiki/Allsvenskan_\(fotboll\)](https://sv.wikipedia.org/wiki/Allsvenskan_(fotboll))
[Funnet Januar 2015].
- Yin, R. K., 2014. *Case Study Research*. 5. red. s.l.:SAGE Publications.

Vedlegg 1. Regresjonsforutsetninger

Vedlegg 1.A: Regresjonsforutsetning 2

Norge

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Variance
Lønnskostnader	71	34689,62	21729,085	472153117,210
Tilskuertall	76	,561216	,1864974	,035
Tabellplassering	76	10,895	6,8869	47,429
Cup	76	8,961	4,2030	17,665
Valid N (listwise)	71			

Sverige

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Variance
Lønnskostnader	100	30207,00	18634,384	347240253,535
Tilskuertall	100	,391868	,1521972	,023
Tabellplassering	100	13,830	8,0755	65,213
Cup	75	5,147	3,8015	14,451
Valid N (listwise)	75			

Vedlegg 1.B: Regresjonsforutsetning 3

Norge

Correlations

		Lønnskostnader	Tilskuertall	Tabellplassering	Cup
Lønnskostnader	Pearson Correlation	1	,443**	-,571**	,263*
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,027
	N	71	71	71	71
Tilskuertall	Pearson Correlation	,443**	1	-,642**	,217
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,059
	N	71	76	76	76
Tabellplassering	Pearson Correlation	-,571**	-,642**	1	-,343**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,002
	N	71	76	76	76
Cup	Pearson Correlation	,263*	,217	-,343**	1
	Sig. (2-tailed)	,027	,059	,002	
	N	71	76	76	76

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Sverige

Correlations

		Lønnskostnader	Tilskuertall	Tabellplassering	Cup
Lønnskostnader	Pearson Correlation	1	,435**	-,777**	,265*
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,021
	N	100	100	100	75
Tilskuertall	Pearson Correlation	,435**	1	-,529**	,346**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,002
	N	100	100	100	75
Tabellplassering	Pearson Correlation	-,777**	-,529**	1	-,279*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,015
	N	100	100	100	75
Cup	Pearson Correlation	,265*	,346**	-,279*	1
	Sig. (2-tailed)	,021	,002	,015	
	N	75	75	75	75

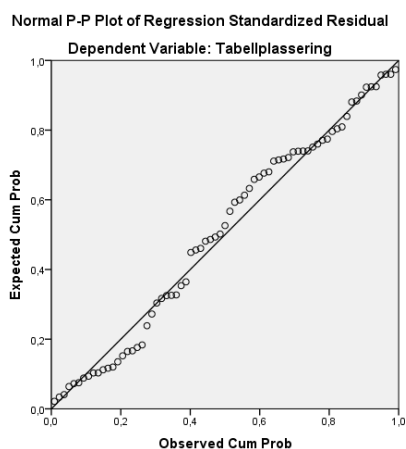
** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

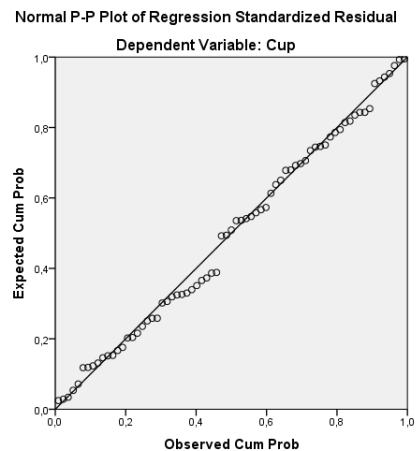
Vedlegg 1.C: Regresjonsforutsetning 4

Norge

Lønn – tabellplassering

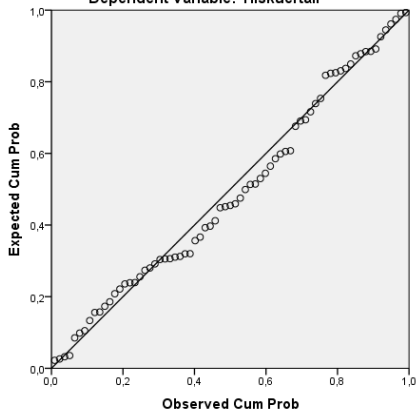

Lønn – Cup-prestasjoner

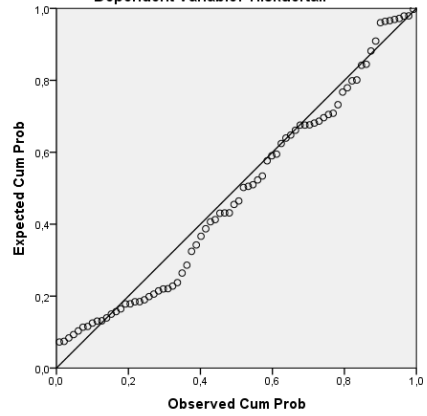
Lønn – Tilskuertall

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: Tilskuertall

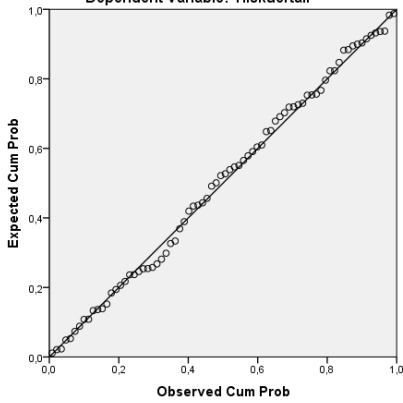
Tabellplassering - Tilskuertall

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: Tilskuertall

Cup-prestasjoner – Tilskuertall

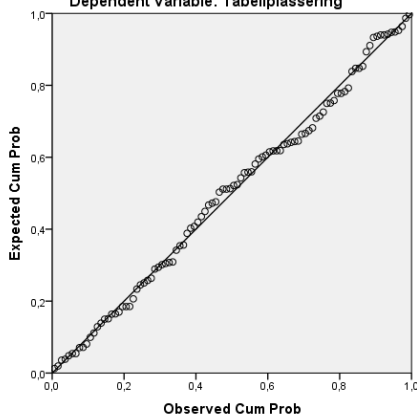
Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

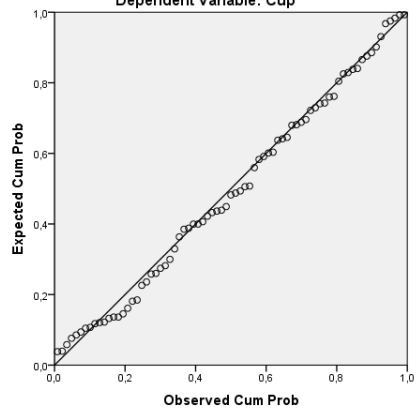
Lønn – tabellplassering

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: Tabellplassering

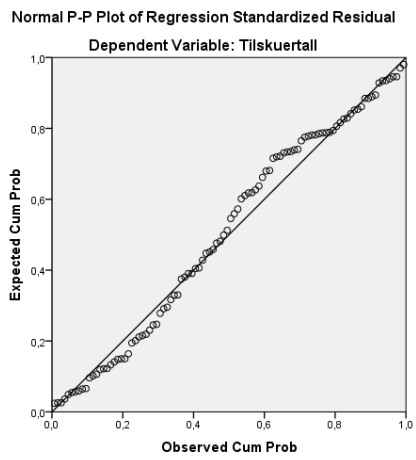
Lønn – Cup-prestasjoner

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: Cup

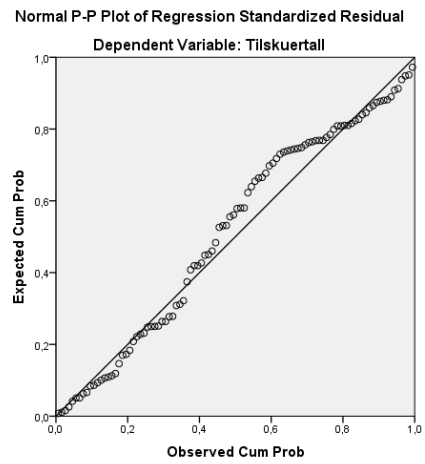

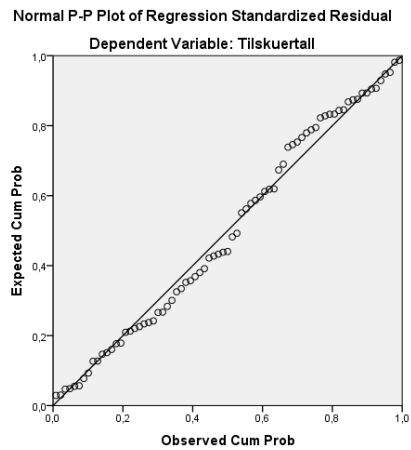
Lønn – Tilskuertall

Tabellplassering – Tilskuertall

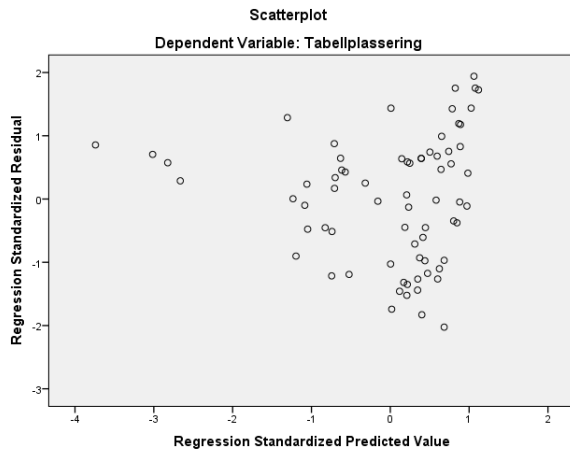
Cup-prestasjoner – Tilskuertall

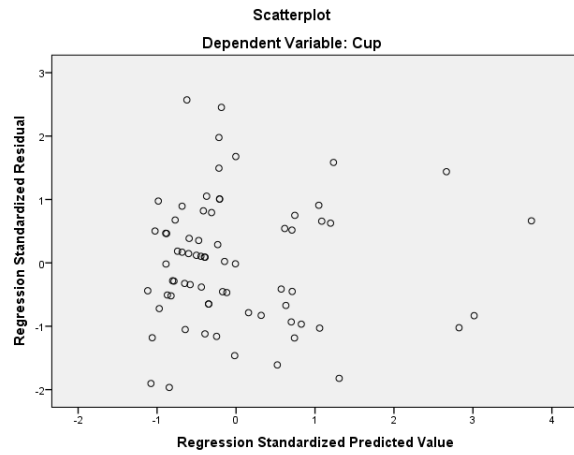
Vedlegg 1.D: Regresjonsforutsetning 6

Norge

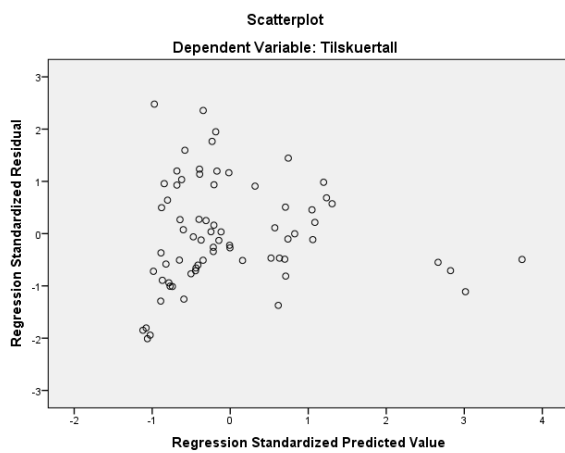
Lønn – tabellplassering

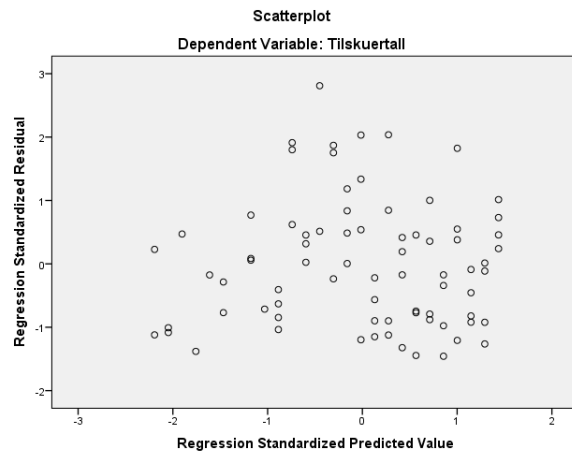
Lønn – Cup-prestasjoner

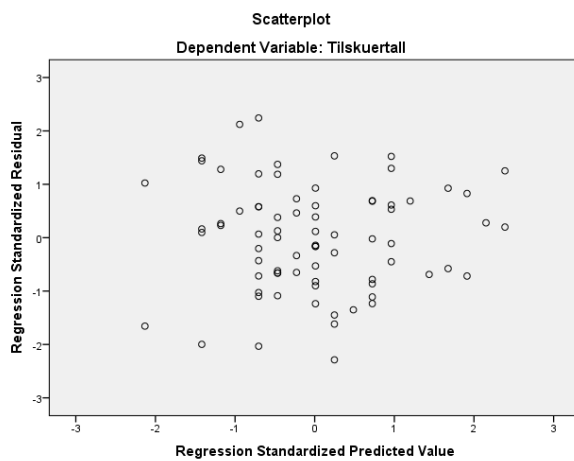
Lønn – Tilskuertall

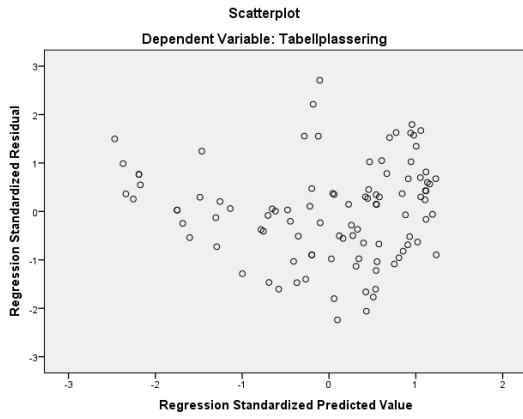
Tabellplassering – Tilskuertall

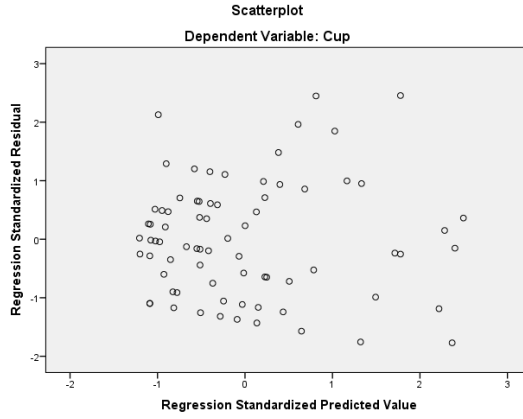
Cup-prestasjoner – Tilskuertall

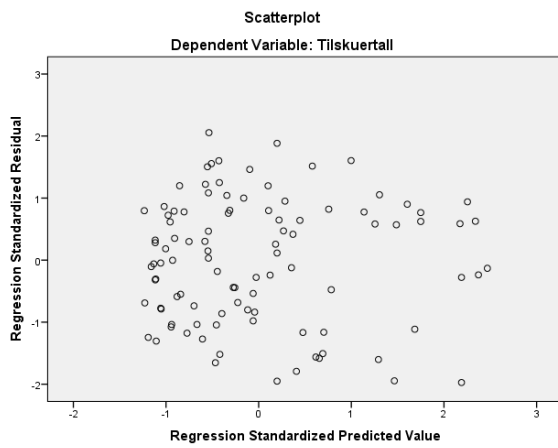
Lønn – tabellplassering

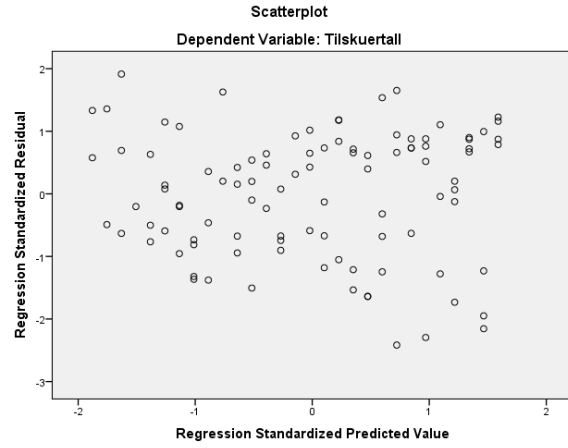
Lønn – Cup-prestasjoner

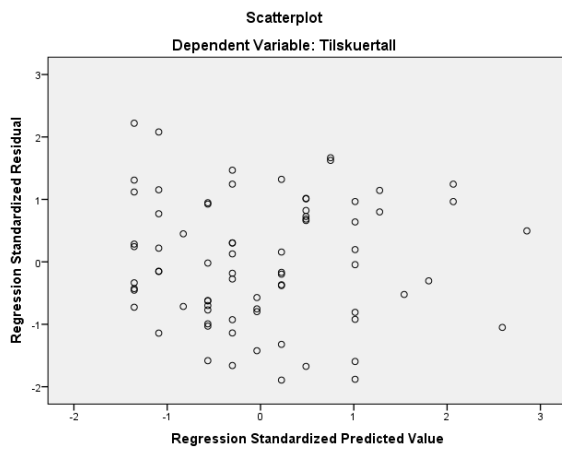
Lønn – Tilskuertall

Tabellplassering – Tilskuertall

Cup-prestasjoner – Tilskuertall

Vedlegg 1.E: Regresjonsforutsetning 7

Norge

Lønn – tabellplassering

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,571 ^a	,326	,316	5,6770	,824

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

b. Dependent Variable: Tabellplassering

Lønn – Cup-prestasjoner

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,263 ^a	,069	,056	4,1335	1,715

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

b. Dependent Variable: Cup

Lønn – Tilskuertall

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,443 ^a	,196	,185	,1708915	,960

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

b. Dependent Variable: Tilskuertall

Tabellplassering – Tilskuertall

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,642 ^a	,412	,404	,1440142	1,237

a. Predictors: (Constant), Tabellplassering

b. Dependent Variable: Tilskuertall

Cup-prestasjoner – Tilskuertall

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,217 ^a	,047	,034	,1832606	1,065

a. Predictors: (Constant), Cup

b. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Lønn – tabellplassering

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,777 ^a	,604	,600	5,1095	1,250

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

b. Dependent Variable: Tabellplassering

Lønn – Cup-prestasjoner

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,265 ^a	,070	,058	3,6903	2,032

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

b. Dependent Variable: Cup

Lønn – Tilskuertall

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,435 ^a	,189	,181	,1377440	,848

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

b. Dependent Variable: Tilskuertall

Tabellplassering – Tilskuertall

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,529 ^a	,280	,273	,1298030	,778

- a. Predictors: (Constant), Tabellplassering
 b. Dependent Variable: Tilskuertall

Cup-prestasjoner – Tilskuertall

Model Summary^b

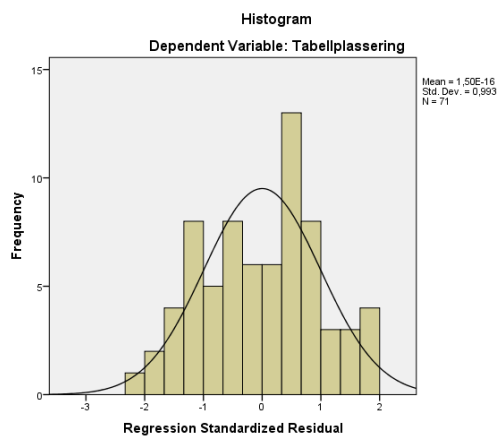
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,346 ^a	,120	,108	,1431729	1,362

- a. Predictors: (Constant), Cup
 b. Dependent Variable: Tilskuertall

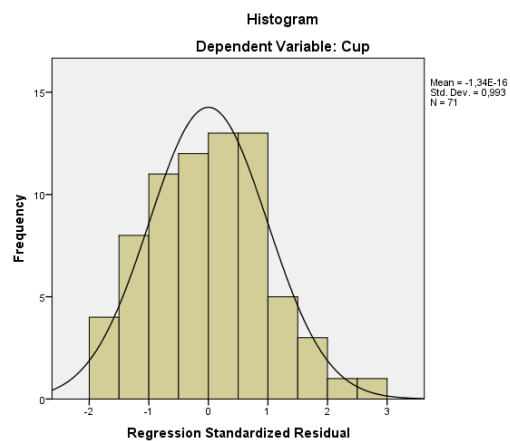
Vedlegg 1.F: Regresjonsforutsetning 8

Norge

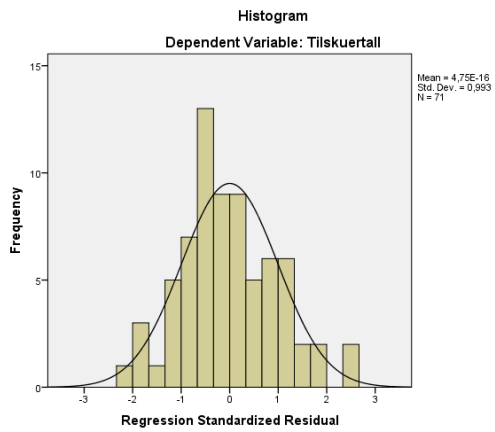
Lønn – tabellplassering

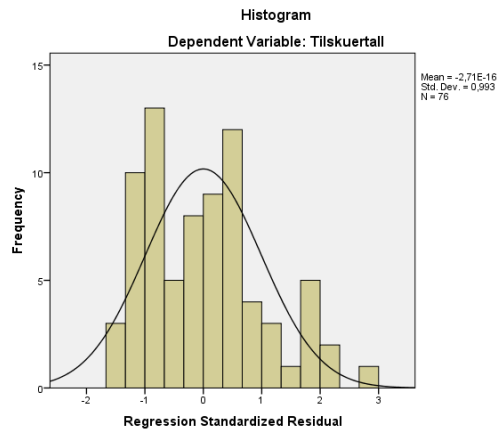
Lønn – Cup-prestasjoner

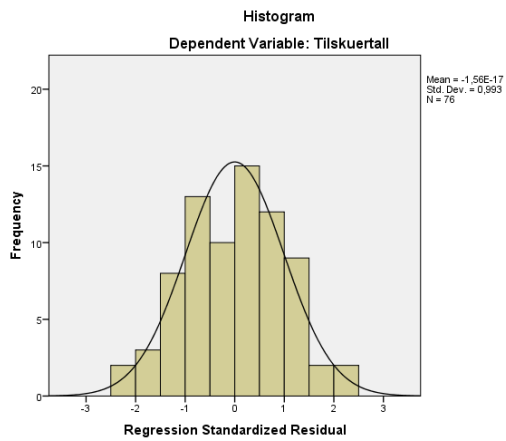
Lønn – Tilskuertall

Tabellplassering – Tilskuertall

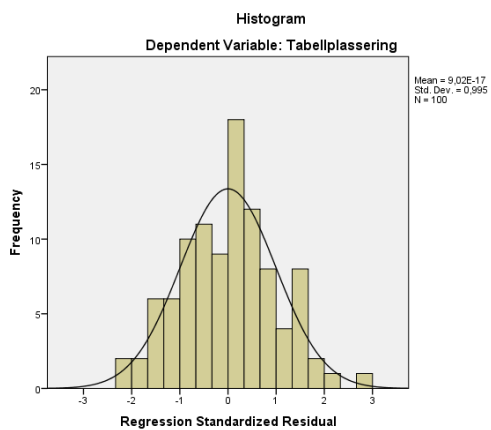

Cup-prestasjoner – Tilskuertall

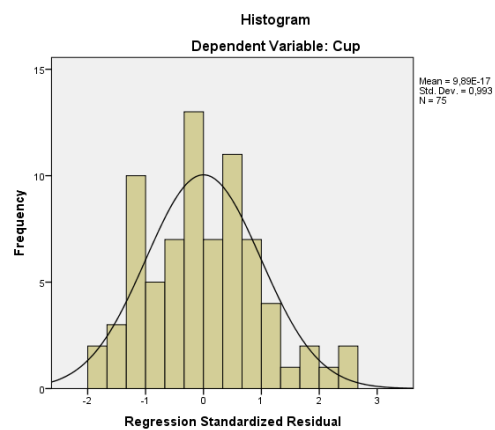

Sverige

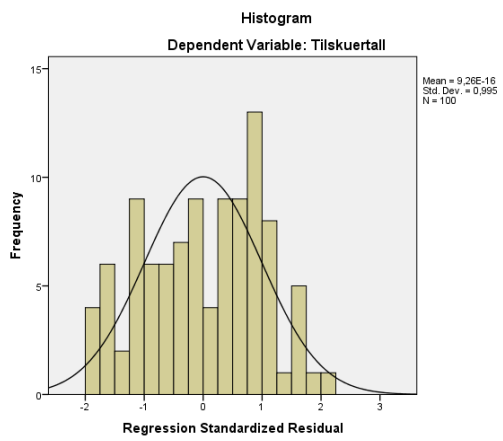
Lønn – tabellplassering

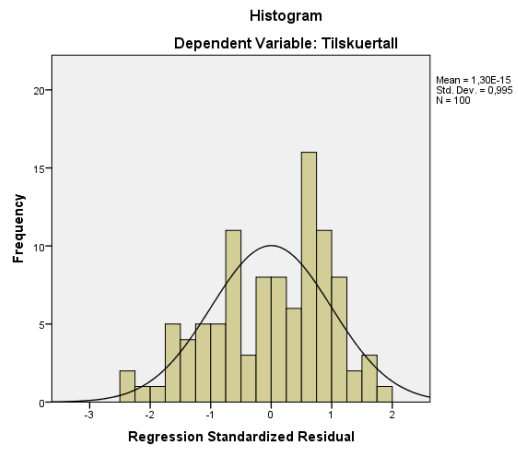
Lønn – Cup-prestasjoner

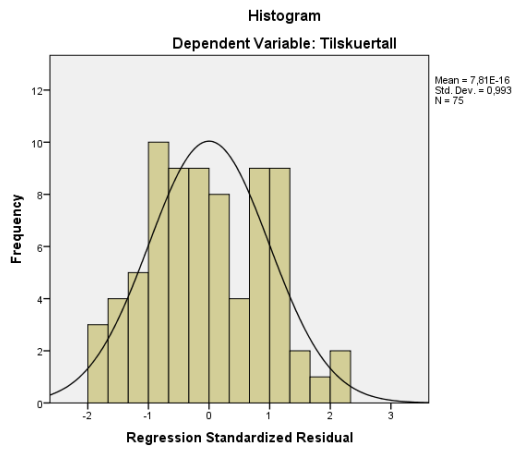
Lønn – Tilskuertall

Tabellplassering – Tilskuertall

Cup-prestasjoner – Tilskuertall

Vedlegg 2. Analyse totaltall

Vedlegg 2.A Beskrivende statistikk

Norge og Sverige

Descriptive Statistics		Descriptive Statistics	
Lønnskostnader		Lønnskostnader	
Observations, N	71	Observations, N	100
Mean	34689,62	Mean	30207,00
Std. Deviation	21729,085	Std. Deviation	18634,384
Range	105585	Range	69000
Minimum	10386	Minimum	7200
Maximum	115971	Maximum	76200

Vedlegg 2.B Korrelasjonsanalyse

Norge

Descriptive Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Lønnskostnader	34689,62	21729,085	71
Tilskuertall	,561216	,1864974	76
Tabellplassering	10,895	6,8869	76
Cup	8,961	4,2030	76

Correlations					
		Lønnskostnader	Tilskuertall	Tabellplassering	Cup
Lønnskostnader	Pearson Correlation	1	,443**	-,571**	,263*
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,027
	N	71	71	71	71
Tilskuertall	Pearson Correlation	,443**	1	-,642**	,217
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,059
	N	71	76	76	76
Tabellplassering	Pearson Correlation	-,571**	-,642**	1	-,343**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,002
	N	71	76	76	76
Cup	Pearson Correlation	,263*	,217	-,343**	1
	Sig. (2-tailed)	,027	,059	,002	
	N	71	76	76	76

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Sverige

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Lønnskostnader	30207,00	18634,384	100
Tilskuertall	,391868	,1521972	100
Tabellplassering	13,830	8,0755	100
Cup	5,147	3,8015	75

Correlations

		Lønnskostnader	Tilskuertall	Tabellplassering	Cup
Lønnskostnader	Pearson Correlation	1	,435**	-,777**	,265*
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,021
	N	100	100	100	75
Tilskuertall	Pearson Correlation	,435**	1	-,529**	,346**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,002
	N	100	100	100	75
Tabellplassering	Pearson Correlation	-,777**	-,529**	1	-,279*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,015
	N	100	100	100	75
Cup	Pearson Correlation	,265*	,346**	-,279*	1
	Sig. (2-tailed)	,021	,002	,015	
	N	75	75	75	75

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Vedlegg 2.C Regresjonsanalyse

Lønnskostnader - Tilskuertall

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,443 ^a	,196	,185	,1708915

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	,436	,038		11,357	,000
Lønnskostnader	3,858E-06	,000	,443	4,104	,000

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,435 ^a	,189	,181	,1377440

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	,285	,026		10,807	,000
Lønnskostnader	3,552E-06	,000	,435	4,782	,000

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Lønnskostnader - Tabellplassering

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,571 ^a	,326	,316	5,6770

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	17,079	1,276		13,388	,000
Lønnskostnader	,000	,000	-,571	-5,780	,000

a. Dependent Variable: Tabellplassering

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,777 ^a	,604	,600	5,1095

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	24,001	,977		24,573	,000
Lønnskostnader	,000	,000	-,777	-12,219	,000

a. Dependent Variable: Tabellplassering

Lønnskostnader – Cup-prestasjoner

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,263 ^a	,069	,056	4,1335

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	7,283	,929		7,841	,000
Lønnskostnader	5,151E-05	,000	,263	2,266	,027

a. Dependent Variable: Cup

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,265 ^a	,070	,058	3,6903

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	3,541	,805		4,398	,000
Lønnskostnader	5,410E-05	,000	,265	2,350	,021

a. Dependent Variable: Cup

Tabellplassering - Tilskuertall

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,642 ^a	,412	,404	,1440142

a. Predictors: (Constant), Tabellplassering

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,751	,031		24,160	,000
	Tabellplassering	-,017	,002	-,642	-7,196	,000

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,529 ^a	,280	,273	,1298030

a. Predictors: (Constant), Tabellplassering

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,530	,026		20,503	,000
	Tabellplassering	-,010	,002	-,529	-6,173	,000

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Cup-prestasjoner - Tilskuertall

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,217 ^a	,047	,034	,1832606

a. Predictors: (Constant), Cup

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,475	,050		9,539	,000
	Cup	,010	,005	,217	1,916	,059

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,346 ^a	,120	,108	,1431729

a. Predictors: (Constant), Cup

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,322	,028		11,506	,000
	Cup	,014	,004	,346	3,150	,002

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Vedlegg 3. Analyse gjennomsnitt

Vedlegg 3.A Korrelasjonsanalyse

Norge

		Correlations			
		Lønnskostnader	Tilskuertall	Tabellplassering	Cup
Lønnskostnader	Pearson Correlation	1	,447	-,609**	,436
	Sig. (2-tailed)		,055	,006	,062
	N	19	19	19	19
Tilskuertall	Pearson Correlation	,447	1	-,674**	,499*
	Sig. (2-tailed)	,055		,002	,030
	N	19	19	19	19
Tabellplassering	Pearson Correlation	-,609**	-,674**	1	-,684**
	Sig. (2-tailed)	,006	,002		,001
	N	19	19	19	19
Cup	Pearson Correlation	,436	,499*	-,684**	1
	Sig. (2-tailed)	,062	,030	,001	
	N	19	19	19	19

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Sverige

		Correlations			
		Lønnskostnader	Tabellplasing	Tilskuertall	Cup gj.snitt
Lønnskostnader	Pearson Correlation	1	-,834**	,455*	,417*
	Sig. (2-tailed)		,000	,022	,038
	N	25	25	25	25
Tabellplasing	Pearson Correlation	-,834**	1	-,522**	-,536**
	Sig. (2-tailed)	,000		,007	,006
	N	25	25	25	25
Tilskuertall	Pearson Correlation	,455*	-,522**	1	,581**
	Sig. (2-tailed)	,022	,007		,002
	N	25	25	25	25
Cup gj.snitt	Pearson Correlation	,417*	-,536**	,581**	1
	Sig. (2-tailed)	,038	,006	,002	
	N	25	25	25	25

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Vedlegg 3.B Regresjonsanalyse

Lønnskostnader - Tabellplassering

Norge

Model Summary

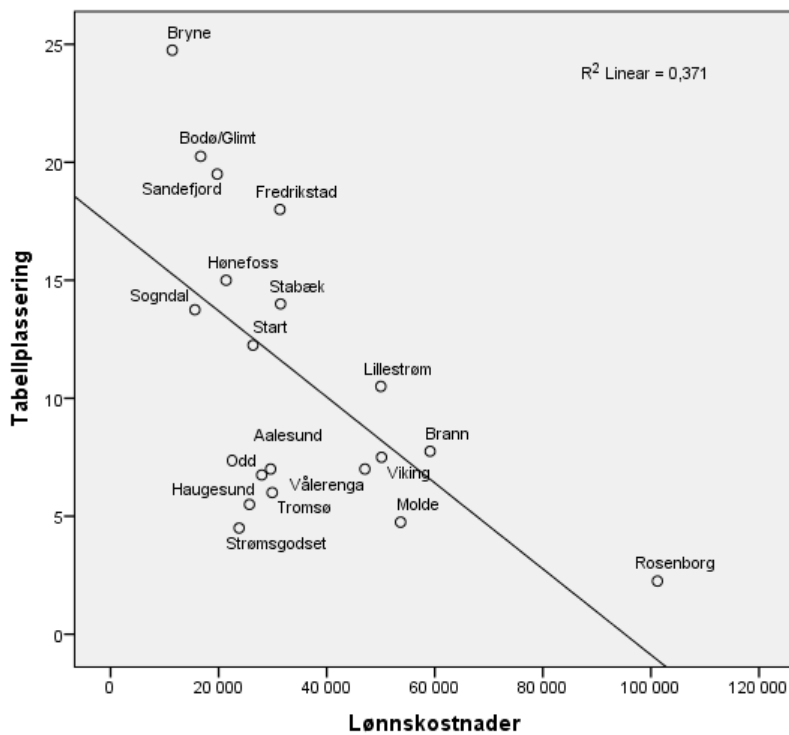
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,609 ^a	,371	,334	5,14572

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	17,338	2,351		7,374	,000
Lønnskostnader	,000	,000	-,609	-3,169	,006

a. Dependent Variable: Tabellplassering

Sverige

Model Summary

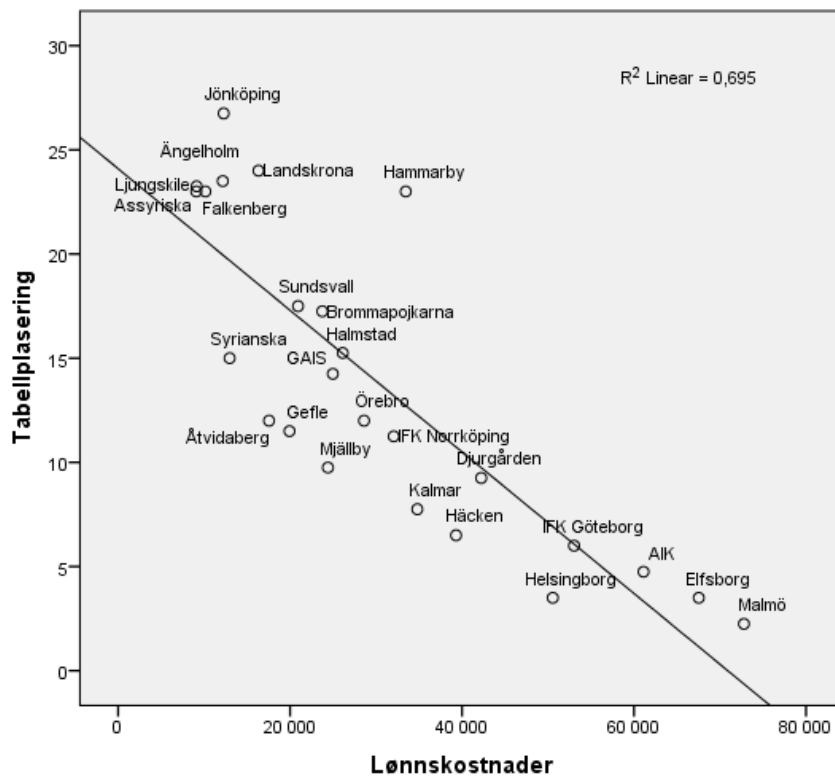
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,834 ^a	,695	,682	4,2650999

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	24,094	1,655		14,562	,000
Lønnskostnader	,000	,000	-,834	-7,240	,000

a. Dependent Variable: Tabellplasing

Lønnskostnader - Tilskuertall

Norge

Model Summary

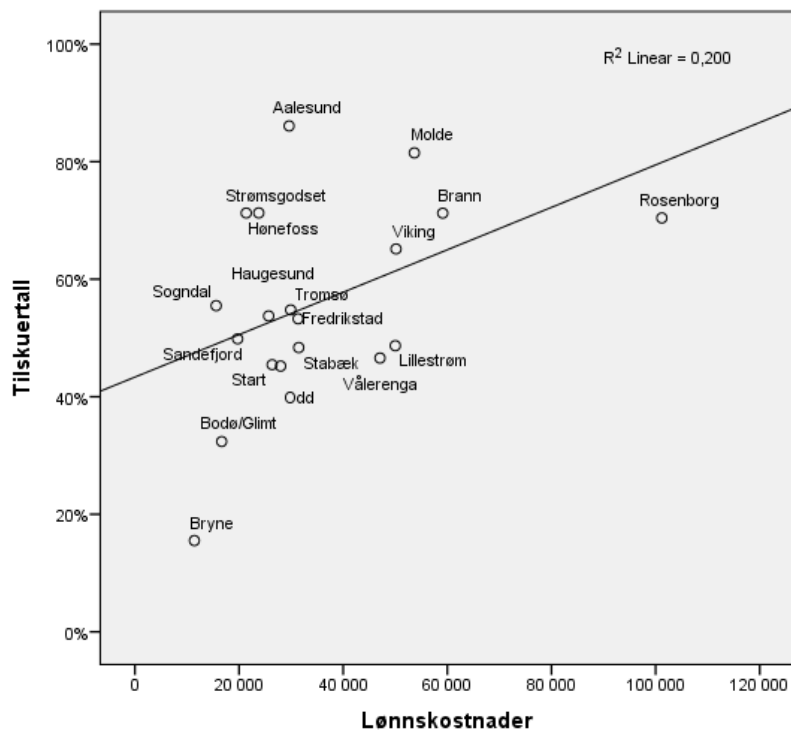
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,447 ^a	,200	,153	15,67224%

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	43,350	7,161		6,054	,000
Lønnskostnader	,000	,000	,447	2,062	,055

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Model Summary

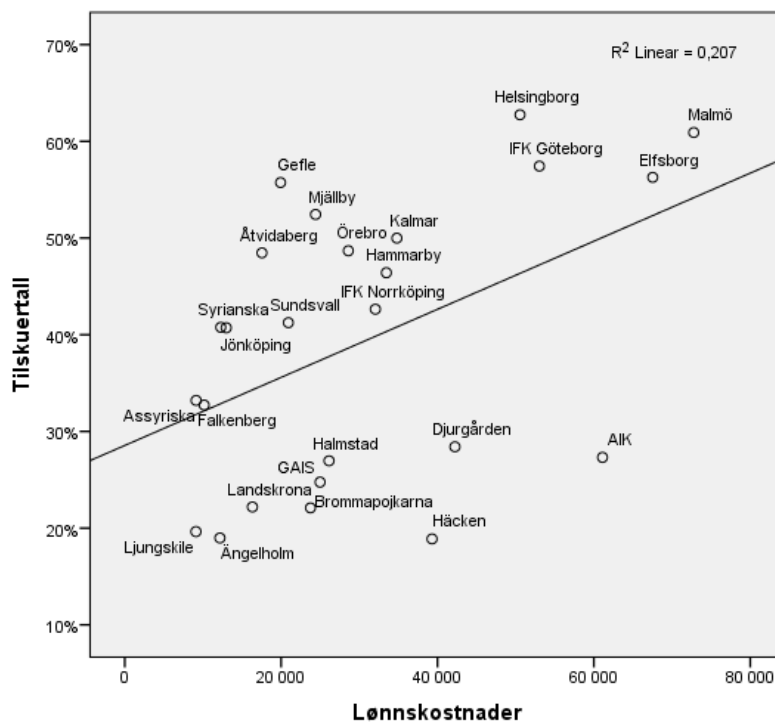
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,455 ^a	,207	,173	,1305435

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	,286	,051		5,638	,000
Lønnskostnader	3,520E-06	,000	,455	2,450	,022

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Lønnskostnader – Cup-prestasjoner

Norge

Model Summary

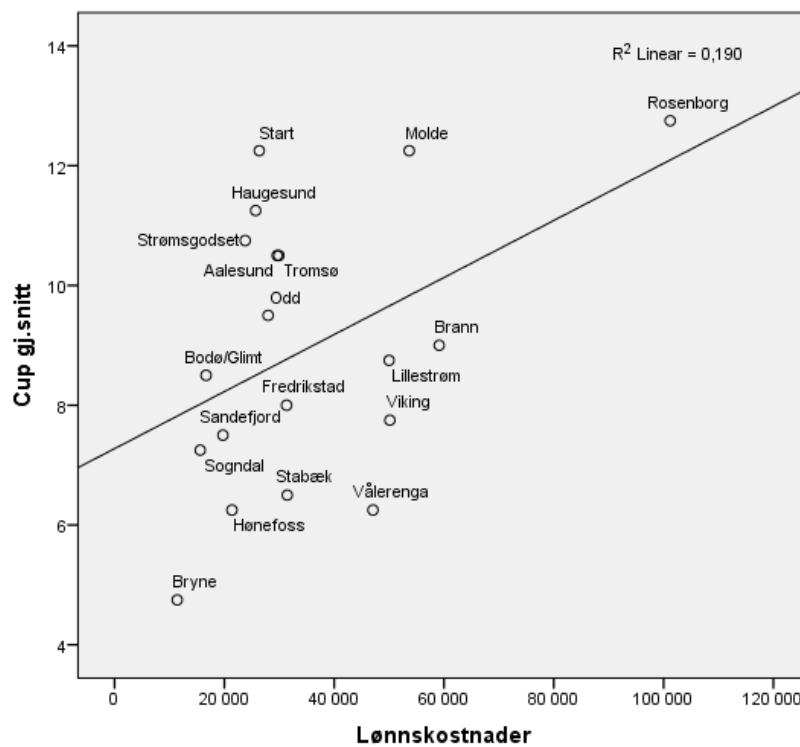
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,436 ^a	,190	,142	2,13494

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	7,276	,975		7,459	,000
Lønnskostnader	4,762E-05	,000	,436	1,997	,062

a. Dependent Variable: Cup

Sverige

Model Summary

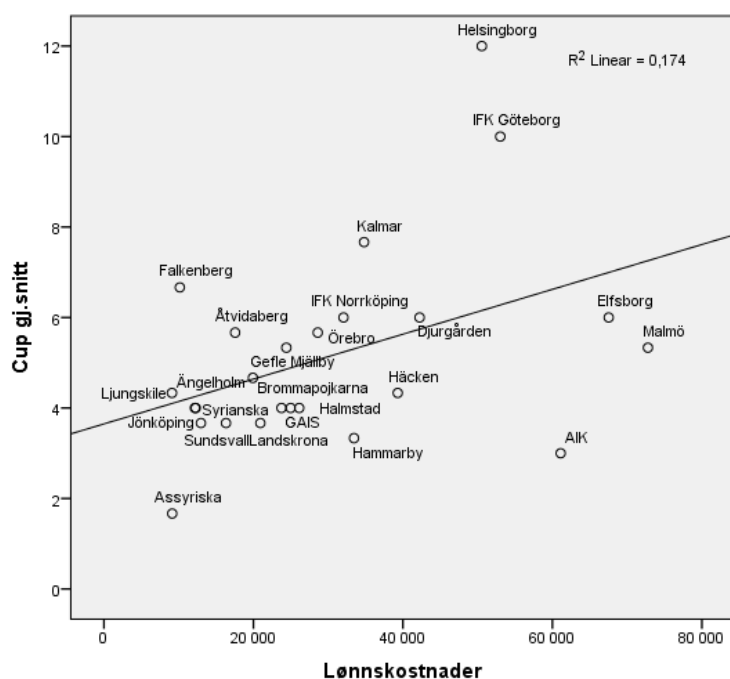
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,417 ^a	,174	,138	2,0472029

a. Predictors: (Constant), Lønnskostnader

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	3,649	,794		4,595	,000
Lønnskostnader	4,957E-05	,000	,417	2,200	,038

a. Dependent Variable: Cup gj.snitt

Tabellplassering - Tilskuertall

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,674 ^a	,455	,423	12,94082%

a. Predictors: (Constant), Tabellplassering

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	75,956	6,048		12,560	,000
Tabellplassering	-1,821	,484	-,674	-3,765	,002

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,522 ^a	,272	,241	,1250611

a. Predictors: (Constant), Tabellplassering

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	,529	,053		9,983	,000
Tabellplassering	-,010	,003	-,522	-2,933	,007

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Cup-prestasjoner - Tilskuertall

Norge

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,499 ^a	,249	,204	15,18923%

a. Predictors: (Constant), Cup

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	23,114	14,345		1,611	,126
Cup	3,684	1,553	,499	2,372	,030

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Sverige

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,581 ^a	,337	,308	,1193401

a. Predictors: (Constant), Cup gj.snitt

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	,197	,062		3,200	,004
Cup gj.snitt	,038	,011	,581	3,421	,002

a. Dependent Variable: Tilskuertall

Vedlegg 4. Datamaterialet

Vedlegg 4.A Tilskuertall og kapasitetsutnyttelse

Klubb	Kapasitet	2013		2012		2011		2010		
		Gj.snitt	% av kap	Gj.snitt	% av kap	Gj.snitt	% av kap	Gj.snitt	% av kap	
Aalesund	10 778	8 192	76 %	9 183	85 %	9 565	89 %	10 170	94 %	
Bodø/Glimt	8 200	2 733	33 %	2 253	27 %	2 824	34 %	2 813	34 %	
Brann	17 686	11 305	64 %	12 339	70 %	13 011	74 %	13 744	78 %	
Bryne	10 000	1 521	15 %	1 375	14 %	1 711	17 %	1 602	16 %	
Fredrikstad	12 800	4 245	33 %	7 110	56 %	9 119	71 %	6 799	53 %	
Haugesund	8 754	5 078	58 %	4 532	52 %	4 549	52 %	4 660	53 %	
Hønefoss	3 633	2 717	75 %	2 884	79 %	1 441	40 %	3 313	91 %	
LSK	12 250	5 481	45 %	5 692	46 %	6 010	49 %	6 676	54 %	
Molde	11 167	8 828	79 %	9 361	84 %	9 818	88 %	8 395	75 %	
ODD	12 590	5 298	42 %	5 177	41 %	5 713	45 %	6 585	52 %	
RBK	21 166	14 805	70 %	13 394	63 %	14 510	69 %	16 911	80 %	
Sandefjord	6 000	2 408	40 %	2 596	43 %	2 572	43 %	4 390	73 %	
Sogndal	5 523	3 380	61 %	3 659	66 %	3 210	58 %	2 012	36 %	
Stabæk	6 950	15 000	2 328	33 %	3 904	56 %	7 431	50 %	8 141	54 %
Start	14 300	6 183	43 %	4 374	31 %	7 056	49 %	8 388	59 %	
Strømsgodset	8 500	6 525	77 %	6 100	72 %	5 707	67 %	5 903	69 %	
Tromsø	8 300	4 445	54 %	4 209	51 %	4 839	58 %	4 696	57 %	
Viking	16 100	10 284	64 %	9 893	61 %	10 255	64 %	11 525	72 %	
Vålerenga	25 572	9 897	39 %	10 768	42 %	13 337	52 %	13 650	53 %	

Tallene som er skrevet i rødt viser at klubben befant seg i nest øverste divisjon for den aktuelle sesongen.

Tallene som er merket med gult viser at tilskuerkapasiteten er endret.

Klubb	Kapasitet	2013		2012		2011		2010		
		Gj.snitt	% av kap	Gj.snitt	% av kap	Gj.snitt	% av kap	Gj.snitt	% av kap	
AIK	54000	18 900	35 %	14 311	27 %	13 865	26 %	11 925	22 %	
Assyriska	6400	1 975	31 %	1 924	30 %	2 319	36 %	2 282	36 %	
Brommapojkarna	8000	2 505	31 %	1 239	15 %	1 065	13 %	2 262	28 %	
Djurgården	33000	12 475	38 %	9 183	28 %	8 671	26 %	7 178	22 %	
Elfsborg	16899	9 077	54 %	10 513	62 %	10 029	59 %	8 423	50 %	
Falkenberg	5000	2 217	44 %	1 577	32 %	1 382	28 %	1 370	27 %	
GAIS	18900	3 335	18 %	4 783	25 %	5 933	31 %	4 666	25 %	
Gefle	6703	3 771	56 %	3 387	51 %	4 286	64 %	3 500	52 %	
Halmstad	15500	4 865	31 %	3 375	22 %	4 240	27 %	4 240	27 %	
Hammarby	15626	33000	12 101	37 %	8 463	54 %	7 953	51 %	6 864	44 %
Helsingborg	16500	10 284	62 %	9 384	57 %	11 203	68 %	10 543	64 %	
Häcken	18900	4 105	22 %	4 348	23 %	3 249	17 %	2 576	14 %	
IFK Göteborg	18900	11 589	61 %	10 493	56 %	10 849	57 %	10 489	55 %	
IFK Norrköping	15734	6 269	40 %	7 466	47 %	7 794	50 %	5 307	34 %	
Jönköping	5500	1 928	35 %	2 421	44 %	2 347	43 %	2 274	41 %	
Kalmar	12182	5 771	47 %	6 208	51 %	8 094	66 %	4 285	35 %	
Landskrona	12000	2 142	18 %	2 459	20 %	2 929	24 %	3 123	26 %	
Ljungskile	5500	1 185	22 %	778	14 %	1 175	21 %	1 183	22 %	
Malmö	24000	16 093	67 %	14 799	62 %	12 388	52 %	15 194	63 %	
Mjällby	7500	3 846	51 %	3 892	52 %	3 613	48 %	4 380	58 %	
Sundsvall	8500	3 062	36 %	4 032	47 %	3 572	42 %	3 358	40 %	
Syrianska	6400	2 433	38 %	2 453	38 %	2 852	45 %	2 687	42 %	
Ängelholm	5000	695	14 %	905	18 %	1 263	25 %	934	19 %	
Örebro	13129	4 937	38 %	5 525	42 %	7 400	56 %	7 704	59 %	
Åtvidaberg	8000	4 287	54 %	4 579	57 %	2 640	33 %	4 004	50 %	

Tallene som er skrevet i rødt viser at klubben befant seg i Superettan for den aktuelle sesongen.

Tallene som er merket med gult viser at tilskuerkapasiteten er endret.

Vedlegg 4.B Klubbenes lønnskostnader

Norge								
Klubb	2013		2012		2011		2010	
	Lønn	% av totalen	Lønn	% av totalen	Lønn	% av totalen	Lønn	% av totalen
Aalesund	30 988	5,04 %	29 635	5,35 %	30 662	4,99 %	27 166	3,91 %
Bodø/Glimt	17 929	2,92 %	15 336	2,77 %	15 799	2,57 %	17 612	2,53 %
Brann	57 689	9,38 %	58 262	10,53 %	57 464	9,35 %	63 065	9,07 %
Bryne	12 396	2,02 %	11 624	2,10 %	11 273	1,83 %	10 386	1,49 %
Fredrikstad	15 581	2,53 %	29 326	5,30 %	30 178	4,91 %	34 510	4,96 %
Haugesund	30 132	4,90 %	26 585	4,80 %	24 407	3,97 %	21 626	3,11 %
Hønefoss	26 135	4,25 %	22 057	3,98 %	23 773	3,87 %	13 565	1,95 %
Lillestrøm	-	-	-	-	50 125	8,15 %	49 879	7,17 %
Molde	61 511	10,00 %	60 694	10,97 %	50 859	8,27 %	41 595	5,98 %
Odd	25 154	4,09 %	25 012	4,52 %	27 125	4,41 %	34 606	4,98 %
Rosenborg	92 581	15,06 %	100 197	18,10 %	96 048	15,62 %	115 971	16,68 %
Sandefjord	16 793	2,73 %	15 412	2,78 %	20 533	3,34 %	26 188	3,77 %
Sogndal	17 233	2,80 %	16 312	2,95 %	15 571	2,53 %	13 297	1,91 %
Stabæk	18 579	3,02 %	20 707	3,74 %	38 122	6,20 %	48 401	6,96 %
Start	25 687	4,18 %	21 781	3,93 %	29 979	4,88 %	27 944	4,02 %
Strømsgodset	34 306	5,58 %	19 836	3,58 %	19 836	3,23 %	21 162	3,04 %
Tromsø	31 533	5,13 %	29 984	5,42 %	26 003	4,23 %	32 129	4,62 %
Viking	52 639	8,56 %	50 761	9,17 %	47 112	7,66 %	50 064	7,20 %
Vålerenga	48 075	7,82 %	-	-	-	-	46 047	6,62 %
Totalt	614 941	100,00 %	553 521	100,00 %	614 869	100,00 %	695 213	100,00 %

Sverige								
Klubb	2013		2012		2011		2010	
	Lønn	% av totalen	Lønn	% av totalen	Lønn	% av totalen	Lønn	% av totalen
AIK	61 600	7,96 %	71 000	8,93 %	54 300	7,27 %	57 500	8,15 %
Assyriska	9 100	1,18 %	8 600	1,08 %	9 400	1,26 %	9 400	1,33 %
Brommapojkarna	25 100	3,24 %	22 400	2,82 %	21 500	2,88 %	26 000	3,69 %
Djurgården	44 800	5,79 %	43 300	5,45 %	39 100	5,24 %	41 700	5,91 %
Elfsborg	76 200	9,84 %	60 100	7,56 %	62 800	8,41 %	71 000	10,07 %
Falkenberg	11 200	1,45 %	10 500	1,32 %	9 500	1,27 %	9 400	1,33 %
GAIS	18 900	2,44 %	29 100	3,66 %	29 100	3,90 %	22 800	3,23 %
Gefle	19 900	2,57 %	20 100	2,53 %	20 200	2,71 %	19 500	2,77 %
Halmstad	25 400	3,28 %	21 700	2,73 %	29 400	3,94 %	28 000	3,97 %
Hammarby	32 500	4,20 %	35 500	4,47 %	32 200	4,31 %	33 600	4,77 %
Helsingborg	54 500	7,04 %	57 900	7,28 %	48 800	6,54 %	41 000	5,81 %
Häcken	42 400	5,48 %	43 100	5,42 %	37 800	5,06 %	33 900	4,81 %
IFK Göteborg	62 800	8,11 %	53 600	6,74 %	51 400	6,89 %	44 300	6,28 %
IFK Norrköping	36 800	4,75 %	35 200	4,43 %	34 300	4,60 %	21 900	3,11 %
Jönköping	11 500	1,49 %	13 200	1,66 %	12 000	1,61 %	12 400	1,76 %
Kalmar	37 100	4,79 %	38 500	4,84 %	33 900	4,54 %	29 700	4,21 %
Landskrona	15 800	2,04 %	17 800	2,24 %	17 200	2,30 %	14 500	2,06 %
Ljungskile	7 300	0,94 %	8 000	1,01 %	10 600	1,42 %	10 500	1,49 %
Malmö	72 200	9,33 %	70 700	8,89 %	74 400	9,97 %	73 800	10,47 %
Mjällby	23 800	3,07 %	27 200	3,42 %	24 400	3,27 %	22 200	3,15 %
Sundsvall	20 100	2,60 %	24 100	3,03 %	20 100	2,69 %	19 400	2,75 %
Syrianska	13 300	1,72 %	16 200	2,04 %	15 200	2,04 %	7 200	1,02 %
Ängelholm	9 600	1,24 %	12 600	1,58 %	13 800	1,85 %	12 700	1,80 %
Örebro	20 000	2,58 %	33 900	4,26 %	32 100	4,30 %	28 400	4,03 %
Åtvidaberg	22 300	2,88 %	20 700	2,60 %	12 900	1,73 %	14 300	2,03 %
Totalt	774 200	100,00 %	795 000	100,00 %	746 400	100,00 %	705 100	100,00 %

Vedlegg 4.C Klubbenes tabellplassering

Klubb	2013	2012	2011	2010	Gj.snitt
Aalesund	4	11	9	4	7,0
Bodø/Glimt	17	21	21	22	20,3
Brann	8	6	4	13	7,8
Bryne	23	26	25	25	24,8
Fredrikstad	26	15	12	19	18,0
Haugesund	3	7	6	6	5,5
Hønefoss	16	13	17	14	15,0
LSK	10	9	13	10	10,5
Molde	6	1	1	11	4,8
ODD	7	10	5	5	6,8
RBK	2	3	3	1	2,3
Sandefjord	24	19	19	16	19,5
Sogndal	12	12	14	17	13,8
Stabæk	18	16	10	12	14,0
Start	9	17	15	8	12,3
Strømsgodset	1	2	8	7	4,5
Tromsø	15	4	2	3	6,0
Viking	5	5	11	9	7,5
Vålerenga	11	8	7	2	7,0

Klubb	2013	2012	2011	2010	Gj.snitt
AIK	2	4	2	11	4,75
Assyriska	24	24	25	20	23,25
Brommapojkarna	13	18	22	16	17,25
Djurgården	7	9	11	10	9,25
Elfsborg	6	1	3	4	3,50
Falkenberg	17	29	23	23	23,00
GAIS	23	16	5	13	14,25
Gefle	12	11	9	14	11,50
Halmstad	14	19	16	12	15,25
Hammarby	21	20	27	24	23,00
Helsingborg	5	6	1	2	3,50
Häcken	10	2	6	8	6,50
IFK Göteborg	3	7	7	7	6,00
IFK Norrköping	9	5	13	18	11,25
Jönköping	27	23	28	29	26,75
Kalmar	4	10	8	9	7,75
Landskrona	27	22	26	21	24,00
Ljungskile	25	21	24	22	23,00
Malmö	1	3	4	1	2,25
Mjällby	11	12	10	6	9,75
Sundsvall	19	14	18	19	17,50
Syrianska	16	13	14	17	15,00
Ängelholm	22	25	19	28	23,50
Örebro	18	15	12	3	12,00
Åtvidaberg	8	8	17	15	12,00

Vedlegg 4.D Klubbenes poengfangst i den nasjonale cupen

Klubb	2010	2011	2012	2013	Gj.snitt
Aalesund	6	19	10	7	10,50
Bodø/Glimt	7	6	10	11	8,50
Brann	3	14	13	6	9,00
Bryne	6	0	3	10	4,75
Fredrikstad	9	13	4	6	8,00
Haugesund	9	10	13	13	11,25
Hønefoss	5	9	7	4	6,25
Lillestrøm	6	8	9	12	8,75
Molde	6	13	13	17	12,25
Odd	16	6	9	7	9,50
Rosenborg	16	8	9	18	12,75
Sandefjord	9	7	8	6	7,50
Sogndal	12	10	0	7	7,25
Stabæk	7	6	4	9	6,50
Start	12	15	10	12	12,25
Strømsgodset	19	9	12	3	10,75
Tromsø	7	9	17	9	10,50
Viking	12	8	5	6	7,75
Vålerenga	3	3	7	12	6,25

Klubb	2010	2011	2012	2013	Gj.snitt
AIK	3	0	-	6	3,00
Assyriska	0	0	-	5	1,67
Brommapojkarna	5	6	-	1	4,00
Djurgården	0	3	-	15	6,00
Elfsborg	3	6	-	9	6,00
Falkenberg	3	5	-	12	6,67
GAIS	2	1	-	9	4,00
Gefle	7	0	-	7	4,67
Halmstad	0	3	-	9	4,00
Hammarby	9	0	-	1	3,33
Helsingborg	13	13	-	10	12,00
Häcken	3	1	-	9	4,33
IFK Göteborg	4	10	-	16	10,00
IFK Norrköping	4	3	-	11	6,00
Jönköping	2	6	-	4	4,00
Kalmar	6	8	-	9	7,67
Landskrona	0	4	-	7	3,67
Ljungskile	6	4	-	3	4,33
Malmö	1	7	-	8	5,33
Mjällby	9	0	-	7	5,33
Sundsvall	4	4	-	3	3,67
Syrianska	4	1	-	6	3,67
Ängelholm	5	3	-	4	4,00
Örebro	4	7	-	6	5,67
Åtvidaberg	1	9	-	7	5,67

I Sverige ble cupen endret i 2012. Derfor ble den ikke spilt.